

Ib Kokborg
Poul Rosenberg

DANSK

Grundbog

I OTTENDE

Kommunuskúlan

Gyldendal

Ib Kokborg
Poul Rosenberg

Grundbog

Dansk i ottende

Redaktion: Kirsten Holck Rantorp
Lay-out: Hjørne/grafik

GYLDENDAL

Indhold

Der er et yndigt land

- Der er et yndigt land af Adam Oehlenschläger 4 (ns. 0,8)
Smilets land 6
- En englænder om danskerne i 1692 6 (ns. 1,2)
 - En tysk general om danskerne i 1940 6 (ns. 0,5)
 - Jeg bærer med smil min byrde af Jeppe Aakjær 6 (ns. 0,6)
 - Alle kan trænge til en Hof, reklame for Carlsberg øl 7
 - Danskerne om danskerne. Observaundersøgelse 1982 8 (ns. 1,1)
 - Janteloven af Aksel Sandemose (uddrag af »En flygtning krydser sit spor«) 8 (ns. 0,2)
 - I hvilken kaffe ville du byde på, hvis du fik uventede gæster? reklame for Gevalia kaffe 9
- De »røde« har lige scoret og det står 2-1 maleri af Jan Jensen 10
- Så er det nu Holger af Bent Haller 11 (ns. 6,3)
- Indenfor og udenfor maleri af Robert Storm Petersen 16
- Smil af Benny Andersen 17 (ns. 1,2)

Skygger fra fortiden?

- De mørke fugle af Otto Gelsted 20 (ns. 0,5)
- Ørnens ret maleri af Asger Jorn 21
- En aprilmorgen af Knud Sønderby (uddrag af »Den usynlige hær«) 22 (ns. 2,7)
- Bare en regnvejrsaften af Halfdan Rasmussen 24 (ns. 2,5)
- Skæbne af Morten Nielsen 26 (ns. 1,3)
- Nazistens dreng af Knud Holst 27 (ns. 13,3)
- Appelsiner af Tove Ditlevsen 38 (ns. 7)
- Verdenskataloget for uhelbredelige billeder, nr. 6 maleri af Jacques Monory 45
- Linie 38 af Renate Welsh 46 (ns. 4,2)
- Den der tier ... af Hans Hansen 50 (ns. 7,7)
- Brug hovedet! af Will Eisner (uddrag af tegneserien »Den fjern torden«) 56

-
- Den første gang af Sten Kaalø 70 (ns. 2,6)
-

Den kære familie?

DEN KÆRE
FAMILIE?

- Illustration af Fred Preston 72
Lille skat af Martha Christensen 74 (ns. 10,2)
Du blir aldrig til noget af Harald Hørdal
(uddrag af »Den første verden«) 84 (ns. 11,3)
Det forkerte barn af Bjarne Reuter 94 (ns. 6,7)
Fars pige af Vibeke Willumsen 100 (ns. 7,5)
Familiebillede. Skilsmisse maleri af Lars Ravn 100
Til mine forældre af Gustav Munch-Petersen 104 (ns. 1)
Angst af Mogens Wenzel Andreasen 105 (ns. 11,7)
Livsglæde maleri af Robert Delaunay 112
Ungdommen af Lone Resøc Hansen 113 (ns. 0,6)

- Til Jorden af Rolf Jacobsen 114 (ns. 1,6)
Ek Hlewagastir af Bertil Gejrot 116 (ns. 12,5)
Vort modersmål er dejligt af Edvard Lembecke 128 (ns. 1)

Fugle – træk

- Uglen og fuglene af Æsop 132 (ns. 0,8)
Ørneflugt af Henrik Pontoppidan 133 (ns. 4,7)
Ørn maleri af Nina Sten-Knudsen 133
Fri i utide af Poul-Erik Jeppesen 136 (ns. 1)
Edderfugle på Vesterrevet, Sprogø 1913 maleri af
Johannes Larsen 137
Fasanen af Knud Holst 138 (ns. 14,6)
Den store familie maleri af René Magritte 148
digt med ikke af Vagn Steen 149 (ns. 0,5)
Den udstoppede fugl af Eske K. Mathiesen 150 (ns. 1,1)
Fasan af Klaus Ribbjerg 151 (ns. 0,6)

- Lidt om foråret af Lean Nielsen 152 (ns. 1)
Forårslandskab maleri af Dronning Margrethe II 153

I tidens løb – tre tekster af Anders Bodelsen

- Et løb før døden 156 (ns. 10,3)
Motion gør livet rart at leve plakat fra Hjerteforenin-
gen 160
Alt hvad du ønsker dig 164 (ns. 10)
Drivhuset 172 (ns. 5,5)

- Ringene af Karen Blixen 176 (ns. 10,5)
En yndig og frydefuld sommertid 186 (ns. 1)

DER ER ET

Der er et yndigt land,
det står med brede bøge
nær salten østerstrand,
det bugter sig i bakke, dal,
det hedder gamle Danmark,
og det er Frejas sal.

Det land endnu er skønt,
thi blå sig søen bælder,
og løvet står så grønt;
og ædle kvinder, skønne møer
og mænd og raske svende
bebo de danskes øer.

YNDIGT LAND

af Adam Oehlenschläger

Dér sad i fordums tid
de harniskklædte kæmper,
udhvilede fra strid;
så drog de frem til fjenders mén;
nu hviler deres bene
bag højens bavgasten.

Hil drot og fædreland!
Hil hver en danneborger,
som virker, hvad han kan!
Vort gamle Danmark skal bestå,
så længe bøgen spejler
sin top i bølgen blå.

Smilets land

En englænder om danskerne i 1692

»De er meget drikfældige. Standspersoner nyder rhinskvin, cherry brandy og alle slags franske vine. Mændene kan lide det, og det smukke køn holder sig ikke tilbage. Hvis den jævne mand har råd til det, drikker han dårligt øl eller dansk brændevin, der fremstilles af byg.

Det jævne folk er ikke særlig energisk og langt fra krigerisk som i fordums dage. Det er slemt til at ville narre folk og mistænke andre for det samme. Man afviger nødigt fra indgroede vaner og siger hellere nej til god fortjeneste ved en hidtil ukendt handel, fordi man på forhånd har mistanke til køberen.

Danskerne duer ikke til hverken at efterligne udenlandske eller selv gøre opfindelser. Jeg tror slet ikke, nogen har forsøgt sig siden den berømte Tycho Brahe. Der skrives så at sige kun religiøse bøger. Under hele mit tre-årige ophold er ikke så meget som en sang eller melodi blevet til.

Sproget er meget grimt, ikke ulig irsk ved sin pibende, jamrende tone.

Kongen, hele adelen og mange borgere taler tysk indbyrdes og fransk med udlændinge. Jeg har hørt adskillige høje embedsmænd prale med, at de ikke kunne dansk.

Omsorgen for fattige er meget ringe. Førhen fandtes mange hospitaler spredt over landet. Men nu overføres midlerne i de fleste tilfælde til andre, ikke just offentlige formål.

Jeg har aldrig kendt mage til land, hvor folkets sindelag i den grad er af ensartet kaliber og højde som her.

Man møder ingen med særlige evner eller kvalifikationer, ingen der udmærker sig ved ekstra-ordinære studier eller erhverv, ingen entusiaster, rasende, tosser eller fantaster. Alle er nogenlunde ens.

Hver især holder de sig på middelmådighedens slagtevej, der her i landet hverken er den bedste eller den dårligste, uden at dreje til hverken højre eller venstre.

Men jeg vil dog tilføje den ene rosende bemærkning, at det jævne folk gennemgående kan læse og skrive.«

Robert Molesworth

Jeg bærer med smil min byrde

af Jeppe Aakjær

*Jeg bærer med smil min byrde,
jeg drager med sang mit læs;
jeg er som den vilde hyrde,
der genner sit kvæg på græs.*

*Se, duggen driver fra norden
hen over det bøjede korn,
mens solen stiger af jorden
imellem oksernes horn!*

*Jeg ser over tindrende marker
og langt mod den blånende fjord,
jeg stirrer på sejlede arker,
men finder ej tolkende ord.*

*Jeg slænger skalmejen for munden;
jeg trækker så lang dens lyd,
at kilderne klukker i lunden,
og bukkene bræger af fryd!*

*– Hvor kan I dog gruble og græde,
så længe Guds himmel er blå!
Mit hjerte skælver af glæde,
blot duggen dynker et strå.*

En tysk general om danskerne i 1940:

1. Danskeren har en stærk nationalitetsbevidsthed. Desuden føler det danske folk sig beslægtet med de skandinaviske folk.

2. Danskeren er friheds-elskende og selv-bevidst; han afviser enhver tvang og vil ikke underordne sig. Han har ingen sans for militær tugt og autoritet.

3. Danskeren har megen bonde-snuhed og er listig, så det grænser til uoprigtighed.

4. Danskeren tænker økonomisk; hans interesser bevæger sig især omkring livets materielle problemer. Derfor føler han enhver indskrænkning i sine fornødenheder som særlig hård.

5. Danskeren elsker en hjemlig, behagelig tilværelse. Han kan vindes ved venlighed, ved små opmærksomheder og ved respekt for hans person.

6. Dette folk, der driver handel, har forkærlighed for England. Det afskyr krigen. Med få undtagelser findes ingen forståelse for det national-socialistiske Tysklands mål.

7. Mange danske forstår tysk.

General von Falkenhorst.

♥ VORES EVENTYR

VORES ♥

Danskerne om danskerne:

1. 9% af befolkningen er »overlevelses-orienterede«. Typisk for dem er, at de er mistænksomme over for andre, især indvandrere. De er autoritære og går ind for lov og orden.

Selv kommer de fra små kår og har ofte ikke noget mål i livet.

2. 14% af befolkningen er »tryghedsorienterede«. Det vigtigste for dem er at holde fast ved, hvad de har, at have penge i banken og kunne se frem til en sikker pension. De ønsker fast arbejde og er en pålidelig arbejds-kraft. De er tilfredse med det sociale sikkerheds-net.

3. 23% af befolkningen er »gruppeorienterede«. De er meget afhængige af at være medlem af grupper som fx foreninger og familien. De er lydige og regel-rette på deres arbejde. Som forbrugere holder de sig til kendte og anerkendte mærker.

4. 6% af befolkningen er »efterlignere« af andre med højere stilling i samfundet; noget som de selv stræber efter at få. De er konkurrence-mennesker.

5. 14% af befolkningen er »igangsatte« – aktive udadvendte mennesker med bestemte meninger. De findes ofte på leder-poster, for de har stor ansvarfølelse og er effektive. Alt nyt har deres interesse.

6. 8% af befolkningen er »selv-udtrykkere« (jeg-er-mig mennesker). De ønsker at skille sig ud fra mængden. De viser det fx ved deres påklædning og deres meninger. De vil selv træffe beslutninger på alle områder.

7. 20% af befolkningen er »oplevelses-søgende« og vil arbejde med mennesker frem for maskiner. De er åbne over for nye ideer og oplevelser, og de ønsker et rigt indre liv. Parti-politik interesserer dem ikke så meget som lokale problemer.

8. 6% af befolkningen er »samfundsbevidste« med faste meninger om samfundets indretning. De vil gerne påvirke andre og er ofte aktive i grupper og bevægelser. Politisk har de et mere overordnet internationalt syn på tingene.

Observaundersøgelse 1982

JANTELOVEN

af Aksel Sandemose

Jantelovens 10 bud lyder således:

1. Du skal ikke tro, at du er noget.
2. Du skal ikke tro, du er lige så meget som os.
3. Du skal ikke tro, du er klogere end os.
4. Du skal ikke bilde dig ind, at du er bedre end os.
5. Du skal ikke tro, du ved mere end os.
6. Du skal ikke tro, du er mere end os.
7. Du skal ikke tro, at du duer til noget.
8. Du skal ikke le ad os.
9. Du skal ikke tro, at nogen bryder sig om dig.
10. Du skal ikke tro, du kan lære os noget.

Oversat af Ane Munk-Madsen

I den selvbiografiske roman »En flygtning krydser sit spor« skildrer Aksel Sandemose under navnet Espen Arnakke, hvordan det var at være borger i sin fødeby, Nykøbing Mors (kaldet Jante), i begyndelsen af det 20. århundrede.

Han beskriver byen som et åndeligt torturkammer, hvor alle kæmper indædt for at holde hinanden nede.

Sandemose formulerede sine synspunkter i Janteloven.

**Hvilken kaffe ville du byde på,
hvis du fik uventede gæster?**

GEVALIA
Selve kaffens sjæl.

De »røde« har lige scoret, og det står 2-1 *Maleri af Jan Jensen*

Så er det nu Holger

af Bent Haller

Der var altid mørkt på trappen og hvis man ikke var forsigtig kunne det gå galt, det vidste Holger. Han havde været vidne til mange forstuede ankler og brækkede ben. I begyndelsen var det meget morsomt, men i længden blev det kedeligt.

Den første der dukkede frem i det svage lys var altid en voksen. Hele tiden lød det: Pas nu på, ikke skubbe der bagved.

Ak ja, det var det sædvanlige. Flokken stimlede sammen omkring ham. Hvis han var vågen kunne han ikke lade være med at lytte, selv om det efterhånden var svært at forstå dansk. Det var bestemt ikke som i hans unge dage, dengang var der ikke noget der hed bananmos og kvabodder.

Det er nok svenskens skyld, tænkte Holger.

– Her sidder Holger Danske, sagde kvinden med triumf i stemmen, – og når Danmark er i fare rejser han sig og griber til sværdet.

Rigtigt unge dame.

– Hvorfor sover han så?

Kæft knægt.

Holger løftede ganske lidt på det ene øjelåg. Jo jo, flokken lignede den flok, der havde været på besøg i går, og i forgårs, og lige så langt tilbage som Holger kunne huske. Nogle gloede dumt, en enkelt gloede interesseret, det var lærerinden, de fleste gloede slet ikke men havde travlt med at gnide næser i hjørnerne, føj. Men der var altid nogen der skulle være morsom.

– Vågn op gamle, der er tv-avis, ha ha.

Den forstod Holger ikke. Nå, der var ingen

respekt om de gamle kæmper mere, de har haft det for godt, danskerne.

Kun engang imellem kom der fornuftige folk ned til ham, og han havde hørt noget om at det slet ikke stod så godt til med mør Danmark. Han måtte prøve at holde sig vågen så han kunne få noget mere at vide.

– Det er ellers en ordentlig bøffert, sagde en dreng og spyttede på hans skjold. Føj, sådan en karl, han kunne trænge til at komme en tur på viking, så skulle de nykker nok gå af ham.

Holger holdt øjnene lukket og prøvede at forstå hvad der blev sagt.

– Og skægget manner, sagde en anden, – det er jo meter-karse.

Næ, Holger forstod ikke ungdommens sprog. Han har aldrig fået en æggemad med mayonnaise og karse. Og det der med bøffert og manner var såmænd nok resultatet af alt for stor imødekommenhed overfor svensken.

– Knyt ædekværneren, lød det.

Hmmmm.

Måske har svensken erobret landet, tænkte Holger, måske er det derfor det ikke går så godt med Danmark. Heja, heja, så skal svensken ha da da.

– Hvorfor sidder drønnerten og bobler her? spurgte en pige, og satte et stykke tyggegummi fast under hans ene fod.

– Han er symbolet på Danmark manner, ha ha.

– Skide godt Egon, den fes lige ind.

Nej, ikke hos Holger. Han forstod ingenting.

hullet i muren. Det blæste koldt og det regnede.

Det er det sædvanlige, tænkte Holger, MØGVEJR.

Han trykkede hjelmen fast på hovedet og begav sig kampberedt ind mod byen hvor meget var forandret siden sidst.

En mærkelig vogn uden heste sagde DYT-BÅT til ham, og han måtte springe til siden for ikke at blive tromlet flad. Han blev så forskrækket at han tabte sit sværd ned over den ene fod. Det gjorde av, gjorde det, men det værste var at sværdet brækkede midt over. Det var jo et gammelt sværd.

Husene var kommet til at se underlige ud. Kunne folk virkelig bo sådan ovenpå hinanden. Ikke et eneste dragehoved kunne han se på facaderne. Alt sammen lignede regnvejre.

Han mødte en mand der kom trækkende med en hund i snor.

– Tors fred, sagde Holger, – hvor står svensken?

– Hva helved, sagde manden, – kan sådan en gammel idiot ikke passe sin besøgstid.

Manden vendte hovedet til den anden side mens hunden afleverede en halv meter på fortovet.

Holger gik videre og mødte lidt senere en gammel morlil.

– Vis mig vej til valpladsen min gode kone, sagde han.

– Væk, ækle fordrukne mandsperson! hylede kvinden og slog ham i ansigtet med sin taske.

Igen tabte Holger sværdet ned over sin fod. Av. Nu var der snart ikke mere end håndtaget tilbage. Men Holger Danske viger ikke i kamp.

Han tog alligevel flugten.

Her kom man for at hjælpe, og så ...

Længere fremme så han at der var lys i en vogn. Holger listede nærmere. Nu skulle de få at se at han ikke svigtede Danmark.

Han nærmede sig vognen, der var en ganske almindelig pølsevogn, og undrede sig

over hvorfor folk i husene tittede frem bag gardinerne. De mennesker han mødte skyndte sig over på det modsatte fortov, næsten som om de var bange for ham ... deres befrier, eller som om der var noget mærkeligt ved ham.

En ældre herre kom imidlertid over gaden og standsede foran ham.

– Har De det godt? spurgte manden, med bekymring i stemmen, – er der noget jeg kan hjælpe med? Har De brug for en taxa?

Holger forstod ingenting og gloede bare på manden.

– Grynte ville grisene, sagde han, – jeg er Holger Danske, og jeg ...

– Åh herregud, sagde manden og gik hovedrystende videre.

Nej, det står ikke så godt til med dansken, tænkte Holger forvirret. Han havde fået en ekstra rynke i panden. Han holdt fastere om sværdstumpen da han nærmede sig den oplyste vogn. Der stod ingen hest udenfor, hvad var det for moderne nykker?

Der steg en besynderlig lugt ud fra vognen. Den lugtede ligesom ligvognene i de gode gamle dage når heltene blev samlet op efter at have ligget på slagmarken i et halvt års tid. Nu var det helt hjemligt, syntes Holger.

– Unge frænde, knurrede han, og holdt sværdstumpen frem.

– Med eller uden det stærke, sagde manden i den lille vogn.

– Hva, sagde Holger og sænkede sværdet.

– Kogt eller stegt? sagde manden og så utålmodig ud. Han havde ingen hår på hovedet men masser af hår i næsen. Han manglede en tand i overmunden og havde tilsyneladende for mange i undermunden. Han rystede på hovedet og lagde en rød pølse foran Holger.

– Skal der brød til? spurgte han. Han var vant til at der kom originaler til hans pølsevogn, men nu var bunden nået.

Holger kikkede på pølsen og stak til den med sit sværd. Hvad var det for en igle?

– Hvordan er det med svensken? mumlede han og hakkede for en sikkerheds skyld pøl-sen midt over ...

– Tre nul, sagde pølsemanden, – det er sidste gang jeg sætter mine ben i Idrætsparken.

Pølsemanden begyndte at gabe og kikkede på sit armbåndsur. Han rykkede et par gange i næsehårene mens Holger undersøgte pøl-sen og lugtede til den. *Tre nul. Var det en hemmelig kode? Var manden svensk spion?*

– Fjenden! råbte han højt og svingede sit drabelige sværd. Nu kunne det være nok med det heksesnak, – hvor er ...

– Ja, det ved enhver klaptorsk, sagde pølse-manden, – uduelige politikere, simpelthen, og oliepriserne, og de der røde pædagokker ...

–HVAR! brølede Holger, for nu var han vred.

Et vindue blev åbnet i huset bag pølsevog-nen og en kvinde stak hovedet ud og råbte:

– Hold op med det råberi, gamle nar!

– Hun er flimmer-narkoman, sagde pølse-manden. – Hun ser både Sverige, Tyskland og Danmark på en gang, tag dig ikke af hende.

Nu lød der høje stemmer på torvet og pølse-mandens ansigt snørede sig sammen af angst. Kvinden smækkede vinduet i med et brag og alle lys blev slukket i byen.

– Så lukker vi, sagde pølsemanden, og Hol-ger var lige ved at få skægget i klemme da vinduet blev hamret i.

– Du får på kridt til i morgen, lød det inde fra vognen, – men husk det ...

Fire unge mænd i uniformer, læderjakker og sorte langskåftede støvler, standsede foran Holger der ikke veg en tomme. De var bevæb-nede og så meget selvsikre ud. De grinede som blege dødninge der kom for at varsle rag-narok, mens de gik rundt om Holger. Der var ingen tvivl om at de var landsknægte. Holger holdt sværdet parat og løftede skjoldet.

– Hva faen mand, du ligner et amatør-tea-

ter, sagde en af landsknægtene.

Holger slappede lidt af. De var i den danske konges sold. De talte ny-dansk.

– Hva faen, er der karneval i byen bessefar? En af dem gik hen og rykkede Holger i skæg-get.

– Hva faen, det sidder sgu fast.

– Hva faen, så vil jeg vædde en krasser på at det er Santa Klaus.

– Hva faen, din gamle lappedykker, kan du ikke finde hjem i visselullen? Er du stukket af fra plejehjemmet?

De skulle allesammen hen og rykke ham i skægget. De sagde hva faen og klappede ham venskabeligt på skuldrene.

– Øh, sagde Holger, – svensken ... Det her tog helt pippet fra ham.

– Hva faen, det kan gå tilbage for enhver, du er vel arbejdsløs.

– Hva faen, så skal han sgu have en varm Børge med hele tjavsens, sagde anføreren, en kraftig knægt der lugtede lifligt af gammeløl.

Landsknægtene gik igang med at brække pølsevognens dør op. Hva faen, Holger var en flinker gammel sut, og det hjalp ikke at pølse-manden råbte på Gud og ordensmagt, ingen hørte ham.

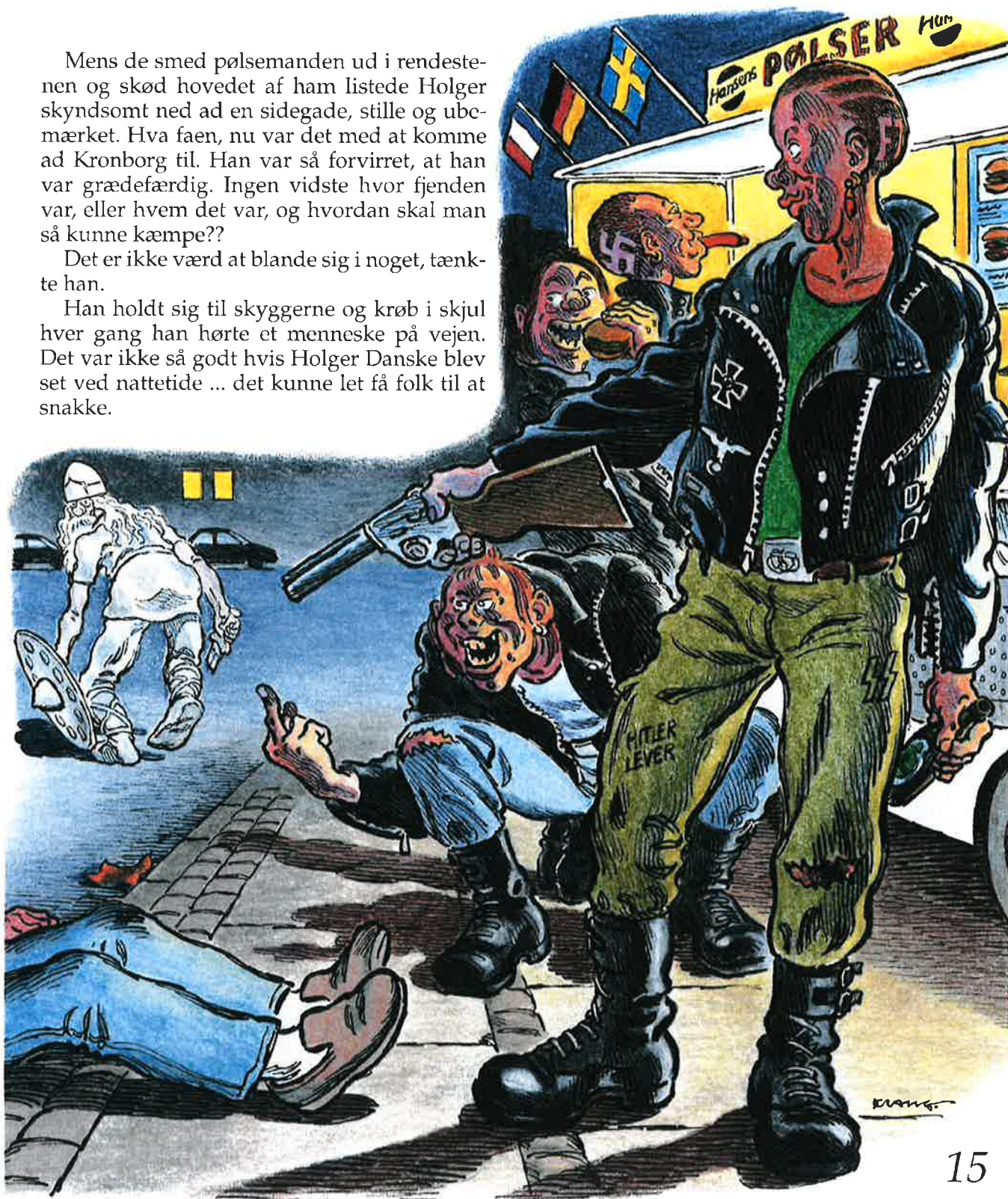
– Lidt mam til ganen, sagde anføreren, og så er det hjem i kanen, pusselankerne er våde. Han trak et afsavet jagtgevær frem fra jakken og svingede det i luften.

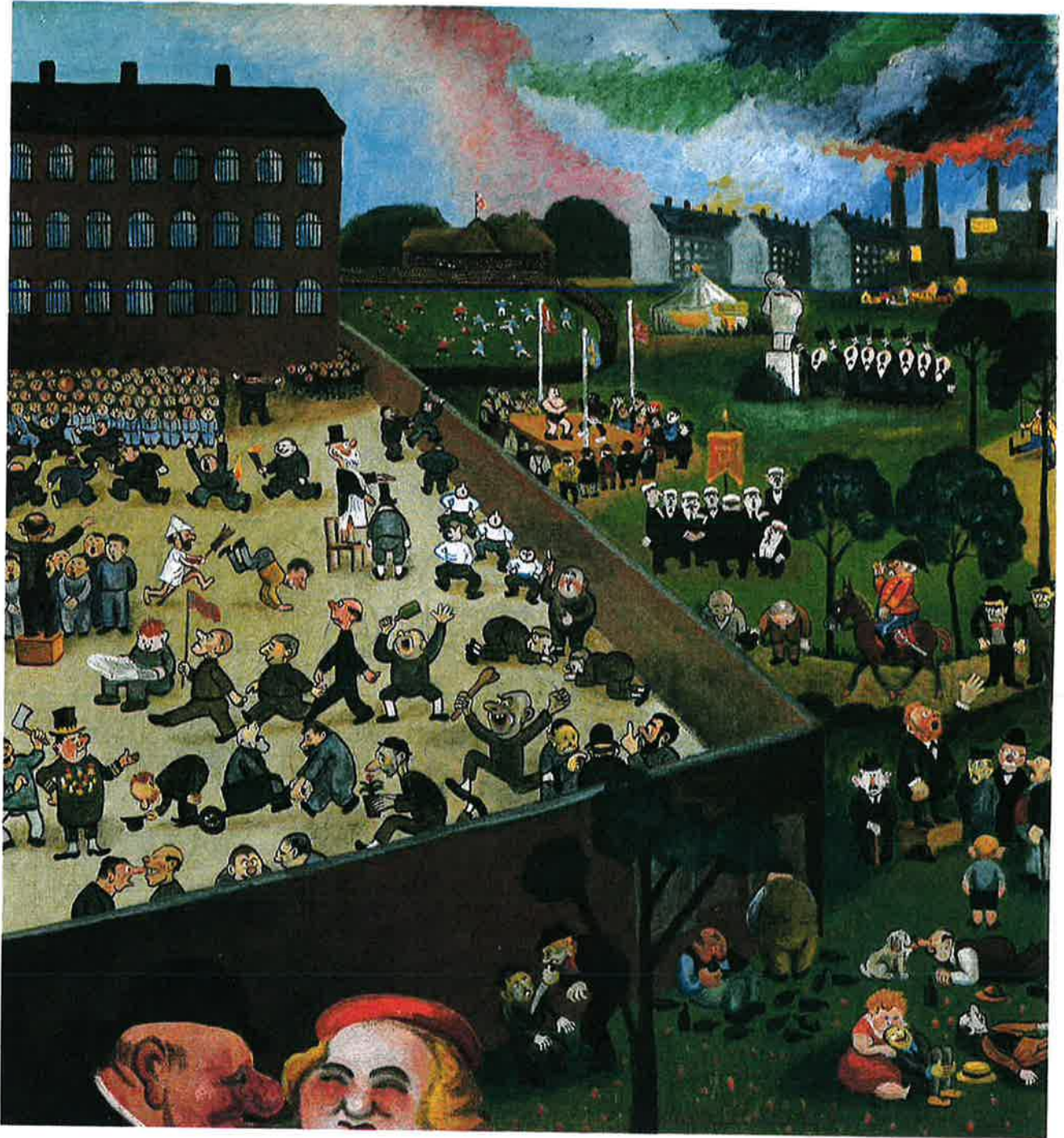

Mens de smed pølsemanden ud i rendestenen og skød hovedet af ham listede Holger skyndsomt ned ad en sidegade, stille og ubemærket. Hva faen, nu var det med at komme ad Kronborg til. Han var så forvirret, at han var grædefærdig. Ingen vidste hvor fjenden var, eller hvem det var, og hvordan skal man så kunne kæmpe??

Det er ikke værd at blande sig i noget, tænkte han.

Han holdt sig til skyggerne og krøb i skjul hver gang han hørte et menneske på vejen. Det var ikke så godt hvis Holger Danske blev set ved nattetide ... det kunne let få folk til at snakke.

Indenfor og udenfor Maleri af Robert Storm Petersen

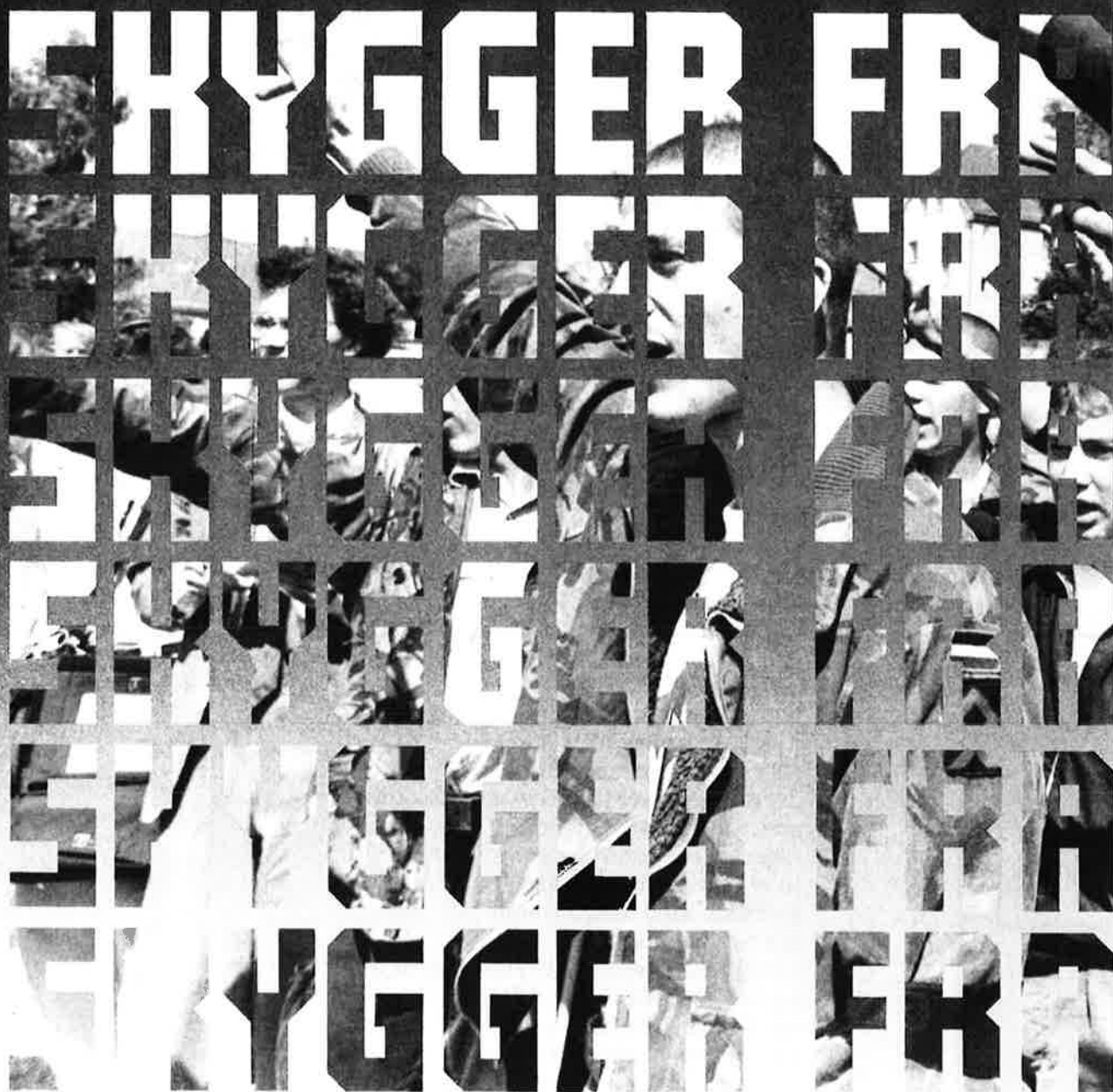
af Benny Andersen

SMIL

Jeg blev født med et vræl
skrålende modtog jeg dåben
tudedede når jeg blev tævet
skreg når bier stak mig
men blev gradvis mere dansk
lærte at smile til verden
til fotografen
til læger
betjente og lokkere

blev borger i smilets land
smil holder fluerne borte og sindet rent
og tænderne har godt af lys og luft
kommer du for sent
går du fallit
blir du kørt over
bare smil
turister strømmer til
for at se smilende trafikofre
klukkende husvilde
kaglende efterladte

jeg kan ikke få mit smil af
undertiden vil jeg græde
eller bare hænge med skuffen
eller protestere mod andre smil
der dækker over råddenskab og blodtørst
men mit eget smil er i vejen
rager ud som en kofanger
river hatte og briller af folk
jeg bærer med smil mit smil
mit halvmåneåg
hvorpå man hænger bekymringer til tørre
jeg må lægge hodet på siden
når jeg skal gennem en dør
jeg er borger i smilets land
det er ikke spor morsomt

FORTITUDINE
FORTITUDINE
FORTITUDINE?
FORTITUDINE?
FORTITUDINE?
FORTITUDINE?
FORTITUDINE?

De mørke fugle

af Otto Gelsted

De mørke fugle fløj
ved gry med motorstøj
i eskadriller over byens tage.
Da så vi og forstod
– det gik til hjertets rod –
at vi fik trældoms bitre brød at smage.

En dag så klar og blå!
Den sol, vi vented på,
var kommet, men den lyste som i blinde.
Betvunget, smertestum
lå Danmark sluttet krum
så dybt i kval og nød som ingen sinde.

Men i den angstens stund,
du lå med blodig mund,
og alt omkring var dødsens nat og gru,
da så vi og forstod
til vore hjerters rod,
at aldrig har vi elsket dig som nu.

København, 9. april 1940

Ørnens ret Maleri af Asger Jorn

En april morgen

af Knud Sønderby

Da man blev vækket den april morgen af de lavtflyvende bombemaskiner – da vågnede man! Husene sitrede af motorstøjen, man hang i vindueskarme og ud over altaner og stirrede op på de mørke maskiner med de malede kors på vingerne, så lavt nede gik eskadren, at man kunne se en rigtig levende flyver med overkroppen op fra fartøjets forstavn.

Krigen gik hen over én. Virkeligheden var på vingerne. Den sorte alvor fløj sin tunge flugt over hustagene. Og selv når de kredsende maskiner ikke kunne ses, var de der dog endnu, luften i hver baggård og hver villahave rystede af propellernes pres, hele byen sitrede som en resonansbund.

Og der stod frøken Jensen på altanen i blå natkjole og med bare fødder, hr. Nielsen havde stribet pyjamas, den gamle rentier lod sig se i laksefarvede underbukser, og grossererfruen lå altså med papillotter om natten.

Man så hinanden i dybt negligé. I mere end

Krigens hverdag. Avismand ser og lytter efter flyvere. Oktober 1943. Nordfoto.

én forstand følte man sig afklædt den morgen.

Og det tog tid at vågne rigtigt – at tro på, at man var vågen. Drømte man endnu? Der så man med egne øjne den første plakat om besættelsen klistret på en husmur i den tidlige morgensol ...

Og der så man den første tyske soldat!

Daglige avisartikler, åringers litteratur, bjerge af papir og tryksværte var ved et trylleslag skrumpet ind til denne mand, skudt op fra brostenene og behængt med mordvåben som et overpyntet juletræ. Så kunne man måske forstå det! Nu kunne man måske begynde at fatte, nu så man den virkelighed, der gemte sig bag papiret. Men nu var der for øvrigt ikke noget at læse mere. Nu var det for sent. Nu var der bare manden og hans håndgranater at se på. Men det var også tilstrækkeligt.

Man havde set billeder. Men det er åbenbart ikke nok. Man kan se film, hvor dyr vises frem i nærbilleder, hvor løven gaber så nær, at den næsten har tænderne om hjerneskallen på én, og det siger ikke noget rigtigt alligevel. Men se dyrene i virkeligheden, så åbnes éns sanser, så fortæller de noget om sig selv, så det kribler i nakkehårene på én.

Synet af de første tyske soldater lærte de fleste danskere mere om nazismen og dens væsen end bindstærke værker kunne have gjort. Der stod den på gadehjørnet! Der havde man herrefolksteoriene, diktaturet og reaktionen – så det kribledede i nakkehårene. Liglugt, had og intolerance. Autostradaer ind i middelalderen. En grøn uniform og et individ, der var det mest fremmede, man nogen sinde havde set. Et menneske fra en anden klode med en jaget beslutsomhed, som nærmede sig bristepunktet og hysteriet. Kunne man ikke hjælpe ham på en eller anden måde, kunne man ikke få ham til at slappe af. Midt i ulykken fremkaldte han næsten et sjæleligt overskud af ro hos én selv. Og samtidig følte det

som den mand dér var selve verdens undergang, som var løvens tænder lagt over kraniet på én – ikke på film, men i virkeligheden.

Og solen skinnede, og himlen var blå. Det undrede man sig jo over gang på gang den 9. april – at der i det hele taget *var* noget vejr den dag. Men det var der jo, som om alting stadig skulle gå sin gang – et højt, klart aprilvejr med blå himmel, kølighed i luften, men varmt i solen. Man vil komme til at huske det. Det vil komme til at tale til éns underbevidsthed. Det kan tænkes, at en flyvemotors støj eller fint aprilsvejr af en bestemt slags om mange år vil komme til at fremkalde momentvise uhyggefornemmelser, som man ikke selv forstår – pirke ved et dybt kompleks, komplekset, der opstod, da man fik et chok i sjælen ved at vågne op til en virkelighed, der følte som et mareridt. En af de uhyggedrømme, hvor man må klamre sig fast med hænder og fødder for ikke at styrte i afgrunden.

Og man gik ind i de lange års mørketid, og nogle lagde sig til at sove igen, og nogle begyndte at indrette sig på det, vaskede deres hænder i forhold til virkeligheden, satte ekstra sikkerhedskæder på døren, for at det onde ikke skulle trænge ind i de stuer, hvor de havde gemt sig selv hen, puslede med deres kultur, som man pusler med et frimærkealbum, trøstede sig med at være af en anden mening end de fremmede og anbragte tevarmeren over telefonen, for at ingen skulle opdage det. De lange, mørke år, hvor man lyttede efter biler på de øde, natlige veje og foruroligedes, når de standsede, hvor man hørte knitrende skud og voldsomme, bølgende detonationer, hvor man hørte dunk i brevsprækken og derpå hastige trin på trappen af et avisbud, man aldrig så. Og alle lydene og al uroen var tegn på, at noget skete, at nogen ikke havde lagt sig til at sove, at der var nogen, der kæmpede for at komme bort fra afgrunden og få andre med.

Bare en regnvejrsaften

af Halfdan Rasmussen

Bare en regnvejrsaften.
Alting er lydhørt nær.
Dråber falder og falder
bag forårets spinkle træer.
Bare en regnvejrsaften.
Mennesketom og stum
hviler den våde gade
under det tavse rum.

Gaden er ikke venlig,
åben og god som før.
Gaden bær vold og kulde
ind mod hver stænget dør.
Gaden, som vi har vandret
gennem med skridt af fred,
ånder nu under fremmede
fødder som tramper ned.

Dødens grønne patruljer,
mænd, som har glemt at le,
jager i denne time
en grå anonym armé.
Bag bilernes hæse brummen
og lygternes skær af sol
knuger soldaternæver
om en maskinpistol.

Et sted i gadens mørke
hamrer en kuldes kno
mod dørens stumme træværk
af øde natlig ro.
En bøssekolbe smadrer
ind i glas og træ.
Og døden sprøjter koldt mod
en mand på knæ.

Du hører et barn, der skriger,
en motor, der spinder blidt,
hårde og kolde stemmer,
hårde og kolde skridt.
Så smækker en dør, og gaden
brøler af motorlarm.
Og barnet græder stille
på morens arm.

Bare en regnvejrsaften.
Det regner ømt og blidt.
En torden i luften varslér:
Alt skal igen blive dit!
Hver nat blir der kæmpet i landet.
Nogen kalder på dig
gennem det silende mørkes
stjerneløse vej.

Måske vil du ikke se det:
stumt presser noget på.
Det hamrer bag celledøre.
Det stormer mod bolt og slå.
Det hænder os her i Danmark.
Menneske – se, hvad der sker!
Det banker fra mørke kamre:
det sker også, *sker* også her.

De kommer til ham i cellen.
De piner ham nat og dag.
De står der med sugende øjne
og dænger ham til med slag.
Han tier. Og nogen slår ham.
Natten er hvid og lang.
Og mænd kommer til og bær ham
bort ad en fængselsgang.

Tavst bukker livet under.
Intet kan nå ham her.
Hans gruppe blev ikke røbet.
Nu slår de ham ikke mer.
Det regner blidt derude.
Sensommerømt og blidt.
Hans venner er med i aften.
Alt skal igen blive dit!

S K Æ B N E

af Morten Nielsen

Hurtige, lyse stemmer,
der hvirvlede ud i det blå ...
du var ulykkelig, Tykke,
men det ku' vi ikke forstå.
Svedig og fed og dum ...
Helvede satte på spring
og væltede dig og cyklen.
Vi stod og lo omkring.

Du sad på den forreste bænk ...
græd ikke, nej glo, glo, glo!
når en bange og vittig vikar
spørger om to og to.
Vikarer i første mellem
frelste en tynd disciplin
ved at vende det hele mod dig,
der forsvarsløst blev til grin.

Og da det omsider blev forår for os,
der var femten år,
og træerne stod og lyste
over pigernes bløde hår,
og du kom, forsigtigt, alvorligt –
da skete det værste af alt:
at den, der lo højest af os,
var hende, det hele gjaldt.

Nu ta'r du hævn! Nu går du
med skrårem og støvler på,
du løfter en arm, og det skinner
i øjnenes blege blå.
For had og hån og trusler,
det kan et menneske ta' –
men ikke det, nej aldrig:
Det og grines a' ...

Nu er du noget, Tykke!
Mand og partikammerat.
Og hvis vi en dag skal til muren,
så er din hånd parat.
Parat til at smadre et knøjern
ind i min mund, når du slår,
for nu vil du dræbe, Tykke,
alle de onde år.

Nazistens dreng

af Knud Holst

Om eftermiddagene leger jeg med Gert, nazistens dreng.

Vi leger krig. Hvad skulle vi ellers lege? Der er dem, der leger hest, men dem skulle vi nødtigt gå hen og ligne. At lege hest er begyndelsen til at blive røgter, og sådan skulle det ikke gerne gå med os nu hvor verden har brug for alt andet, nemlig soldater. Vi vil se at øve os i tide, til den rigtige krig kommer. Vi vil jo ikke glemmes.

Der døes meget i de krige, vi leger. Vi er kun os to og må selv ta' os af alle dødsfaldene. Vi lægger heller ikke fingrene imellem, for det nytter ikke. Vi klasker i jorden med blodet pøsende ud af kroppen allesteder, eller vi raver omkring på marken med hænderne for øjnene, som er skudt væk. Somme tider, når vi er fantastisk heldige, opdager vi i sidste øjeblik, at det er de ikke alligevel, og så slås vi videre med ansigtet i ét sår. Det kan osse være benene, der er røget, så vi må storme af sted på stumperne. Vi er seje og ligeglade med blod og alt det. Bare vi ka' skyde. Dra-dra-dra-dra-dra. Ral-lende med strakt hals skyder vi til det sidste.

Når vi er hårdest i ilden, er det ovre bagved rishøjen. Der er en masse sammenfiltrede træer, så ingen af de voksne ka' se os og de forfærdelige pinsler, vi må igennem. Det er nødvendigt at skåne de voksne for den slags. De ser anderledes på krig, har vi fundet ud af, de bryder sig ikke om den og vil ikke snakke om den. Måske er de ligefrem bange for den. Men *vi* regner den ikke, vi er i træning og dør ustandselig.

Det er som regel russerne, vi slås mod. Enten sammen eller også er Gert russerne, eller jeg er det. Det skifter selvfølgelig. Det er ble-

vet til det med russerne for nemheds skyld, fordi Gert nu er nazistens dreng. Det med russere er ikke værd at holde med for nogen, ved man, og desuden er Gerts storebror blevet skudt af russerne, fordi han lå »ved fronten«, som det hedder. Nu hævner vi ham så. Men det er svært, det er næsten umuligt at klare sig mod russerne, der er så vilde og så frygtelige og så mange, at det ikke er til at fatte. Vi falder hver gang vi slås med russerne, men vi er temmelig tapre.

Jeg har én gang set billedet af Gerts storebror. Det stod på bogreolen, under naziflaget, og forestillede en rigtig soldat med uniform og skrårem og det hele. Og stålhelm selvfølgelig.

Men jeg kommer ellers ikke *ind* oppe hos Gerts. Kun om efteråret, når de slynger honning af bitavlerne ude fra haven, blir jeg inviteret ind i bryggerset, hvor det foregår, og får et stykke tyndt franskbrød med noget af honningen, der løber ud over hele hånden, før man ser sig om. Gerts far er nemlig en finere mand end min. Nej, det er ikke så meget Gerts far, nazisten, men hans mor, der er fin. Hun ser altid på én, så man kommer i tanker om, at man ikke er søn af en lærer. Eller måske af en nazi.

Vi bor lige op til skolen, hvor de bor, men jeg går selv i friskolen længere væk, og det kan være, de heller ikke bryder sig om det.

Måske skulle jeg slet ikke gå her og lege med sådan en som Gert, der måske heller ikke skulle lege med sådan en som mig. Men der er ikke andre her, så det hjælper ikke noget.

»Er't egnli' nødvendigt at lege med ham Gert?« har min mor en dag sagt, men det er det jo.

»Åh, hva skjij ...« mumlede min far, »så'en et par størrelser.«

Og så leger jeg videre med Gert, selvom jeg ikke er fin nok, og selvom han er nazi.

En dag har vi flyttet krigen helt hen i en forladt grusgrav, hvor vi ellers ikke må komme, fordi skrænterne kan skride. Vi har førhen samlet perikum her, men nu er vi for at lege krig. Stedet er godt til krig, osse når den rigtige kommer. Man ka lokke fjenden ind i graven og så ligge oppe på skrænterne og skyde, så ikke en eneste slipper levende fra det. Jeg har nu lokket Gert ind og har ham på kornet og alle de andre, der skal forestille at være med ham. Jeg er helt alene, fordi jeg kun er en russisk snigmorder, der ligger her og plaffer. Men det ender alligevel med, at Gert får ram på mig, så jeg springer lidt op i vejret og ruller hele vejen ned ad den høje grusskrænt med geværet i hånden. Og vi opdager så, at det er rigtigt, som de voksne siger, at der let kan komme skred, for et stort stykke af skrænten rasler ned lige bagefter mig, og jeg mær-

Jon Ranheimsæter

ker, hvordan kampesten vælter tæt forbi mit hode. Flere vognlæs skrider ned, og det er knap nok, jeg når at komme på benene og af vejen, men der sker ingenting, fordi jeg er så hurtig og en god soldat.

»Du er skør, din kokage« snøfter Gert forarget, da han ser, hvor meget jeg har raget med ned. »Du ku ... du ku ...«

Så ser vi lidt på dyngen, der godt kunne ha begravet os begge to, men nu er den jo nede, og så sætter vi os og ser på den. Den er snart temmelig kedelig, men en sten har slået et hul på mit ene knæ, så vi blir siddende og leger ikke mere.

Det dunker i knæet, men vi er optaget af andre ting. Vi snakker om krigen, den rigtige krig, der nok kommer hertil osse. Men det er så svært at snakke med Gert om *den*, fordi han er det her nazi, eller hans far er det. Hans far, læreren, er en stille og flink mand, men man ved jo nok, når han nu er nazi. Der skal ikke så meget til. Han er jo farlig, sådan en mand, og på en måde er Gert altså osse farlig, og man må hellere passe på, hvad man sådan siger til ham. Han kunne sige det hjemme. Mine forældre har tit nok sagt, at det og det ikke er noget »at gå og plapre om«.

Gert snakker om bomberne, der vil falde over det hele, så der kun blir huller tilbage, når krigen kommer. Russerne og englænderne, siger han, har nogen kæmpebomber så store, at de kan eksplodere hele rishøjen, men så ... se så kommer luftværnskanonerne, og så skvatter de ned allesammen, ja ... Gert ved meget om alt det, der vil ske, men det er klart, han må vide meget, når hans far er nazi og kommer sammen med alle tyskerne.

Forresten sidder jeg og tænker på noget. Noget af det, jeg ikke skal gå og plapre med. Jeg ved, jeg skulle la være, men det er for

fristende, og så siger jeg:

»De har taet en sabbetør. Ude i Søndergårds have ...«

Gert tier stille et stykke tid, så spytter han og ser ligeglad ud.

»Det ved jeg da godt,« siger han, som man kunne vente.

På en måde er det godt, at han ved det, og hvem skulle ellers vide det. På den anden side er det lidt pokkers, at det ikke er nyt. Nu er der ikke mer at sige om det. Ikke til Gert. Ellers ku man jo nok.

»Han blev forhørt hjemme hos os,« siger Gert, »af Preissler.«

Det kommer bag på mig.

Jeg kender ikke denne her Preissler, men det er vel en af de tyskere, det hele tiden vrimler med oppe i skolen, nazistens gæster. En af de sorte eller grønne, der så tit kommer snurrende i lave biler, der kører på benzin og ikke på trægas.

Gert ser mut ud. Som har han sagt for meget og ikke vil udspørges mere.

Alligevel siger jeg:

»Slo' I ham så?«

»Gu' gjor' vi da ej,« vrissede Gert.

»Hva så?«

»Forhørt' ham, sae jeg jo, ikke? Og det var ikke os, men Preissler, ka du ikke forstå det? Vi var gået i seng.«

Vi sidder lidt og siger ingenting og ser ud i den tomme luft. Jeg forestiller mig denne her Preissler, som piner sabbetøren for at han skal sige en hel masse, som han ikke vil.

»Var det ham Mortensen, den sabbetør?« spør jeg forsigtigt.

»Det ved jeg sgu ikke, det kommer sgu heller ikke dig ved,« grynter Gert og rykker i et strå. Han vil ikke snakke mer om det, det er tydeligt, men det var Mortensen, det snakker alle allerede om, selvom der nok ingen er, som ved, hvor han sidder. Mortensen er kommissen oppe i byen, den eneste, dér, og flink. Flinkere end købmanden, der er en sur trævling. Folk har længe mumlet noget om, at Mortensen vist gik og lavede et eller andet, og nu er der så nogen, der har opdaget det. De skulle lige vide, tænker jeg ... ja de skulle lige vide, *hvem* der har forhørt ham, men jeg siger ikke noget, nej ... ikke lige med det samme. ...

»Nu ka du vove og sige noget, din lort!« siger Gert pludselig og ser på mig, som om jeg havde tænkt på at overfalde ham. »Hvis ikke du holder din mund, du, se så ...«

»Jaja,« siger jeg og lader, som om det slet ikke var noget særligt.

Men indeni er jeg bange. For Gert. Det er nemt at se på de øjne, at han er nazi, nu. Farlig hele vejen igennem. Hvis jeg siger noget

om det med Mortensen, ... men jeg siger ikke noget.

»Jeg melder dig bare,« siger han, »du må hellere passe dig selv, du ...«

Nede på vejen kommer en deling tyskere, der har været på øvelse. Jeg kender nogen af dem, men ikke på den afstand, og jeg tænker heller ikke meget på dem lige nu. Jeg tænker på, at man skal huske på det med, at Gert er nazi, og at det er temmelig svært at huske på det. Og jeg tænker på, at hvis ikke der var tyskere, var der vel heller ikke nazier, og der ville ikke være alt det at passe på med Gert. Men der er tyskere, og der sidder Gert, og jeg har opdaget, at jeg er bange for ham, bange for det, han siger, bange, fordi han er nazi. Måske er han osse bange, langt inde, men det er lige meget. Han melder mig, hvis han får lyst til det en skønne dag. Og hvis jeg siger noget om Mortensen.

»Forresten er han her ikke mere,« siger Gert, som havde han gættet, hvad jeg sad og havde i tankerne. »Han kørte væk sammen med Preissler og nogen andre. Vi så ham slet ikke. Hvis du vil vide det ...«

Jeg tænker, at det er godt, for så kan jeg nemmere gå og holde det for mig selv, som jeg lige har hørt. Når han nu alligevel er flyttet væk. Han er måske endda allerede blevet skudt. Det er han sikkert.

Når krigen er ovre, vil jeg sige det til nogen. Ikke før.

Jeg tør jo ikke. Får Gert noget at vide, kommer tyskerne og sender mig af sted, der er ikke noget at gøre.

Nogen råber fra diget bag ved os.

»Ge-e-e-e-r-tt!!«

Både nazisten og hans kone står der og kalder. Der er osse en til, en fremmed, en stor mand i sort uniform. Det er Gerts onkel, jeg kender ham godt nok. Han er det, man kalder hippo og farligere end nogen anden af dem, der kommer hos Gerts. Det er vel til ham, Gert vil melde mig, hvis ... Gert rejser sig straks og trasker hen til diget. Han er blevet lidt anderledes allerede, efter det med at melde mig. Jeg blir siddende og roder i kanten af grusgraven længe og kommer først hjem, da det er aften, og vi skal spise. Jeg bygger fæstninger af pinde og dækker dem godt til, så de ikke kan ses fra luften. Så går jeg lidt væk og prøver, om jeg kan få øje på dem på afstand, inden jeg begynder at bombardere dem med skærver, der slår dybt ned i det løse grus. Hele tiden tænker jeg på Gert. Jeg havde helt glemt at han var nazi til i dag. Han snakker aldrig selv om det ellers, som om han skammede sig ved det. Men

nu er det ikke til at glemme igen. De øjne, han havde set sådan med! Man skulle tro, det ikke var øjne, men bare ridser med blik bagved, sådan som man kan se det, når maling blir skrabt af en spand eller noget. Jernblik hele vejen bagved.

Ved bordet er jeg lige ved at sige noget om det med Mortensen og nazistens, men jeg tar mig i det. Det er et tavst bord forresten. Min far siger, at jeg hellere må få en plads her i sommertiden, med kopasning. Det vender sig i én ved at høre det, men han siger, at det ville være bedre end det her renden og legen krig evig og altid. Han bryder sig ikke om krig, det ved jeg godt. Min mor ser ned i tallerkenen. Ja, da vi andre var børn, du, siger min far og vælter kartofler ind oven på. Ja. Da var det en anden sag. Han har fundet en plads, siger han. Jeg vil ikke for alt i verden ha den, men jeg tier stille og er træt af at tænke på så mange ting. Måske er der osse en anden, der hellere end gerne vil ha de køer. En af dem, der leger hest.

Om natten drømmer jeg, at nogen kommer og forhører mig. En stor mand i sort, Gerts onkel. Midt i det hele ser jeg så, at det ikke er Gerts onkel alligevel, men en ulv med et vældigt gab ud af den sorte uniform, og han bider efter mig og vil ha mig til at sige alt, men jeg er vant til død og krig og alt det, så jeg gir mig ikke, selv om han bider og bider. Og sommetider er det Gerts onkel igen og sommetider Gert selv og sommetider ulven, men jeg er Mortensen og ikke til at hugge og stikke i. Til sidst vågner jeg, fordi sengen blir våd, og det er en temmelig flov historie. Først tror jeg jo, at det er blod, og at jeg stadig er Mortensen, men så opdager jeg noget andet og græmmer mig.

Inde i stuen er der kommet fremmede. Jeg kan høre på en stor rungende stemme, at det er Toften, der er kommet. Toften kommer så tit, og jeg vågner nemt ved den stemme. Jeg ligger stille for at høre, hvad de siger, selvom det er at lytte, og det ikke er rigtigt. Det er om Mortensen, hører jeg, han er vist død. Så er der en masse, der snakker i munden på hinanden, og de rasler med kopper, og jeg falder hen i min skammelige seng.

Jeg leger ikke siden med Gert. Jeg ser ham gå omkring deroppe i skolegården og sparke i gruset, men han svarer ikke, når jeg råber til ham, og jeg råber ikke ret ofte. Jeg får en dag den koholderplads, som jeg har frygtet, men det er nu ikke så slemt. Der er kun en seks-otte kreaturer, og det går let nok, selvom jeg inderst går og skammer mig over, at det er endt sådan med mig. Der er heldigvis ingen, der ser mig, af dem jeg kender. De er vel selv koholdere!

En nat stimler folk sammen udenfor opkørslen til skolen. Der

høres forfærdelige skrig og brøl deroppefra. Så kommer en bil, og doktoren hopper ud. Det er Gerts mor. Hun er blevet tosset, siger de. Hendes far blev det osse, siger folk, fordi han var så nazi. Han sad i et hjørne af spisestuen med bordet væltet foran sig og et jagtgevær under hagen. Og nu er det så datteren, det undrer ingen.

Ellers sker der ingenting. Gert er der slet ikke, han er vel sendt væk. Kun en enkelt dag løber jeg på ham, da han kommer fra toget.

»Godav,« sir jeg.

»Godav,« sir han.

Vi står lidt og ser forbi hinanden. Det er vinter, og vi er rød næse-de og hoster en smule.

»Ska du hjem nu?« sir jeg.

»Ja,« sir han.

»Rejser du så igen? Bagefter?« sir jeg.

Han nikker bare og løfter på rygsækken. Han har godt tøj uden lapper og en pelskrave på frakken.

»Nå,« sir jeg.

»Lærinden sir, der nok kommer krig her, osse,« sir jeg så.

»Så flytter I vel?«

Han ser rapt på mig.

»Hvoffer sku vi det?« sir han, »det er os, der vinder.«

Han er jo nazi, så sådan skal han selvfølgelig sige, men alligevel blir jeg paf. Det går rigtig op for mig, hvordan det er. Vi er fjender. Rigtige, ikke bare som da vi legede krig.

»Nåja,« sir jeg bare. Det er bedst ikke at sige for meget.

Så går han uden at sige farvel eller noget, ind mellem de sorte graner omkring opkørslen.

Og resten af vinteren er grå og sølet og kold, som vintre er. Der er sne nok, og det er ingen dårlig vinter. Jeg kommer sammen med Harry nu. Han er utroligt dum, Harry, men nu bor han nærmest. Hans far lavede et beskyttelsesrum om sommeren, og vi går tit derned og sidder i mørke og snakker om krigen og forestiller os, at den kommer, mens vi sidder der, så vi er sikre med det samme før alle andre. Der lugter af kartofler og jord dernede, og i græstørvæggens er der kryb og mus, der rasler. I et hjørne har Harry gravet et hul i væggen til sig selv, så at han har sit eget beskyttelsesrum, når det andet måske falder sammen. Her har han osse ting, han har hugget fra folk. Han hugger, hvad han får lyst til, Harry. Af og til vil han gi' mig noget af det, men jeg skal nok holde mig, det er klart. Der er ting, han har fra tyskerne, patroner og en bajonet. Han går og pønser på at få fat på noget at putte patronerne i, siger

han. Han er skør nok til det. Han vil forsvare sig, sir han, hvis der kommer nogen ned til dem i jorden. Tyskere jo.

Men det blir ikke til noget med den krig.

Måske fordi der er så mange, der går og ber om, at den ikke skal komme. Lærinden sir til os, at vi skal be' om det allesammen, og det kan være, det har virket. Krigen kommer ikke, men freden gør. En aften, mens vi sidder og spiser, kommer den. Min far smider gafflen på bordet og ser på min mor, mens den engelske presse siger »Jeg gentar!« – Det er freden, den gentar, og kartoflerne blir kolde. Der kommer en del mennesker ind og forstyrrer os, så vi ikke får ro til at spise ordentligt, men sidder og hugger i os og snakker med klumperne i munden. Toften er mellem dem. Hans stemme er større end nogensinde. Det er helt mærkeligt at se Tof-ten, mens man lytter til den stemme. Det er en stemme beregnet til en kæmpe som dem fra gamle dage, da der var besærker, men Tof-ten er ikke nogen kæmpe. Han er en prop. En lille kvadratisk en, der ikke har fået noget særlig krop til den stemme. Hele proppen ler, så det hopper, men indimellem blir den stille af rørelse eller hård af noget meget stærkt, der må være inde i den, og hans stemme kører løs oppe under loftet. Noget med »gengældelsens time«. De andre tysser lidt på ham, nu »hvor der er børn tilstede«. Børn, det er mig. Jeg er 10 år og skal stadigvæk ikke rende og plapre.

Vi går ud allesammen, til vejen, der ligger lys og som helt ny. Den tar et langt tilløb dybt nede fra bakkens rod. Men der er ingen at se på den. Ingen tyske biler på vej til de store nattefester, som nazisten har holdt hele vinteren. Nu kommer der nok noget andet til den nazi, sir folk. Ja.

Jeg kigger op mod skolegranerne. Der er ingen at se. Måske ved de ikke det om freden. De hører ikke den engelske.

»Der ... nu skal I dø!« sir en af mændene, ham de kalder Skrå-Thomas.

Nede af vejen kommer en motorcykel. Det er ikke tyskere.

Klumpen ved vejen står stille og tygger og ser ned mod maskinen, der tærsker godt op ad bakken. Så er den der og holder stille. Der er to på den, i regnfrakker. Den ene har en slags stålhjelm, der er underlig vid i det. Han har noget hængende foran sig, en maskinpistol sikkert. Det er en frihedskæmper, som de nu kaldes. Dem, vi kaldte sabbetører i begyndelsen. De er her nu, så man kan se dem. De er her med freden.

»Ska I derop?«

Skrå-Thomas vipper med en finger mod granerne.

Det skal de ikke, ikke lige nu i hvert fald. Nogen griner. Nå, nej,

der blir vel tid til alting, sir nogen. Ja, det gør der nok, sir føreren. Han har en guld tand foran, og aftensolen slår lynende mod den.

Min mor brækker nogle grene af pilehegnet og stikker dem i styret.

»Åh, hold da op,« griner min far og rykker dem af igen. En enkelt blir alligevel siddende for at vise, at det er fred.

Så knalder de to af sted igen. For at »bestille lidt«, sir de.

Jeg får øje på Gert. Han står oppe i granerne. Så ved han det sikkert. Nu skal han jo nok skydes sammen med nazisten. Fordi de ikke vandt, og krigen ikke blev til noget. Jeg peger med fingeren op efter ham og trykker af, som da vi legede krig, og russerne lå i baghold. Dra-dra-dra-dra-dra. Han kigger lige ud i luften og går ind.

Mændene blir stående. Min mor samler pilegrenene op og går fornærmet ind og sætter dem i vand. For freden.

Først næste nat er de der efter nazisten.

Vi vågner, fordi de dunder på dørene deroppe. Der er en del mennesker, da vi når derop. De står ved opkørslen ligesom da Gerts mor blev tosset. Hun er for længe siden sat ind et eller andet sted, og nu er der kun nazisten og Gert, og nu skal de så skydes. Der er sort af naboer i frakker og andet overtøj, der lige er smidt over skjorter og trøjer i farten. Toften står yderst, nærmest huset, hvor der nu høres stemmer og tramp. Der holder en lastvogn et stykke oppe på legepladsen foran skolevinduerne. Det er vel på den, de skal køres væk. Jeg må jo ikke gå derop, men går med uden nogen ser det, og der står vi så. Jeg håber, de vil forsvare sig, bare en smule, når nu de alligevel skal køres væk og af med livet. Men det går så hurtigt for sig. Bilen begynder at bakke ned gennem opkørslen, og et par mænd med pistoler står og svajer som sømænd oppe på den. Tre andre kommer med nazisten mellem sig ud ad døren i gavlen. Nazisten er bleg og ser ud, som har han ikke sovet meget længe. Han har ikke fået en skjorte på, men kommer med jakken over en højhalset undertrøje. Han har ikke brillerne på, så man kender ham næsten ikke. Han går meget langsomt, og der er ikke noget farligt ved ham. Nogen i klumpen snakker til de tre, der kommer med ham, men der er ingen, der svarer dem. Det er ham med guldanden fra i går, der fører an. Nu smiler han ikke, og man ser ikke noget til tanden. I går var han her med freden. Nu er han her med det, der følger med.

Toften står og spytter ned i jorden.

Konerne har ondt af nazisten, de mumler noget om drengen, men man ser ikke noget til ham, jo, der kommer han, Gert. Han

har frakke og alt det nødvendige på. Han ser stift på folkene. Da han kommer forbi mig, ser han bare hen igennem mig. Som en voksen. Han har rygsækken i hånden og vil gå bagefter faren hen til bilen, der nu strør sit lys udover vejen, så klumpen rykker til side, folk er ikke vant til alt det lys.

Dem på bilen er i tvivl om Gert. De vil helst ikke ha ham med. Så skal han altså ikke skydes. Ikke sammen med nazisten i hvert fald. Det ender med, at han blir stående midt i lyset, ubevægelig som om han sov. Jeg tænker på, at nu skulle hans onkel ha været her. Men det ville selvfølgelig ikke ha nyttet noget. Desuden er han nok færdig allerede.

Nogen af konerne tar sig af ham og han følger med dem uden et ord. Frihedskæmperne er lettede. Nazisten står på ladet, og de kører. Lyset fejer længe på vejen og blir mindre og mindre. Så er det væk.

Klumpen står lidt endnu. De har ikke medynk med nogen. Jo, et par koner mumler stadig et eller andet. Om at nu det med konen og sådan. Og den dreng.

»Åh, hva, såen nazi,« sir mændene.

»Såen lort,« sir Toften. Og spytter.

Næste dag kommer nogen efter Gert, og noget andet skal begynde, sir folk. Nu er der fred.

Sommeren går med freden, og der kommer så en ny lærer, der ikke har været nazi. Han bryder sig vel ikke om honning, for han rydder bistaderne af vejen. I begyndelsen spekulerer jeg på, om han har nogen børn. Det har han ikke.

Om eftermiddagen sidder jeg på lerskrænten bag huset og kigger på skyerne. Der er ingen flyvemaskiner mer. Ingen soldater nede på vejen. Ingen krig. Ingenting. Uden freden altså: Jeg hører ikke mere til Gert eller nazisten. Det er så længe siden, de har været til, synes jeg sommetider. Alting blir underligt længe siden, og det er varmt, så man falder i søvn i lerskrænten.

En enkelt nat drømmer jeg om Gert. At han står ude ved vejen og ser efter frihedskæmpernes motorcykel, og jeg skyder med fingeren efter ham, dra-dra-dra-dra, men det er ikke fingeren alene, for pludselig falder han om.

– Men i virkeligheden sidder han vel et eller andet sted hos noget familie og stirrer ud i luften.

Det er det hele.

Så begynder jeg at komme lidt sammen med Harry igen. Han har fået fler tyvekoster i hullet, og der er fler kartofler i kælderen, der ikke længere er beskyttelsesrum.

Appelsiner

af Tove Ditlevsen

Grønthandler Jonassen havde fået 25 appelsiner på torvet om morgenen. Mens han kørte hjem med dem bag store lastbiler med »frugt og grønt« bagpå, gav han den gamle, svajryggede krikke et arrigt rap over halsen for at få den forbi torvestimlen i en fart. Han var overbevist om, at bilerne fik mere end hestevognene. Han havde selv set en fed, rødhåret idiot slæbe en hel kasse appelsiner op på sit lad. I den kolde vintersol så han det lyne gult og orange alle vegne mellem gulerødder og frossen rosenkål og stive, træede vinterporrer.

Allerede i går havde der stået i bladene, at appelsinerne var »fordelt mellem byens grønthandlere«. Jo, det var en rask fordeling. Det var på tide staten greb ind. Hele samfundet var gennemrådent og korrumperet. Der havde været et rend af folk hele dagen i går, der gloede på ham, som om de så appelsiner vælte ud af knaphullerne på ham. For et syns skyld havde de købt lidt suppeurter, nu de var kommet på gaden. Og »skær lige sellerien over, Jonassen, så jeg kan se, om den er sort indeni«, og »så lover De mig et par appelsiner når De får dem i morgen, ikke Jonassen?«

Ellers nævnte de aldrig hans navn.

Da han kom tilbage fra torvet sendte han sin kone hjem, fordi han vidste hun ville være ude af stand til at fordele de 25 appelsiner retfærdigt, d.v.s. en hver til dem der købte alle deres varer ved vognen og ikke fjumrede over torvet til konkurrenten hveranden dag. Stod det til hende, ville hun uden videre hælde alle appelsinerne i favnen på den der kom først. Hun kunne ikke lyve for kunderne, og hun kunne ikke stå for venlig tiltale. Sommetider påstod han hun ødelagde forretningen for ham. Hun så altfor lykkelig ud, når nogen nærmede sig vognen og sank altfor ynkeligt sammen,

når de gik forbi. Folk kunne ikke fordrage det. Man skulle helst se ud, som om man var revnende ligeglad med om man solgte noget eller ej og nærmest stod der for sin fornøjelses skyld. Sådan gjorde han selv.

Han sad på en omvendt kartoffelkasse med ildrød næse og klude viklet om de frostbulne hænder under vanterne og tænkte sig, hvordan den butik de aldrig fik skulle se ud: en stor kakkelovn, hvid disk og lysegrønne, limfarvede vægge. Måske et cykelbud, og et meterhøjt skilt over ruden:

- Hvad skulle det være frue?
- Jeg ville gerne have tre pund kartofler.
- Javel frue.
- Er det ikke forfærdeligt at stå her i den kulde, Jonassen?

Dertil plejede han at sige at han havde alt for travlt til at fryse, men til beboerne i karréen overfor gik det ikke. De kunne nøje følge salgets gang fra deres vinduer.

- Nå, sagde han, mens han med ryggen til vejede kartoflerne af, jeg er jo ung og rask, så det går nok.

Han smilede bredt, mens han rakte fru Klingspuhr posen. Hvad

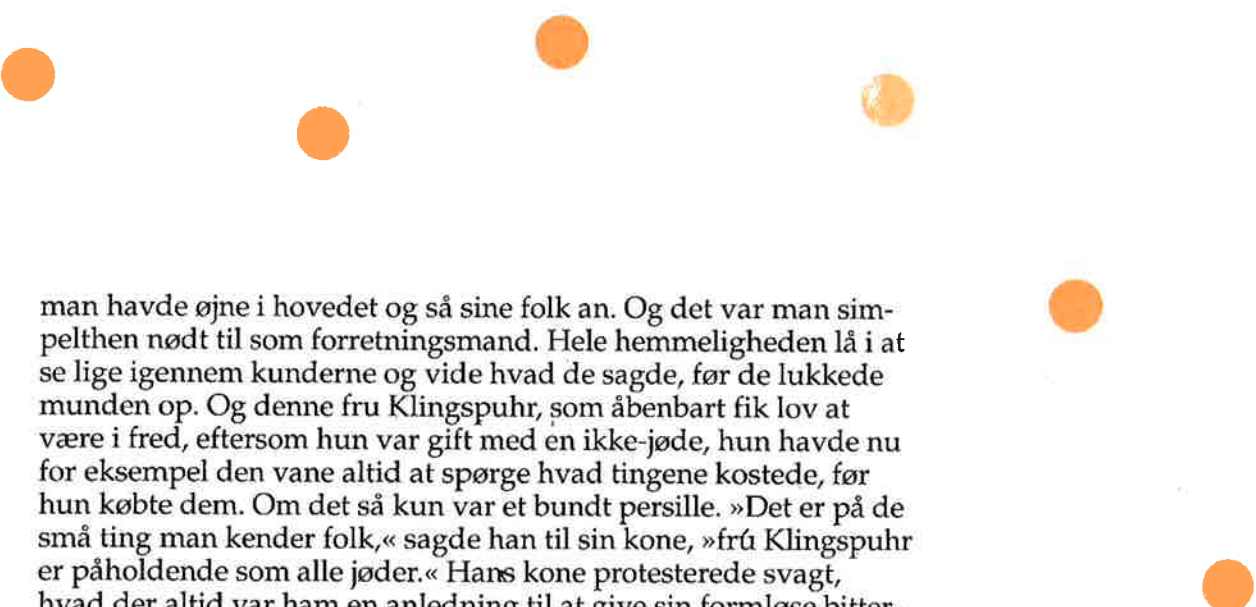
fanden ragede det hende, om han frøs? Kunne hun måske anvise ham en anden måde at tjene sit brød på? Han havde kun en enkelt gang grebet hende i at gå forbi ham med en dusk kørvel stikkende op af tasken fra grønthandleren på den anden side af pladsen. Hun havde set forskrækket ud, da hun mødte hans blik, og siden gik hun aldrig forbi uden at købe noget, i modsætning til så mange andre, der foretrak at stå i en varm butik og handle om vinteren.

Alligevel fik hun ingen appelsin.

Han kunne ikke lide hende. Hendes hvide ansigt sad lunt puttet ned i pelskraven som en blomst i et knaphul. Om eftermiddagen kunne han fra sit kolde stude se hende sidde i karnappen og drikke kaffe med sine veninder. Hun måtte have god tid, sådan en gift kone uden børn. Hans kone talte altid meget med hende. Hun havde en måde med at gnide hænderne forfrossent sammen, hans kone, og se ynkelig ud, når hun talte med kunderne. Også om sommeren, men så var det vel varmen der trykkede!

Han slog armene op om ryggen for at få lidt varme, mens han så efter fru Klingspuhr. Hun skulle bare vide han havde fem og tyve appelsiner liggende på rad og række bag kasseapparatet. Når de andre fortalte hende det, ville der desværre være udsolgt, og tænkt, han glemte det helt i morges. Helt til grin var man dog ikke endnu. Det manglede bare hun og hendes veninder ligefrem skulle sidde og gnaske appelsiner i sig.

Det var ikke fordi fru Klingspuhr var jøde, Jonassen ikke kunne lide hende. Han var lige så oprørt som alle andre, dengang tyskerne foranstaltede klapjagt på jøderne. Og før den tid tænkte man jo aldrig over, om et menneske var jøde eller ej. Selvom de naturligvis var lette at få øje på. Der var sådan en slags fællespræg over dem, det kom man ikke udenom. Ligesom med eskimoer og kinesere, der jo var lige gode for det. Men forskellen var let at se, når

man havde øjne i hovedet og så sine folk an. Og det var man simpelthen nødt til som forretningsmand. Hele hemmeligheden lå i at se lige igennem kunderne og vide hvad de sagde, før de lukkede munden op. Og denne fru Klingspuhr, som åbenbart fik lov at være i fred, eftersom hun var gift med en ikke-jøde, hun havde nu for eksempel den vane altid at spørge hvad tingene kostede, før hun købte dem. Om det så kun var et bundt persille. »Det er på de små ting man kender folk,« sagde han til sin kone, »frú Klingspuhr er påholdende som alle jøder.« Hans kone protesterede svagt, hvad der altid var ham en anledning til at give sin formløse bitterhed frit løb, og blot for at sige hende imod, hvæsende han: – De er et fremmedelement i befolkningen, og hvis vi ikke holder dem nede, suger de al saft og kraft ud af os.

Jonassen vidste ikke hvor de ord kom fra, men sådan var det så tit. Man hørte så meget i dagens løb, og lidt hang der vel altid ved. Og det lettede at sige den slags ting. Fanden forstå hvorfor. Man følte sig i pagt med tidens strømninger. Man var ikke født i går, og det var ikke ens egen skyld man aldrig fik den forretning. Hemmelige kræfter åd af samfundets rod. Noget sugede en med sig som vandet i en kumme hvor bundproppen er taget ud. Ubønhørligt. Sugede saft og kraft ud af en. Og tyskerne var nogle røvere og banditter, men på visse områder så de klarere end andre.

Et eller andet hang ved i dagens løb. Man må snakke med om lidt af hvert, og det hænder nogle ord dukker op, som måske var ment i en anden betydning, måske ikke. De lader sig anvende. De luner i kulden. De kommer ingen steder fra. De er der bare. De er ens egne. Og det ender med de letter tilværelsen en smule, og man tager dem til sig og giver ikke slip på dem igen. Lempeligt vrider de sig på plads i sindets grå mosaik og tager farve efter de andre brikker, og en dag sidder man på sin omvendte kartoffelkasse, og

ser fru Klingspuhr gå over pladsen og er i givet tilfælde i stand til at forsvare de fem og tyve appelsiner med sit liv.

Grønthandleren knyttede sine mishandlede hænder nede i lommerne i uforståeligt, rystende raseri. Der var noget ved det kvindemenneske han ikke kunne døje. Han så stift efter hende og tænkte på, hvordan man i Tyskland behandlede jøderne. Hun skulle have dem lige i nakken, alle 25 blodappelsiner, og være glad til hun slap så billigt. Hvad fanden ragede det hende om han frøs?

Fru Nielsen kom med to af sine unger ved hånden. Hun skulle bare have et bundt gulerødder. Nu begyndte appelsinrykind'et nok.

– Javel frue.

Jonassen så med velvilje på de to rene, lyshårede unger og tog i pludselig gavmildhed om bag kasseapparatet og hev to appelsiner frem, som han stak dem i hånden: – Dem skal I ha, men sig det ikke til no'en.

– Næ, men det er da alt for galt – til børnene – og de har aldrig smagt en appelsin i deres liv, er det ikke underligt at tænke sig?

Grønthandleren rystede på hovedet, mens han snoede en halv avis om gulerødderne: – Tja, sagde han, det er strenge tider, men vi må jo gøre det så godt vi kan for hinanden.

Uvilkårligt gned han hænderne på samme måde som sin kone og blev vred på sig selv da han opdagede det og stak dem i lommerne igen.

Fortroligt lukkede han fru Nielsens hånd over pengene han gav hende tilbage og sagde lavt:

– Fru Klingspuhr fik ingen appelsin.

Så rev han en pose af et søm og tog appelsinerne fra de måbende unger og puttede dem ned i den og rakte fru Nielsen dem:

– De må nok hellere overtage uddelingen, sagde han, og ville

trods fru Nielsens protester ikke modtage betaling for dem:

– Det er en foræring, sagde han og smilede varmt og åbent, jeg har vænnet mig til at gøre en god gerning om dagen, ligesom spejderne. Haha.

Han så ud som om der var sluttet en hemmelig alliance imellem dem.

– Uf, sagde fru Nielsen til sin mand, der er noget ved den grønthandler jeg ikke kan udstå, han gav mig to appelsiner i dag – tænk *forærede* mig dem ligefrem – og så fortalte han lige så ondskabsfuldt, at fru Klingspuhr ingen havde fået. Og hun køber da så vidt jeg ved alt hos ham. Og så sød og venlig hun altid er.

Hendes mand gabede bag avisen: – Nåja, sagde han ligegyldigt, han kan vel ikke lide jøder.

– Det må nu ikke være morsomt for hende, sagde fru Nielsen tankefuldt, at gå her og ikke vide hvad dag de kommer og henter hende. Det er sært hun ikke flygter ligesom de andre.

– Nå hvad, hun klarer sig nok, det gør jøder altid. Nielsen vendte et blad i avisen.

Fru Nielsen svarede ikke. Hun stod og så ud ad vinduet. Der var sol endnu på den anden side af gaden. På grund af Klingspuhrs karnap ovenpå nåede den aldrig mere end det yderste af familien Nielsens vindueskarm.

Hun sagde: – Det var nu ærgerligt vi ikke fik Schempinskys lejlighed, da han rejste, men tænk dig, folk havde været skrevet op til den fra den dag tyskerne kom. Er det ikke væmmeligt? Ligefrem at gå og regne med andre menneskers ulykke?

Endelig lod Nielsen avisen synke.

– Sikke noget forbandet pjat, sagde han skarpt, han stak sgu ikke af en dag før han var nødt til det af den grund, og nogen skulle jo bo i lejligheden, til han kommer igen engang, ikke? Man er

nødt til at se lidt realistisk på tingene.

– Ja, naturligvis, sagde fru Nielsen fraværende, men alligevel.

Hun så op mod bunden af den mægtige, solrøvende karnap og huskede på, at Klingspuhrs havde et værelse mere end de, skønt de ingen børn havde. Det var i hvert fald meningsløst. Hvor ville det være dejligt at ha et værelse at putte børnene ind i.

Hun sagde tøvende: – Tror du – tror du også folk er skrevet op til Klingspuhrs lejlighed?

– Selvfølgelig er de det, sagde Nielsen, men du har da lov at prøve. Tag og stik ind til sagføreren i morgen, sent er bedre end aldrig.

– Skulle jeg virkelig? Men det er dog utroligt.

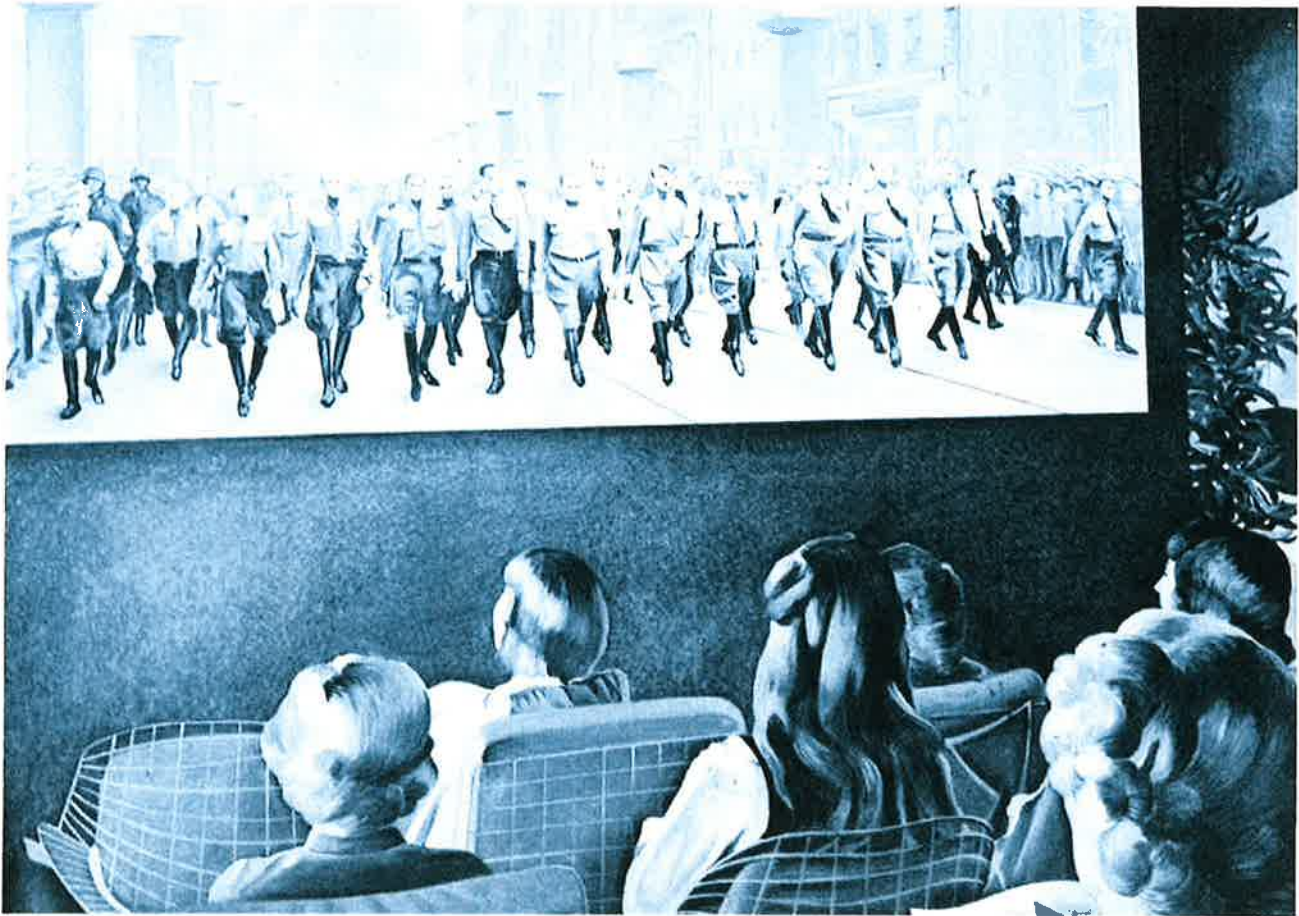
Fru Niensens venlige blå øjne fyldtes af undren. Så fik hun øje på fru Klingspuhr, der kom hjem fra indkøb med sit fyldte net i hånden. Hun standsede og stillede sig op i køen ved grøntvognen. Da turen kom til hende, slog Jonassen beklagende ud med begge hænder og sagde noget, der fik de andre til at le.

Da fru Klingspuhr skråede over gaden så hun op og fik øje på fru Nielsen i vinduet og nikkede venligt til hende. Fru Nielsen bøjede hovedet lidt stift og trak hurtigt gardinet for og stod lidt, ubeslutsomt, med ryggen mod vinduet.

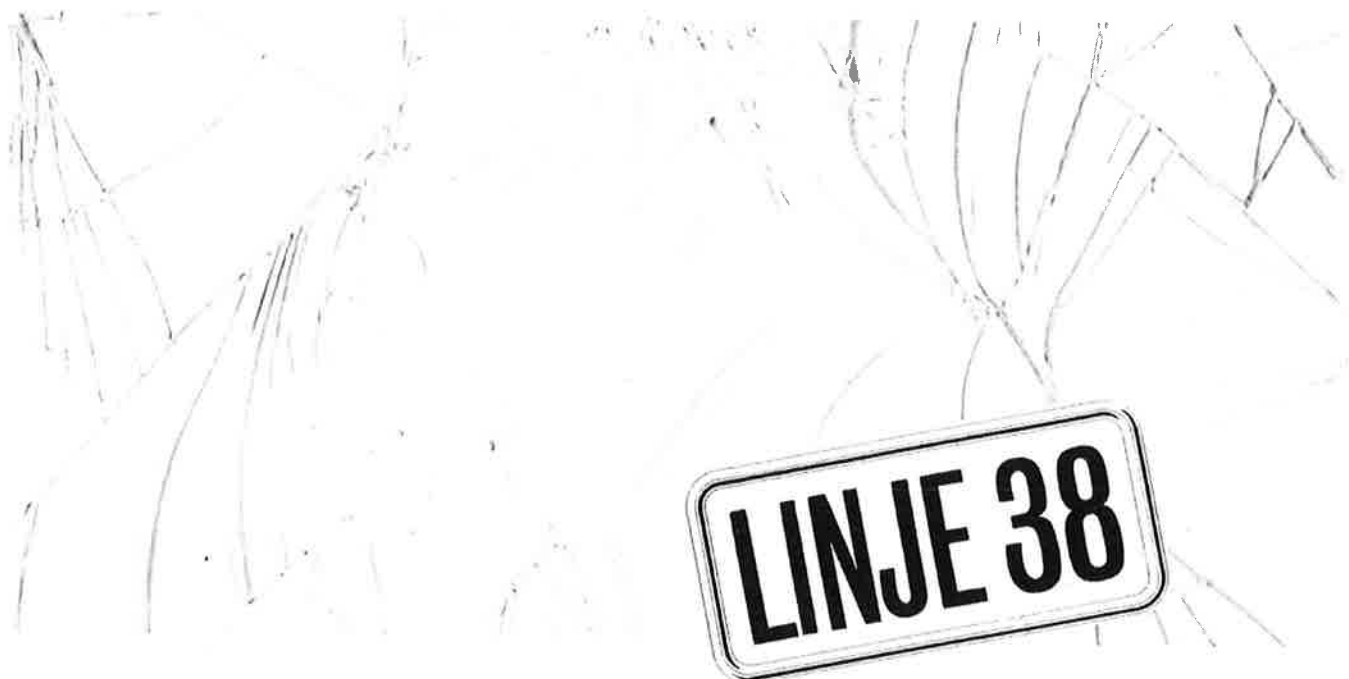
Naturligvis havde hendes mand på en måde ret. Det kunne ikke skade fru Klingspuhr det bitterste at søge den lejlighed. Og det var sikkert kun et tidsspørgsmål hvornår de tog fat på resten af jøderne. De umennesker.

Børneværelset skulle være i hvidt og lyseblåt, med rigtigt børnetapet og små stole og en gyngestol – og måske om ikke så lang tid en lille lyseblå vugge.

Fru Nielsen smilede ved tanken, mens hun gik ud i køkkenet og skrællede de to appelsiner og plukkede stykkerne fra hinanden og delte dem retfærdigt i fire lige store portioner.

Verdenskataloget for uheldbredelige billeder, nr. 6
Maleri af Jacques Monory

af Renate Welsh

Da Karin nåede hen til stoppestedet, stod der allerede otte kvinder og to mænd og ventede. Det var ikke almindeligt på denne tid af dagen – lidt over ti om formiddagen.

En dame gik ud på gaden og kiggede i den retning, hvorfra bussen skulle komme. Hun rystede på hovedet og trak på skuldrene. De ventende så på hinanden. De var lige ved at nå det punkt, hvor deres surhed måtte have luft. Deres kæbemuskler var allerede begyndt at røre på sig.

Karin tog en bog op af tasken. Hun måtte udnytte tiden. I næste uge skulle hun til eksamen.

»De historiske belastninger og de gærende kræfter til den tyske nationalidé samler sig endeligt i nationalsocialismens ideologi og kommer første gang blandt andet til udtryk i den såkaldte Krystalnat!«, læste hun.

Hun prøvede at koncentrere sig.

Det lykkedes hende ikke at overhøre de andre ventende passagerers mumlerier.

»... men forhøje billetpriserne, det kan de ...«

»... sikkert igen et uheld ...«

»... jeg husker endnu den dag i dag den-

gang i tresserne – eller var det allerede i nioghalvtreds? – Jeg kom tilfældigt forbi flere timer efter. Og der lå endnu en finger. De havde simpelt hen glemt den ...«

Bussen kom. Den var overfyldt. Passagererne rykkede modvilligt endnu tættere sammen og gloede på de nye mennesker, der stod på som en fremrykkende hær.

Det lod ikke til, at nogen vidste, hvorfor bussen var forsinket. Der bredte sig en svag skuffelse over ansigterne. Samtalerne forstummede. Karin blev maset hen ad midtergangen.

Ved siden af hende stod et ungt par. Pigen klamrede sig til sin vens krave i stedet for til stroppen. Hun havde et langt, kulørt tørklæde med frynser på.

Sådan et vil jeg gerne have, tænkte Karin.

En vandkande ramte hende i knæhaserne. To ældre damer var åbenbart på vej hen til kirkegården belæsset med haveredskaber og store kurve. Karin havde tit set den ene af dem, en kone med et venligt, rødmosset ansigt, der altid smilede til de andre passagerer, inden hun med et suk satte sig ned. I dag havde hun kurven fuld af hvide stedmoder-

blomster. Sidste gang var det primula. Konen holdt kurven i vejret og beskyttede blomsterne med hånden.

Bussen bremsede pludselig. Karin ville være faldet, hvis hun ikke i sidste øjeblik havde grebet fat i et ryglæn.

En anden kvinde bag hende udstødte et skrig.

Karin vendte sig forskrækket om.

En mørkhåret kvinde med et strengt, magert ansigt gned sig over det højre øje med håndryggen.

Bussen kørte videre i ryk.

Den mørkhårede kvinde vendte sig til pigen med tørklædet: »Kan du ikke engang sige undskyld?«

Pigen trak på skuldrene. »Hvorfor skulle jeg det?«

»Du ramte mig i øjet! Med tørklædet.« Kvinden talte langsomt og overdrevent tydeligt. Hun havde en fremmed accent og hendes stemme lød skarp.

»Jeg lagde ikke mærke til noget,« sagde pigen.

»Ikke så meget som en undskyldning,« gentog kvinden. Det trak i senerne på hendes

tynde hals.

Pigen vendte sig mod sin ven. Han lagde armen om hende. De hviskede sammen.

Karin ventede, at passagererne nu ville begynde at udgyde sig over, hvor hensynsløse moderne unge er. Men den gamle dame med stedmoderblomsterne sagde: »Det var vist ikke så slemt.«

»Derfor kan man godt sige undskyld,« blev den mørkhårede kvinde ved.

Manden, som sad overfor hende, lod sin avis synke.

»Hvis De ikke er tilfreds med at være her, kan De rejse hjem, hvor De kom fra.«

Kvinden rystede på hovedet. Hendes mund fortrak sig, så man kunne se en guld tand.

»Ja, rejs De bare!« råbte nu en skinger stemme.

Karin kunne ikke se den, der talte. Hun stod bag en stor, bredskuldret mand.

»Dér sidder hun ned, mens folk her fra landet må stå op. Og brokke sig gør hun også!«

Pludselig blev alle de mennesker, som hidtil havde stået hver for sig – trykket sammen, maset mod hinanden, men dog hver for sig – til en samlet masse.

»Hvad vil hun overhovedet her?«

»Sikkert en sigøjner ...«

»... og tilmed fræk ...«

Alle bemærkningerne blev modtaget med bifald og lokkede flere og mere fjendtlige frem.

»Rolig!« råbte chaufføren i højttaleren.

Folk blev bare mere højrostede.

Pigen med tørklædet begyndte at græde.

»Sådan mente jeg det ikke! Sådan mente jeg det virkelig ikke!«

Karin var ikke sikker på, om pigen talte til sin ven eller om hun talte til kvinden, der sad helt stiv med hænderne foldet i skødet. Hendes store knoer trådte tydeligere og tydeligere frem. Rynkerne i hendes kinder blev dybere og dybere.

»... der kræves en fast hånd, der kan sætte den slags mennesker på plads ...«

»... man ser jo, hvad det fører til – man kan ikke længere røre sig i sit eget land ...«

Sagde de virkelig det?

Det sagde de virkelig og mere til. Lige til!

»... det var ikke sket under Hitler ...«

Pigen med tørklædet hulkede. »Jeg kan ikke holde det ud!«

Hun masede hen mod udgangen. Man gav

plads for hende. Hendes ven fulgte rådvild efter. Ved næste stoppested stod de af.

Karin havde også mest lyst til at stå af. Hun var bange.

»Ro, eller jeg lader alle passagererne stige af!« råbte chaufføren i højttaleren.

»Næ, nu hører alting op! Holder han nu også med det fremmede rak ...«

»... og hun sidder bare og lader som om det hele ikke rager hende ...«

Karin så sig fortvivlet om. Det så ud, som om ansigterne kom nærmere og nærmere og flød over i hinanden. Et eneste kæmpeansigt med hundrede vrede øjne.

Hvorfor var der ingen der protesterede? tænkte Karin. Men det var jo trods alt kvinden selv, der var begyndt. Hvorfor skulle hun også lave sådan ballade?

Når bare der dog havde været en ...

Karin blev skubbet længere frem. Hun stod nu ved siden af kvinden, der sad og stirrede ud i luften med opspilede øjne. Hun blinkede og blinkede. Hun havde mørke dun på overlæben og kinderne. Karin vendte ryggen til. Hun ville ikke glo på hende.

»... men formere sig som kaniner ...«

»... som kvinde tør man ikke gå på gaden efter ti ...«

»... så kan man sige, hvad man vil. Dengang var alting helt anderledes ...«

Selv den gamle kone, der beskyttede sine stedmoderblomster så kærligt, havde et vredt udtryk i ansigtet.

Sådan måtte ansigterne have set ud i Krystalnatten. Sådan måtte stemmerne have lydt.

Karin trak vejret dybt.

»Hvad har kvinden i grunden gjort?« spurgte hun. »Hun har da ikke gjort noget!«

Karin kunne mærke, at nogen rørte sig bag hende. Hendes hjerte hamrede.

»Hold din kæft og lad være med at blande dig, forstået?«

Karin gjorde sig lille og masede sig hen til udgangen. Jeg skal alligevel af næste gang. Der er ingen kryds før. Kun tre sidegader.

Hun trykkede på klokken ved døren. Den røde lampe lyste.

Pludselig kunne hun ud af øjenkrogen se nogen nikke til hende henne fra den anden ende af bussen. Først så hun kun bevægelsen, derpå det hvidhårede hoved. Herren nikkede en gang til og smilede til hende næsten

uden at bevæge munden.

Vi var altså to, tænkte Karin.

Den mørkhårede kvinde stod også af sammen med Karin og drejede ned ad den sidegade, der førte til fabrikskvarteret. Hun gik med meget rank ryg, næsten stift, uden at værdige Karin et blik.

Bilerne kørte i en endeløs række hen ad hovedgaden. Karin stod længe på fortovet og vippede med den ene fod. Hun koncentrerede sig om den vippende fod. Det hjalp mod den slappe, trætte modløshed, som bredte sig over hende.

Det var jo slet ikke for hendes skyld, tænkte hun.

Det var for min egen.

Jeg skulle bare have taget mod til mig meget tidligere. Jeg skulle have sagt det meget før. Jeg ventede for længe.

Men alligevel!

Oversat af Birgitte Brix.

»Den der tier !!!«

af Hans Hansen

Det er på den tid af aftenen, hvor enlige hunkøn og ældre mennesker ser sig grundigt for, inden de vælger vogn i S-toget. Der sker så meget. Man hører så meget. Det gælder om at finde en plads, hvor man føler sig beskyttet. Det er en tid, hvor vi vænnes til at se hinanden an, hvor vi trænes i lynvurdering af vore medmennesker. Hvem er en rod og en bisse, hvor har vi ordentlige og anstændige folk? Det er gode tider for mistillid - gode tider for rollespil.

Alt det tænker jeg ikke på, da jeg krydser Gl. Kongevej for rødt lys og buldrer ned ad trappen til Vesterport station, samtidigt med

at Hillerød-toget larmer ind langs perronen.

Den første stempelautomat er uimodtagelig for mit klippekort. Den næste er til gengæld ved at æde det helt og hånden med, medens jeg har halvfems procent af kropsvægten placeret på højre fod som en affyringsrampe mod det utålmodige tog.

Endelig har automaten gnasket færdig, og jeg når nærmest vandret ind i det offentlige transportmiddel med dørsækket lige i hælene.

Først i det øjeblik kommer tankerne.

I den lille kupé til højre sidder tre unge fyre og breder sig med ølflasker og benene behageligt oppe på sæderne. De halvvejs ligger ned og er igang med en højroset diskussion om en pige.

»Hun trænger fandeme til at blive smurt!« siger den ene.

En af de andre drikker ølflasken tilbunds, før han svarer.

»Det bliver ikke her!« siger han. »Jeg skal ikke ha' noget i klemme i den kødhakker.«

Så læner han sig ud over sidegangen og triller den tomme flaske fremad med et langt armsving. Det er et fint kast, og flasken klirrer tværs gennem ind- og udstigningen og med et lille hop videre ind i den større kupé til venstre. Midtvejs taber den kurs og skramler mod et stålben.

I denne kupé er der kun en enkelt passager. En pæn herre med mappe på skødet og udfoldet Berlinger.

Han sænker avisen ved flaskelyden og ryster på hovedet. Så forsvinder han igen bag overskrifter og pressefotos.

Jeg sætter mig i hans kupé, sådan at jeg kan se de tre fyre gennem flere lag glas.

Da toget sukkende standser mellem Nørreports badeværelsesvægge, løber flasken endnu et stykke og banker mod endevæggen.

Ingen åbner dørene.

Ingen nye passagerer.

Toget kører – det skratter i højtaleren.

»Næste stop er Østerport – toget standser ikke mellem Østerport og Holte.«

Det er her, der sker noget.

Der er ganske få mennesker ude på perronen. De står spredt i det kolde neonlys og venter tog i begge retninger.

Jeg får øje på en mørklødet mand med sort hår og et lille overskæg. Han styrer frem mod denne vogn. Han er i grå frakke med kraven slået op i nakken og et langt strikket halstørklæde ned over brystet og maven.

Nu sker der noget inde hos de tre unge fyre. De gestikulerer og peger, en af dem rejser sig og når ud til de automatiske døre, netop som den mørklødede med en tommelfinger på håndtaget udløser hydraulikken.

Psssss ... Sesam, Sesam, luk dig op! Dørene glider ind i væggene.

Endnu en af de unge er nået ud, og sammen spærrer de indgangen for den mørke mand. Den ene af dem taler højt:

»Ingen adgang for sortsnskede! White only!«

Manden med det lille overskæg får et puf i brystet og træder et par skridt baglæns ud på perronen. Han siger ikke noget men står stille og stirrer.

»Pis af!« råber en af de unge.

Den mørklødede forsvinder fremad langs vinduerne – tæt på er jeg overbevist om, at han er tyrker.

De to fyre dasker til hinanden og griner. Toget sætter igang. De går tilbage til deres pladser.

Jeg kigger på min medpassager med mappen – om han har bemærket optrinet?

Han har sænket sin Berlinger og forstår åbenbart mit uudtalte spørgsmål, for han nikker ind mod de tre unge.

»Det kan man da forstå!« siger han næsten

Mette von der Maase

samtidig med at han igen forsvinder bag avisen.

Ordene krydser i min hjerne - »det kan man da forstå« - jeg vender og drejer dem for at finde ud af, om de kan betyde mere end én ting. Om jeg kan tage fejl?

Der sidder en nobel herre med mappe og Berlinger, og han kan forstå, at nogle unge lømler opfører sig som de rene racister!

Jeg synes pludselig, at jeg er underlig stiv i nakken og drejer hovedet fra side til side. Det er et ubehag, der ikke uden videre vil forlade mig.

Jeg ser ind på de tre unge, som sikkert allerede har glemt den lille episode med tyrken. De har fisket en sidste enlig bajer frem fra plasticposen og lader den gå på omgang.

Jeg tænker på at gå ind og snakke med dem. Det er vel egentlig min pligt - min borgerpligt?

Den der tier samtykker!

Men hva' fanden skal man sige?

Man risikerer jo at løbe ind i en flok øretæver. Der skal nok ikke meget til, før de føler sig provokeret. Måske sidder de ligefrem og venter på den slags invitationer - så de kan få lov til at svinge bøffen, så der kan blive lidt fis i gaden.

En solbrun pige på endevæggen over fyrene spejler sig i flere lag, før hun når ind til mig. Hun ligger på en kridhvid strand ved et Hollywoodblåt hav og drikker af et glas fyldt med fortyndet guld. Bag hende er en negertjener i hvid jakke på vej bort med en sølvbakke. I billedets ene hjørne sejler grønne palmer mod horisonten på en lille ø.

Højt på himlen danser en blodrød tekst:

Indtag verden - den er til for dig!

Under reklamen gaber en af fyrene, så hans ansigt forsvinder i et hul. Han strækker arme og slår hænderne flere gange hårdt ind i væggen.

Faktisk ser de meget fredelige ud. Ikke noget med nazieblemer og funkende stålsøm på de sorte jakker, der får en gang med skovværten om søndagen. De udtrykker bare en eller anden rastløs ugidelighed, en eller anden forventning om et eller andet spændende, som ikke viser sig.

Jeg forbereder nogle borgerlige ord:

Hør nu her gutter – det der lille nummer med ham fremmedarbejderen, det er sgu for dårligt. Vi lever i et civiliseret land med lige ret for alle. Når alt kommer til alt, er det ligefrem forbudt – også selvom der er politikere i folketinget, der ikke går af vejen for at kriminalisere fremmede. Også selvom de gør det uantastet, er det rent faktisk forbudt – hvis det skulle gå efter loven. Men det skulle vel heller ikke være nødvendigt med love for at opføre sig anstændigt overfor andre mennesker. Hvis I orkede at tænke jer lidt om ... verden bliver ikke bedre, før hver enkelt gør noget for det. Helt privat, uden opfordring, af almindelig sund fornuft og menneskelighed ...

Jeg er ikke tilfreds med min tale, tror ikke den bidr på dem. Det skal være mere ligetil, mere kontant:

Hør nu her gutter – den slags går bare ikke. Hvis I ikke kan opføre jer ordentligt, så har I ikke noget at gøre i et offentligt S-tog, så må I klare jer udenfor fællesskabet, så er I for primitive til at vi andre skal finde os i det. Det går bare ikke ...

Måske er der slet ingen grund til at tage det så afdæmpet – måske skal man tale med store bogstaver:

Sådan en opførsel er noget svineri! I er vokset op i en forkælet del af verden, skulle I så ikke kunne vise tolerance og almindelig dannelse! Bøllemanerer tolererer vi ikke – vær venlig at forlade toget. Se så at komme ud! Sådan nogle små racister!

Da toget standser i Birkerød, forsvinder de

tre fyre. Den ene har en arm rundt om skulderen på en af de andre. De ler ad et eller andet, da de traver hen ad perronen. Den tredje småløber baglæns foran de to andre og laver skyggeboksning med lange elastikarme. De ligner tre kåde drengerøve og er forsvundet helt, inden toget sætter igang.

Den, der tier længe nok, får oftest en god undskyldning for ikke at få sagt noget.

En god, haltende undskyldning er et tomt hul i maven ...

Men for en gangs skyld er linen lidt længere. For en sjælden gangs skyld er der en chance for at pynte lidt på resultatet, for at indhente lidt af det forsømte, for at gøre ugjort gjort ...

Mappemanden!

Han rasler med avisen og rømmer sig inde bag de gamle nyheder. Jeg skifter diskret sæde, så jeg har front mod ham. Han bemærker det til alt held ikke. Han har benene overkors og sidder og vipper med den ene brune sko, op og ned. Som til en melodi, en eller anden takt. Måske sidder han og smånynner, måske sætter han nyheder og annoncer i musik.

Det kan man da forstå!

Sådan faldt ordene, og meningen var tydelig nok. Den slags kunne man ikke tillade sig at overhøre, den slags måtte man tage fat i og kræve forklaring på.

Og denne gang er der næppe noget at være bange for, ingen truende øretæver. Højest et par dask med en sammenfoldet Berlinger, hvis det skulle gå helt galt.

Men der er løbet mange spor under hjulene siden Østerport, kilometer efter kilometer, lige frem og på kryds og tværs. Visse ting bliver fjern fortid alene ved at blive passeret.

Jeg leder febrilsk efter et stikord, der kan trænge gennem Berlingske Tidende og ind til et fremmed menneske, som uantastet har sagt noget fordømt sludder – ikke alene sludder,

Mette von der Maasse

men noget aldeles uacceptabelt, nederdrægtigt sludder.

Men ét er at henvende sig til nogle unge lømler, som jo udmærket ved, at de udfordrer andre mennesker og altså må regne med at få læst og påskrevet. Det er, som det skal være. Det vil ethvert ordentligt menneske kunne forstå og acceptere og oven i købet bifalde.

Men en pæn samfundsborger med mappe og Berlinger som sidder ordentligt og fredeligt i et offentligt transportmiddel uden den mindste forestilling om at forulempe nogen korporligt – sådan et menneske kan man ikke uden videre irettesætte. Sådan en person har vel lov til at have sine meninger og at give udtryk for dem på sin egen dæmpede og kultiverede måde.

Jeg mærker, at mulighederne har det som sæbebobler i et nåletræ.

Hva' fanden skal jeg sige til ham! Hvordan skal jeg formulere min kritik, give udtryk for min forargelse?

Lømlerne smuttede i Birkerød – mappe- manden pakker sammen lige før Allerød.

Jeg sidder på spring med alle ordene yderst på tungen, medens han folder avisen, lægger den i mappen og rejser sig.

Han knapper sin frakke og spænder bæltet, retter lidt på den – tager så mappen under armen og træder ud på midtergangen.

»Undskyld,« siger jeg og peger på ham med en diskret finger.

»Ja?« han standser ud for mig, da perronen suger toget til sig.

Jeg roder med ordene i hovedet. Stiller dem i geled, bryder om, nyt geled, ny ordstilling.

»På Østerport ... det De sagde på Østerport, da de unge mennesker ... efter at de havde spærret døren?«

Hans pande trækker rynker og det ene bryn går i vejret. Udtrykket i ansigtet er nærmest måbende-fortørnet.

»Jeg skal altså af her,« siger han og forsvinder.

Det rykker i mine baglårsmuskler for at sætte efter ham, men jeg klæber gumpetungt til sædet og ser ham bare skæve misbilligende gennem ruderne.

Så er også han væk.

Jeg ejer vognen i ensom majestæt fra Allerød til Hillerød. Ikke et øje. Kun mig og min besværlige samvittighed.

Først lømlerne. Hul i maven. Så mappe-
manden. Større hul i maven.

Men jeg forsøgte. Jeg begyndte at tale til ham. Jeg nævnte det med Østerport og ville have krævet ham til ansvar, hvis han ikke tilfældigvis havde boet i Allerød. Der var en hel station at give af. Jeg regnede bestemt med at have frist til Hillerød, og så skulle jeg nok have nået det. Så skulle jeg have sagt ham, hvad jeg mener om den slags udtalelser, den slags primitive og umenneskelige egoistiske diskrimination.

Jeg kunne jo ikke vide, at han skulle af i Allerød ...

Jeg opgiver at sidde ned. Jeg gennemtraver kupeen, tværs gennem ind- og udstigning, et smut ind til pigen på endevæggen, hvis tindrende smil holder lige til forbrændingsstalten.

Indtag verden – den er til for dig!

Jeg bliver stående foran reklamen og lader øjnene løbe ned over hendes lange solben, der ender i røde tånegle, som opad flugter med negertjenerens hæl. Han går strunk afsted med sølvbakken, direkte ud til opvaskeren som også er farvet og på ferieparadisets absolutte mindsteløn.

Black is beautiful, runger det inde i mit hoved – og jeg ved, at det er en stupid frase. I min mund er det tillært sludder uden dækning, ikke meget bedre end at høre Erhard Jakobsen ævle og bævle om sit syn på Sydafrika.

Jeg går tilbage til min egen kupé og sparker til ølflasken, som har forladt endevæggen og ruller i midtergangen.

Så endelig er det Hillerød.

Bedst at efterlade problemet i toget, glemme det, lade som om det slet ikke har eksisteret – den slags små hændelser er der jo så mange af. Ingen grund til panik og hul i maven. Rent faktisk skete der jo ikke noget.

En anden gang ...

Jeg småfløjter tværs over perronen og nyder aftenluften. Langt ude i mørket skifter et signal fra rødt til grønt, og gadelygterne hænger i guirlander under viadukterne.

Så får jeg øje på den mørklødede mand med det lille overskæg og det lange, strikkede hals-tørklæde.

Han står sammen med et par andre fremmede. Han ler og lægger begge hænder på en af de andres skuldre. De taler ivrigt sammen.

Jeg passerer så tæt, at jeg kan høre ordene – eller lydene. De morer sig og taler i munden på hinanden. Jeg forstår ikke et kuk.

Da jeg er lige ud for dem, ser den mørklødede på mig. Et kort øjeblik. Måske helt tilfældigt. Hans brune øjne og mine blå krydser hinanden og hænger fast. Et ganske kort nu.

Måske ser han slet ikke på mig. Måske er det bare mig, der ser ham se. Måske er det mig, der digter hans anklage, for øjeblikket efter ler han igen over noget, som jeg ikke forstår.

Jeg småløber for at nå bussen og hører skolsålerne slå ord af asfalten:

Den der tier ...

Den der tier ...

BRUG HOVEDET!

af Will Eisner

Will Eisner blev født i New York 1917 og voksede op i Brooklyn og Bronx blandt lejekaserner og jødiske indvandrere.

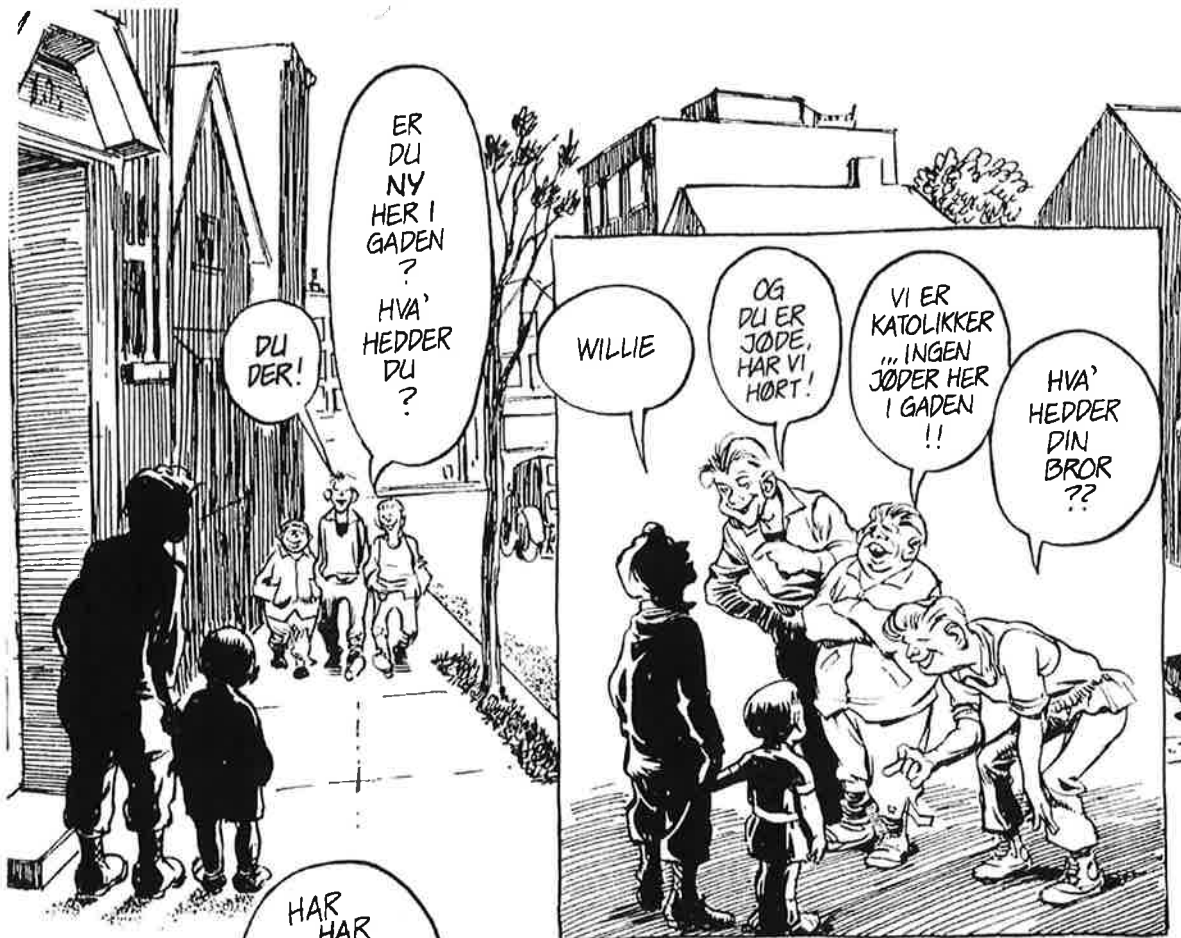
I dette uddrag, der stammer fra tegneserien »Den fjerne torden«, skildrer han en episode fra sin egen barndom, da han sammen med sin familie flyttede til bydelen Bronx i New York i 1928.

BROOKLYN ER IKKE FINT NOK TIL DIN FAR LÆNGERE, WILLIE... IKKE NU HVOR HAN HAR SIN EGEN FABRIK... OY, MON DET NU ER KLOGT AT BRUGE SÅ MANGE PENGE !!?

HVORFOR DIN FAR VALGTE DET HER KVARTER AT FLYTTE TIL, DET FORSTÅR JEG IKKE... DET ER ITALIENERE OG IRENE OG GUD VED HVAD ELLERS, DER BOR HER I GADEN... SÅ VÆR NU FORSIGTIG DERUDE! OG PAS GODT PÅ DIN LILLEBROR!

JÅ, MOR!

DET VAR
DEM, DER
BEGYNDTE!

JEG SAGDE JO,
DU SKULLE HOLDE
DIG FRA DEM... OY, DU
HAR FLÅNGET DINE
BUKSER... DEM
MÅ JEG SY!

SÅDAN
NOGEN
RØDDER!!
HVOR ER DE
TARVE-
LIGE!

TARVE-
LIGE!!

HAVDE
DU
VENTET
ANDET
END AT
DE
VILLE
VÆRE
TARVE-
LIGE...?

AAACH,
DET HAR IKKE
NOGET
MED
SAGEN AT GØRE...
DE LÆRER DET
AF DERES FOR-
ÆLDRE... DE FÅR
DET IND MED
MODER-
MÆLKEN!

JEG ER
LIGE SÅ
MEGET
AMERIKANER
SOM DEM!

1. En lille jødisk landsby.

NU KOMMER FAR OP IGEN.

SHHH

KNIIRK
KNIIRK
KNIIRK

HVORDAN GIK DET, SAM?

FINT, FANNIE, FINT...!

VAR I OPPE OG SLÅS?

SLÅS...?
FANNIE DOG...
JEG LOVEDE TONY,
AT DU KOMMER MED
NOGET GEFILTE FISH
TIL DEM PÅ FREDAG...
KAN DU TÆNKE
DIG... HAN HAR
ALDRIG NOGEN
SINDE SMAGT
DET
!!

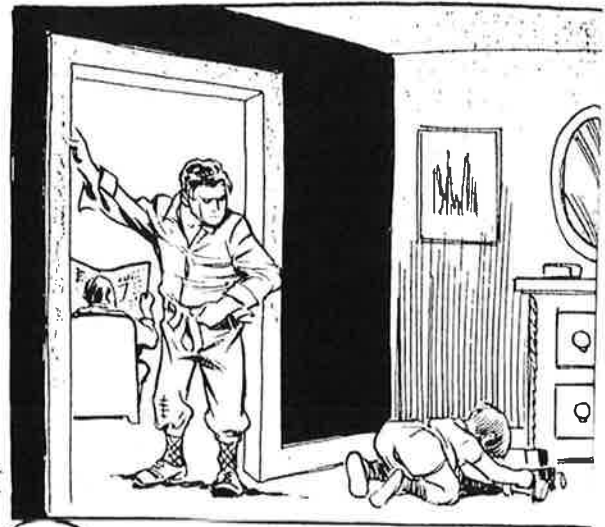

Foto: Lis Steincke. Billedhuset.

D E N F Ø R S T E

af Sten Kaarlø

Den første gang jeg oplevede at blive hevet i kinden og få stukket en lussing og blive kastet henad gulvet langs med dørrækken i klasseværelset, var det fordi jeg havde spurgt min lærer om jeg måtte gå på wc – jeg sku sådan tisse.

Den første gang jeg fik lidt oprejsning i klassen, var en dag jeg som den eneste ud af tredive elever kunne svare læreren på hvilket ord i en bestemt sætning, der var et forholdsord, jeg fik en fem-øre – og den var jeg stolt over.

Den første gang min mor hørte noget om, hvordan jeg var i skolen, var ved et forældremøde, hvor regnelæreren sagde: »Deres søn hører desværre ikke efter, han sidder og kigger ud ad vinduet, han sidder og drømmer, jeg tror såmænd ikke han fejler noget – han sidder bare og drømmer«.

Den første gang, virkeligheden rigtig blev virkelig, var da jeg ikke bestod optagelsesprøven til mellemskolen efter femte klasse, »du hænger lige i vandskorpen«, sagde læreren, »du må tage dig gevaldigt sammen«, det nåede jeg ikke – men dumpede elegant.

Den første gang jeg helt og holdent bestod en eksamen, var efter det ene år i tri mellem, det var dengang vi fik fjernsyn hjemme, jeg kæmpede med engelske gloser, danske staveord og vinkler på femogfyrre grader, og jeg vandt – derefter startede jeg i mellemskolen og klarede mig godt i fire år.

Den første forelskelse varede længe samtidig med at jeg ind imellem var kær i mange andre, jeg skrev digte til den udkårne, det var noget med at rime »liv og løn« på »giv mig en søn« og »grønne sund« på »skønne mund« – egentlig ikke så langt fra Shu-Bi-Dua's »formandens mao« og »Fidel i Kastrups kande kakao« – Shu-Bi-Dua er nok osse forelsket.

Den første gang jeg kyssede en pige var det en dreng, vi legede kærester og i mangel af pigeselskab skiftedes vi til at hedde Else – senere fandt jeg dog det modsatte køn og jeg tror, at den første gang (af den slags kys) var på baneskråningen – jeg havde glemt at ta tyggegummiet ud og pigebarnet slap forskrækket min mund med et højt: »Øv for pokker, hvor du klistrer ...«

Den første gang jeg pjækkede, tog jeg min cykel og kørte ud til lufthavnen, det var vinter og der var noget hjemmearbejde, som jeg ikke havde lavet og derfor var jeg bange for at møde på skolen, sneen lå i fede grå sjaskede bunker på cykelstien henover Amager, men jeg fandt dog lufthavnen og drømte, at jeg tog med en af maskinerne, bare til Malmø – det var langt.

Den første gang jeg var sammen med en pige, som lige var ved at få bryster, var ved en fødselsdagsfest med natklubbelysning og rød sodavand, og jeg holdt mine hænder for mig selv – næste dag beklagede hun sig til en veninde over, at jeg ikke havde taget på hende, men jeg havde været genert og tænkt, at hun måske hellere ville vente til de var blevet lidt større – derefter var vi faktisk uvenner.

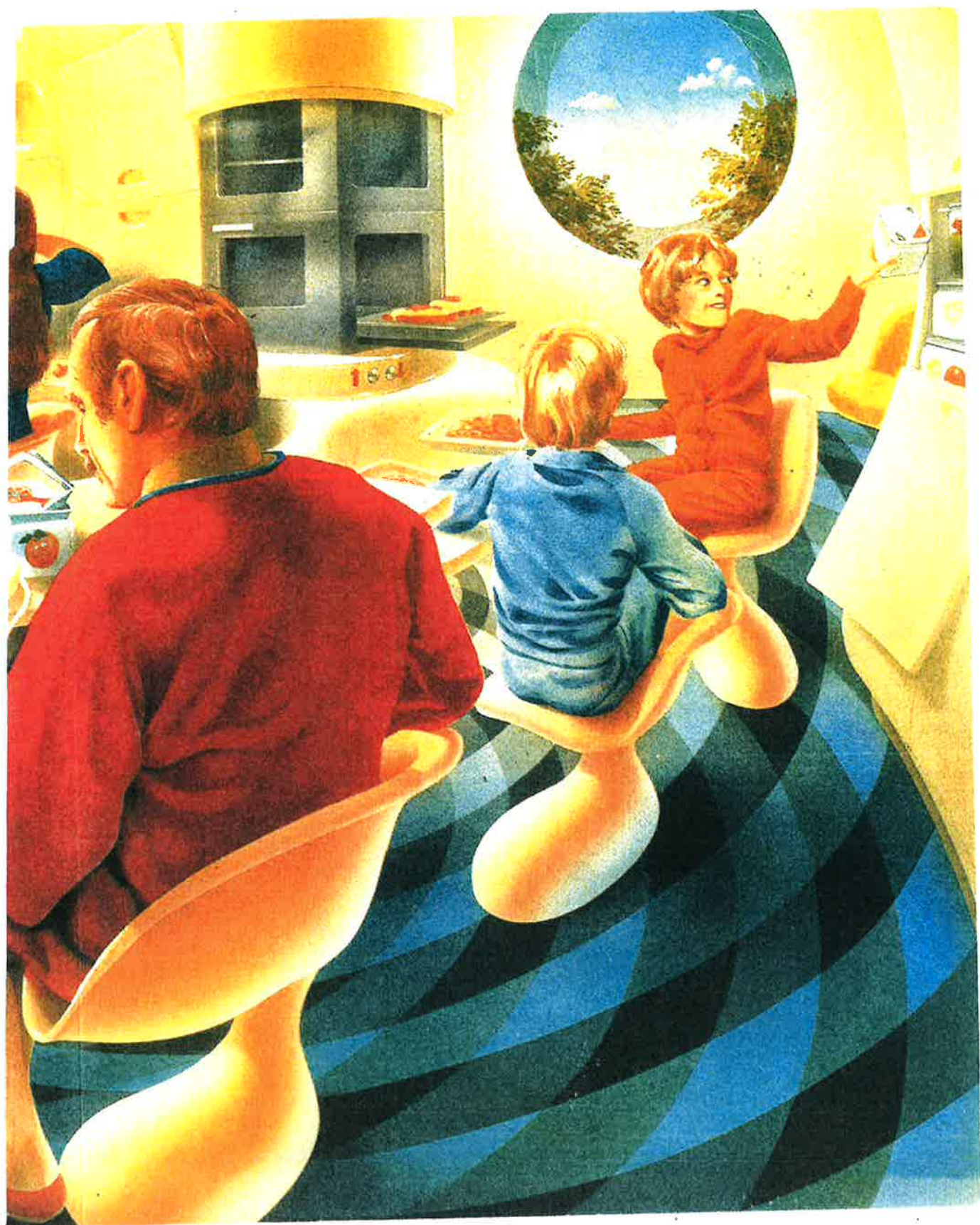
Den første gang jeg skulle ligge med en pige, væltede jeg af næsten før jeg var begyndt – »hvad laver du«, spurgte hun – »øh, jeg gled«, svarede jeg, men jeg kravlede ikke op på hende igen, det var alt alt alt for dejligt til at det ku fortsætte, hun rystede på hovedet og vendte ryggen til – senere lærte jeg at beherske mig og blive liggende.

Den første gang jeg ... ja, alt muligt andet – har jeg skrevet om i andre digte, men den første gang jeg læste op på en skole i Herlev, var den 28. november 77 omkring ved middagstid, og ved den lejlighed læste jeg bl.a. digtet DEN FØRSTE GANG for første gang – slut.

G A N G

DEEN KERE
FRWILLE?

Lille skat

af Martha Christensen

Den lille pige vågnede og fik øje på mørket. Det stod tæt omkring hendes seng, så hun måtte ligge lydhørt stille og trække vejret forsigtigt. Det var bedst at ligge helt stille, når mørket var der, så det ikke lagde mærke til hende og begyndte at bevæge sig og rumstere med lyde og gøre bange. Bedst at ligge helt stille.

Hendes skærpede sanser fortalte hende at det var det tidlige mørke, det der hed – det er aften endnu, læg dig bare til at sove. Der var mange slags mørke, det tætteste og sorteste var det sene mørke, det farlige, der hed nat. Det ensomste.

Den lille pige gik ikke i skole og kendte ikke klokken, men hun var god til at bestemme tiden, både dagens lange rytmiske bevægelse i den tomme lejlighed eller nede i gården og mørkets dybde og væsen. Dette var det tidlige mørke. Nede på gaden var endnu lyden af stemmer og skridt. Sporvogne og biler og knallerter. Omkring hende i ejendommen puslede det dæmpet af liv, en radio gik, en stol skrabe over gulvet og det brusede i rørene efter udskyllningen i et toilet.

Da hun havde ligget lidt og holdt igen på åndedrættet, pustede hun prøvende ud og formede læberne til en hvisken, det var bedst at hviske, mørket brød sig ikke om, at man talte højt.

– Marju, hviskede hun – er du dér?

Og lidt efter – Kom over til mig.

Hun ventede. Somme tider kom Marju med det samme, men det kunne også være lidt som hørte hun ikke eller var blevet borte.

– Marju, hviskede hun.

Så kom Marju og den lille pige krøb tæt ind til hende og lagde sine arme fast omkring hende og nu Marju var her, turde man tale lidt højt.

– Du skal ikke være bange, mumlede hun, det er ikke farligt. Du er jo en stor pige, du skal snart i skole. Du skal ikke være bange. Marju, jeg passer på dig.

Du ved da godt at mor gik i byen. Hun havde den fine kjole på og de høje sko og meget rødt på munden og kinderne. Hun kommer hjem til dig igen.

Den lille pige nikkede alvorligt ud i mørket.

– Jo, du ved godt, hun kommer hjem igen. Når det er rigtigt mørkt, kommer hun snart. Det er aften endnu, læg dig bare til at sove. Det er altfor tidligt, du vågner, Marju – det ved du da godt.

Nu skal du være en stor pige. Jeg vil ikke have, du tuder og skaber dig, jeg vil have, du ligger stille og er sød. Så kommer mor snart hjem igen til sin store pige, mor skal bare lidt ud i aften. Læg dig nu pænt til at sove, så varer det ikke så længe.

Du skal ikke være bange, Marju, det er bare mørkt, det er ikke farligt –

Den lille pige vendte sig forsigtigt om på den anden side og lukkede øjnene. Nede på gaden råbte en grov stemme op og en bil bremsede skingert.

– Du skal ikke være bange, hviskede hun.

Det rykkede engang i hendes krop, det sukkede langt og hivede, så blev åndedragene længere og dybere og munden åbnede sig lidt. Lydene i ejendommen blev sjældnere og hørte til sidst helt op og kun træværket gav sig knagende nu og da. Barnet sov igen og Marju forsvandt lydløst som hun var kommet. Marju, som kun den lille pige kendte og vidste om, Marju, der som en usynlig skygge fulgte nøglebarnet tæt i hælene dagen igennem og tavs lyttede til alle dets alvorlige ord, som lod sig kalde til både i det tidlige og det sene mørke, forsvandt, og det var kun barnet der vågnede ved den hvide eksplosion da lyset blev tændt. Det ramte hende skarpt i øjnene og blev så straks efter afløst af et knitrende mørke, der sødt og tungt duftende foldede sig nedover hende, mens hår kildede hende på halsen og hænder klappede og kærtegnede hende. Til lyset pludselig kom tilbage igen og den store mors skikkelse lå på knæ ved siden af sengen og den røde mund åbnede sig og begyndte at tale.

– Lille skat, lille skat. Nu bliver mor hjemme hos dig altid og alting skal blive helt, helt anderledes. Jeg skal blive hjemme hos dig og aldrig gå fra dig igen, sådan en dårlig, dårlig mor, som går fra sin lille skat. Forsømt dig har jeg men det skal blive anderledes. I morgen den dag skal du komme i en børnehave, mor skal følge dig hen et rigtigt morsomt sted, hvor du vil få det så godt, så godt. Nu skal vi rigtig have det rart med hinanden, for nu bliver mor hjemme hos dig hver eneste aften. Stakkels lille skat, som har ligget alene i mørket mens din mor kun har tænkt på sig selv. Gået

alene hele den lange dag. – Skammer mig – skammer mig – – anderledes –

Munden blev ved at tale mens øjnene smilede, store og bedrøvede.

– Skal du sove hos mor – skal du?

Den lille pige nikkede alvorligt og fulgte med øjnene alle moderens bevægelser, mens hun klædte sig af. I hendes korte erindring var der et billede af den samme situation, den store mor foldet sammen og på knæ ved hendes seng, og lidt længere tilbage, mere utydeligt og uklart, endnu eet og hun vidste af den måde, moderen var på, at den sidste far var forsvundet ud af deres verden og nu kom den gode tid, der ville vare til den næste. Det føltes tungt og godt og hun lod sig villigt løfte op og bære hen i den store seng. En varm erindring om, hvordan den var, lå og ventede på hende, og som havde disse andre perioder med den anden mor – hende med de strålende, urolige øjne, der bare skulle lidt ud i sin fine kjole og som forinden hastigt dækkede hende til og kyssede hende farvel – som havde de aldrig været, rullede hun sig sammen mod det bløde og varme, der var kommet hjem til hende og som også var mor.

Hun sukkede dybt og mørket var mildt og venligt og ville hende ikke noget ondt.

Og moderen huskede sit løfte. Dagen efter tog hun den lille pige ved hånden og de gik ud sammen og da de havde været i mange fremmede huse med mange fremmede børn, var der noget der hed at der var plads og en knage hvor hendes frakke skulle hænge.

– Og kan du nu huske, at din frakke altid skal hænge her under æblet, sagde den fremmede dame med de store tænder og smilede og barnet nikkede alvorligt og kunne godt huske det. Hun græd ikke, da moderen gik, men fulgte lydigt med damen ind i stuen til alle børnene, hvor hun skulle have det morsomt.

– Du skal ikke være bange, Marju, hviskede det i hende, jeg passer på dig.

Hun var nem og gjorde, hvad de bad hende om, både damen med tænderne og de andre. Når de sagde, hun skulle komme hen til bordet og være med, kom hun. Når de sagde, hun skulle drikke sin mælk, gjorde hun det og hun sad stille og alvorlig og forstyrrede ikke, når der blev læst historier. Og da hun havde været der en tid, begyndte hun så småt at lege lidt med børnene og langsomt glemte hun både Marju og den nye far, der måtte komme engang. Ligesom hun glemte de sidste, der havde været. Ham med bolsjerne, der knipsede hende på næsen og kaldte hende lille stump og

ham med den smalle mund og den altid osende cigaret, ham der vippede utålmodigt med fødderne og sagde – Læg så den unge i seng, så vi kan komme afsted. Bag de to fortonede andre, næsten helt udviskede, fædre sig. Forskellige men med det fælles træk at de alle gjorde moderen til den mor, der lo meget og skulle lidt ud i aften.

Den lille pige gik alvorlig om i sin nye, gode tilværelse med forsigtige skridt og stille bevægelser, som var den ligesom mørket et væsen, man skulle passe på med og ikke gøre vred. Men om aftenen, når moderen klædt i sin træthed og sit almindelige hverdags-tøj satte sig i den store stol, rullede hun sig sammen på hendes skød som en katekillling og spandt af velvære.

– Tivoli, sagde moderen, da det blev søndag, en søndag hvor hun var veloplagt og udhvilet – ja, jeg tror virkelig vi tager en tur i Tivoli i eftermiddag.

– Tivoli, gentog barnet forventningsfuldt og var glad for det festligt spraglede ord, skønt det ikke havde forbindelsestråde til noget kendt.

Men da hun gik der med den store mor fast i hånden, da havde det hele alligevel været der før, hun havde kun glemt at det hed Tivoli. Og hun kendte igen den stimende vrimmel af lange bukseben og lette, flimrende kjolekanter, de skinnende balloner, der vandrede i luften, hvinene, latteren og støjen. Og stemmen højt over hendes hoved med den ligesom syngende klang, der både var ny og fortrolig vendt tilbage.

– Skal mors lille skat have en is? En stor, dejlig iskage med flødeskum og syltetøj?

Hun nikkede. For det var sandt, isen hørte med. De stærke, smalle fingre lukket om den ene hånd og i den anden isvaflen, der kølede i halsen og dryppede store, gule dråber på jorden og hendes sko.

– Og karrusellen, huskede hun moderen på.

– Karrusellen, ja – sandelig skal du have en tur i den også.

Og lidt efter, overrasket – Men så har du jo været her før?

Moderen bragte hende frem til den og hun så alvorligt på den kæmpemæssige, snurrende spilledåse. Striber og pletter og farver og mærkelige figurer fløj forbi og drejede så langsommere rundt og blev til stærkt malede, kraftigt stejlede dyr med vidtåbne øjne og næsebor.

Moderen bøjede sig ned til hende, det smukke, tilbedte ansigt kom umådeligt nær, søndagsfint duftende.

– Skal det være hesten? Eller zebraen – eller giraffen måske? Du

må selv vælge, lige akkurat hvad du vil.

Så nær det store ansigt havde valget ingen hast, den lille pige ventede til alting var, som det havde været en anden gang og først da kanen med sædet til to standsede ud for hende, pegede hun på den.

– Skal det være kanen, skal jeg med – ja, så må jeg vel det.

Barnet smilede, da moderen lagde en beskyttende arm om hendes skulder og så bevægende nær kom denne anden gang, der havde været, at endog den lange, støvede hjemtur erindredes i glimt.

– Og skoene klemmer, hviskede hun lykkeligt.

Da lo den store mor ved siden af og gav hende et knus.

– Lille skat, hvor du vrøvler, de klemmer bestemt ikke. Nu kører vi – er det morsomt?

Næste søndag var det en lang, raslende tur med sporvognen og noget der hed Zoologisk have og en ny, stor isvaffel i den ene hånd og den store hånd betryggende om den anden. Og en enorm, grå masse, der bevægede sig på en indhegnet platform.

– Kan du se elefanten, lille skat, nynnede stemmen højt oppe fra – den spiser, den er sulten.

Det store dyr viftede med ørerne og løftede snablen og barnet trådte et hastigt skridt tilbage.

– Du er da ikke bange for den? Den kan ikke komme ud og mor er her jo og passer på dig.

Om søndagen efter igen hed det Dyrehaven. Og S-tog og madpakke med. Og stadig var moderens stemme fuld af kærlige ord, men der var en hårfin nuance, en næsten uhørlig dissonans. Og en skygge af noget fjernt i blikket.

– Lille skat – kig ud ad vinduet. Og lad være med at sidde og se på mig hele tiden.

Den lille pige vendte sig lydigt mod vinduet og huse og træer og marker gled betydningsløse forbi. Hun fik ondt i nakken af at sidde med hovedet drejet til siden og moderen havde tændt sig en cigaret og hendes øjne var trætte og sørgmodige. De havde snakket om Dyrehaven det meste af lørdag eftermiddag og aften og barnet havde fået en ny kjole og en rød taske med lynlås. Hun pillede ved tasken og ønskede sig hjem til lejligheden og den store stol og eventyrbogen med de oprivende fortællinger.

– Kan du ikke gå lidt hurtigere, sagde moderen, da de endelig var der – jeg er sulten og det bliver nok regnvejr men vi skal have spist den mad når jeg nu har haft ulejligheden med at smøre den.

Det blev ikke regn men heller ikke rigtigt solskin, det blev et underligt vejr, der ikke var noget ved, men de fandt dog et sted at

Birde Poulsen

være og moderen bredte tæppet ud og fandt maden frem.

– Lille skat, snakkede munden smilende – vi er i skoven. Er det morsomt og hyggeligt? Er du glad for at mor tager i skoven med dig?

– Ja, sagde den lille pige og skyllede den sammentrykte mad ned med lunkent sodavand.

– Ja, pokker ved, hvad du er – du siger ikke meget, gør du vel?

De blev hurtigt færdige med maden. Somme tider i de sidste uger havde det taget lang tid at spise, fordi moderen pludselig måtte bøje sig frem over bordet og klappe hende lidt på kinden eller purre op i det glatte, tynde hår og sige små fjollede, søde ting. Men i dag blev de hurtigt færdige. Da moderen havde pakket sammen igen, tændte hun en cigaret og lagde sig tilbage på tæppet med den ene arm under hovedet og så langt frem for sig, mundvigene trukket fortrydeligt en anelse nedefter.

– Det bliver nu alligevel rart, når du skal til at gå i skole og får nogle legekammerater, sagde hun.

Og lidt efter – Lille skat – kan du ikke gå lidt omkring og underholde dig selv. Bare i ti minutter.

Barnet, som havde siddet musestille, rejste sig lydigt og gik lidt bort og blev så stående og så tilbage på den udstrakte skikkelse.

– Mor vil gerne have fred nu, du er jo en stor pige – – Plag mig nu ikke. Leg med dine ting – – Mor skal lidt ud i aften, læg dig pænt til at sove –

Noget inde i den lille pige knyttede sig sammen til en hård, tung knude der sank og sank i hende. Tøvende vendte hun tilbage til moderen.

– Skal vi ikke snart hjem? bad hun.

– Hjem? Men herregud, barn, vi er jo lige kommet. Det er dog utroligt, som du er i stand til at kede dig.

Med en irriteret bevægelse rejste hun sig over ende og rakte så pludselig angergivent armene ud og trak barnet hen til sig.

– Lille skat, mumlede hun hjælpeløst og gned sin kind mod barnets – er der ikke noget ved det? – Ved du, hvad vi gør, vi finder et morsomt sted at drikke kaffe. Skal mors egen ven på restaurant og have en stor kop chokolade og kager, skal du? Kan du så hjælpe mor op?

Der kom et par regndråber, da de sad i den halvtomme restaurant med deres kaffe og chokolade, de knustes mod ruderne og trak hver sin smalle stribe efter sig nedad glasset. En jukebox spillede de sidste plader og en lattermild servitrice underholdt sig med et ungt selskab.

Moderens ene fod vippede takten til musikken, hun drak sin kaffe i små slurke mens blikket gik på strejftogt i lokalet og standsede et sted bag den lille piges stol. Pigen mærkede det smil, der ikke gjaldt hende, mærkede hvordan det ligesom forplantede sig til hele moderens krop og fik alt på hende til at smile på den måde, som hørte sammen med den fine kjole, de høje sko og de travle, urolige hænder. Hun gjorde et lille, mislykket forsøg på at fastholde den store, varme mor.

– Du sagde, der var dyr i skoven. Du sagde. Vi har ikke set dyrene.

– Hvilket, svarede moderen adspredt – åh, dyrene – de er der virkelig også. Somme tider. Vi har bare ikke set nogen.

Hun lo en høj, perlende latter og fortsatte med en fornyet åndeløs livlighed i stemmen – smager chokoladen godt, lille skat – er det en god kage, mor har købt til dig?

Hun svarede ikke, for ordene var ikke til hende og moderen havde allerede glemt dem og sad med en cigaret mellem fingrene, som hun ventede lidt med at tænde.

Den lille pige blev ikke forundret, da et skjorteærme strakte sig ind over hendes skulder og en lighter knipsede en gul flamme mod den hvide cigaret. Hun vidste uden at se op at en ny far stod bag hendes stol og sænkede sit blik dybt i moderens.

De var tre, der gik tilbage til stationen, langsomt slentrende, for nu var vejret blevet pænere og solen kommet frem. Barnet holdt i moderens kjole og højt over det legede voksne stemmer med hinandens og smil krydsede frem og tilbage. Den nye far var med i toget et stykke af vejen hjem, han sad på sædet overfor og så på moderen, når hans blik ramte pigens, så hun alvorligt tilbage og han trak det til sig igen og opgav det imødekommende smil.

De tog en taxa hjem for de havde tralvt, moderen havde travlt. Med hurtige hænder fik hun aftensmaden færdig og sat på bordet og skyndede på barnet, de kunne dog vel ikke sidde og spise i timevis. Med hurtige, urolige hænder fik hun bordet ryddet igen og opvasken til side og barnet klædt af.

– Vi nøjes med en lille vask i aften, du kan ikke være særlig snavset.

Og så lå den lille pige igen i sin seng og fulgte med store, åbne øjne alle de rastløse bevægelser, der markerede moderens forandring fra et almindeligt, nyttigt insekt med beherskede farver til en strålende sommerfugl. Fulgte hver lille del af det omfattende ritual, taknemlig for hver ting som skubbede adskillelsen lidt længere ud.

– Mor skal lidt ud i aften, var der blevet sagt ved det hastige aftensmåltid og hun havde nikket og fundet bemærkningen overflødig. Naturligvis skulle hun ud. Ikke blot i aften, men så længe den nye far var der, ventende et sted udenfor. Det skred, som var sket i moderens verden, var også sket i hendes, den var igen centraliseret om toiletbordet og moderens ryg, det store spejl og bevægelserne derinde, det optagne ansigt med de strålende øjne.

Den mor, som hun også kendte, ja, som hun vel kendte bedst men bare næsten havde glemt igen, rejste sig og børstede et par hår af sine skuldre, betragtede nøje endnu engang resultatet af sine anstrengelser og slukkede over toiletbordet. Så vendte hun sig mod barnet og blev stående og så et øjeblik ud, som skulle hun bryde i gråd. Langsomt gik hun hen mod sengen, løftede armene og lod dem synke igen og bøjede sig og kyssede den lille pige let på panden.

Det duftede omkring hende af alle moderens fine dufte og hun lå stille med armene på dynen og vidste at moderen ikke ville have sit tøj krøllet eller den kunstfærdigt opsatte frisure bragt i uorden. Nu kom det med at være en stor pige og læg dig pænt til at sove, så varer det ikke så længe. Den smukke røde mund åbnede sig allerede for at slippe ordene ud og barnet ventede roligt og voksent på dem. Men det var de forkerte ord, der kom. Med en forkert stemme, som hverken rigtigt tilhørte den ene eller den anden mor.

– Lille skat, sagde det forpint og ulykkeligt – lille skat.

Så var lyset slukket og moderen gået. Skohæle klaprede over gulvet i entreen og låsen smækkede. Den lille pige kikkede ud i mørket. Det var det tidlige mørke og gennem det åbne vindue kom alle aftenens lyde op til hende. En bil startede og kørte bort og der var længe til moderen kom tilbage.

– Marju, kaldte hun forsigtigt – Marju, er du der –?

Du blir aldrig til noet

Peter bor sammen med sine forældre i en kælderlejlighed på Nørrebro i København. Hans far er oprindelig havnearbejder, men har fået arbejde som portner i en fin ejendom.

Peters mor skælder ofte Peter ud og siger, at han er uartig. Hun ser gerne, at han er sammen med de fine familiers børn, som imidlertid kun vælger ham, hvis de keder sig – og så fortæller de ham tit, at han bare er portnerens søn.

I skolen går det heller ikke godt. Peter sidder næsten altid blandt de nederste i klassen, og lærerne siger, at han er en doven dreng, som nok aldrig bliver til noget.

Peter tror efterhånden selv på, at han ikke dur til noget. Det eneste, han drømmer om, er at komme ud af skolen, men moren er imod det og siger blandt andet, at så kan han ikke komme på landet i sommerferien.

af Harald Herdal

Men hans Mor sa, at nu skulle hun gaa hen paa Skolen og tale med Inspektøren om det. Men hun gjore det ikke, og en Aften sa han: Hvornaar gaar du hen paa Skolen saa?

Hans Mor sa: Haster det? Hun saa paa ham og sa: Jeg syns ikke, du skulle være saa ivrig for at komme ud af Skolen, du hade saamænd godt af at gaa et Aar til med det, du kan. ...

Han vidste godt, at det bare var noget, hun sa, han blev alligevel rigtig forskrækket og angst for, at hun virkelig skulle mene det. Han sa: I har jo selv sagt, at jeg skal ud til April. Hans Stemme var lidt usikker. Han sa: Det har I lovet mig.

Hans Mor sa straks: Der er ingen, der har lovet dig noget; det kommer an paa, hvad der er rigtigst. ... Du skal jo da ikke konfirmeres før til Efteraaret. ... Hvad skal du saa lave i den Tid?

Han sa: Saa kan jeg jo faa en Byplads.

Hun sa: Du hade bedre af at gaa i Skole.

Hans Far læste Avis og sa ikke noget.

Hans Mor sa: Og hvad vil du være, det ved du jo ikke engang. ...

Han glædede sig til, at han ikke skulle gaa i Skole mere. Han vil le gaa hen ved Skolen, naar de andre fik fri, og staa og hilse paa dem. Men han ville ikke hilse paa Lærerne.

Hans Mor blev ved at plage ham med, hvad han ville være. Han vidste det ikke. Hun sa: Hvad har du Lyst til? Og han sa mut: Det ved jeg ikke. Han sa: Det maa I da vide. Hans Mor saa krænket ud

og sa: Vi vide, – vi kan da ikke vide, hvad du har Lyst til.

Og ellers vidste hun jo altid, hvad han maatte og ikke maatte, og hvis der nu *var* noget, han gerne ville være, saa maatte han nok ikke, naar det kom til Stykket.

Hans Far sa aldrig noget. Hans Mor sa: Du kunne da godt høre lidt efter, det er da Drengens Fremtid, vi taler om. Hans Far saa op fra Avisen og sa: Hvad har han Lyst til? Og pludselig sa hans Mor (der altid selv spurgte ham, hvad han hade Lyst til): Lyst til, det kan da ikke nytte at spørge ham om det, hvad ved en Dreng i hans Alder om de Ting. ... Hun sa osse: Det maa vi da ordne.

Men hvorfor blev hun saa ved at spørge ham, naar hun ikke mente noget med det, og han alligevel ikke maatte bestemme det? Men hans Far sa bare: Nu maa vi jo se Tiden an. ...

Hans Mor sa: Se Tiden an, enten skal han jo ud nu til April, eller osse skal han gaa et Aar til.

Han sa: Jeg vil helst ud til April.

Hans Mor sa vredt: Ja, du vil ... du skulle skamme dig over at være saa ivrig efter at komme ud af Skolen. ... Du hade saamænd godt af at gaa der et Aar til. ...

Han sa bare: Jeg lærer jo ikke noget.

Hun sa haardt: Det er da din egen Skyld.

Han var lige ved at sie: Det er det vel ikke, naar Lærerne er dumme og ondskabsfulde. Han sa det ikke. Det var ikke værd at drille hende.

Og hans Mor ville saa gerne ha haft, at han kom paa et Kontor eller saadan noget, men han skrev saa daarligt, og han kunne ikke regne. Hun sa bedrøvet: Jeg ved overhovedet ikke, hvad vi skal finde til ham. ...

Hun saa paa ham og sa lissom ophidset: Ved du da ikke noget selv?

Han svarede ikke.

Hun sa: Der er ikke andet for, jeg maa gaa hen paa Skolen og tale med Inspektøren om det. ... Maaske han ved noget. ... Hun saa paa ham og sa: Det er ikke morsomt, kan du tro. ... Og høre, at du er en doven Dreng, der ikke bestiller andet end at lave Sjøv. ...

Han svarede ikke.

Hans Far gabede og la Avisen fra sig og saa op paa Uret. Klokken var ikke 7 endnu. Hans Mor sa: Men jeg vil haabe, at vi finder noget til dig, og at det blir et Sted, hvor de kan sætte lidt Skik paa dig, det trænger du til.

Det lød, som dengang hun sa, at han trængte til at komme i Skole. Men han var lissom forberedt paa det værste.

Han hade faaet sig et Par rigtige Kammerater henne i Nansensgade. De stod sammen i en Port om Aftnen og røg Sigaretter. I Porten stod: Al Urenlighed forbydes! Sommetider var der osse en Pige, der hed Helga. Hun var lang og tynd og hade et tyndt, spidst Ansigt med sorte, frække Øjne. Hun gloede altid saadan paa ham. Han sa: Hvad glør du paa, Tøs? Hun sa bare: Hva rar det dig. Du ka jo la vær og glo paa mig.

Axel sa frække Ting til hende. Hun lo bare. Hun sa, som om hun var begejstret: Næ, hvor er du fræk. Og Axel var femten Aar og Bybud. Han hade Uniform med blanke Knapper, Kasket og brune Lædergamasjer. Han saa flot ud og stod og skrævede paa Benene, mens han røg og tog Salver. Hans Kasket sad altid lidt nede i Nakken.

Karl var kun fjorten Aar og gik bare i Byen for en Blomsterforretning.

Axel pustede Røgen ud af Næsen uden at faa Kvalme. Han røg Virginiasigaretter, hans Fingerspidser var helt brune. Han hade en høj Stemme, der skingrede.

Og naar der gik en Pige forbi, kikkede han efter hende og sa foragtelig: Sikke et Siv, hende var der sku ikke noet ved! eller: Saa I hende, sikke Ben, hva! Og hade opspilede Øjne.

Han sa, at han gik sig en Tur ved Titiden, naar de andre skulle op, han sa: Jeg gaar og kikker lidt paa Ludderne ved Nørrevold. ... Han grinede og sa: Forleden kom der sku en hen til mig og sa: Naa, lille Ven, skal du med op?

Karl og han saa paa ham.

Axel sa: De sier osse: Naa, ska du med op og ha det lidt rart?

Han sa: Men de vil jo ha noet for det, altsaa.

Sommetider trak Axel Helga ind i Porten og krammede hende. Hun skreg og gjore Modstand, men det saa ud til, at hun godt kunde li det. Men naar Axel gjore det, kikkede hun altid hen paa ham.

Naar hun ikke var der, sa Axel: Hun er alt for tynd, der er sku ikke noet og ta paa. Han saa voksent paa dem og sa: Jeg fik sku da sagtens Lov, hvis jeg ville. Han blæste Røgen fra sig og sa: Kommer der ikke.

Og en Aften, da Karl ikke var der, og de talte om Piger og sa, at Karl ikke var rigtig med, sa Axel: Næ, saa sku du se en lille fiks Pakke, der er i Forretningen, det er sku noet.

Og lissom lidt modfalden sa han: Der kommer en Stodder og henter hende hver Aften. Saa staar hun først og pudrer sig og malar Munden rød og sætter Hatten. ...

De stod og røg; han vidste godt, at han skulle hjem, han trak det

ud. Endelig sa han: Naa, jeg maa hjem. ...

Og, som han gerne plejede, grinede Axel og sa: Naa, knurrer de Gamle! Han blev lidt rød i Hodet og svarede ikke. Axel sa, at han maatte bli nede, saa længe det passede ham. Han sa: Det manglede da bare, naar man selv tjener Penge. ...

Han ønskede, at det var ham. Han ville gerne ha en Byplads, tjene Penge og kunne gøre, hvad han hade Lyst til. Der var altid blevet sagt: Saa længe du ikke selv tjener noget, kan du heller ikke forlange noget. Det, det kom an paa, var Penge. Det vidste han godt. Bare man har dem, saa kan man alt.

Han gik og følte, at han alligevel kun var en Skoledreng, ... Axel, han var voksen. Til ham sa Ludderne: Naa, lille Ven, ska vi ha det lidt rart. Og Axel sa, at han sagtens kunne faa Lov hos Helga. Maaske var det bare Pral. Han sa: Kommer der ikke. Men mente han det? ...

Og Helga saa altid saadan paa ham. Hvorfor gjøre hun det? Og naar Axel krammede hende!

Og en Gang, han ikke var kommet hjem, var hans Mor kommet og hentet ham. Hun hade været vred. Og de andre sa: Der kommer din Mor, hun er gal i Skralden, naada! Og bagefter hade Axel sagt: Naa, fik du en Endefuld?

Men hans Mor hade sagt: Hvad var det for en Pige, hun saa ikke godt ud. ... Han spurgte: Hvorfor ikke det? Hans Mor sa: Hun saa rigtig fræk ud; det gjøre ham i Uniformen osse. ... Kunne du ikke finde dig noen bedre Kammerater. Han sa bare: De er gode nok. Hans Mor sa vredt: Maa jeg være fri for den Gadedrengtone!

Og hun sa tit: Skal du nu over og hænge i den Port igen?

Og hun sa: Jeg haaber ikke, at du ryger, ... gør du. Han undgik hendes Blik og sa: Næ.

Hans Mor sa: Gud ved, hvad du gør.

Og bare han kunne faa en Byplads nu, naar han skulle ud af Skolen.

I Frikvarteret saa han pludselig sin Mor. Hun kom og gik hen mod Trappen. Han lod, som om han løb efter noget og stak hen i Krogen. Der var nok ingen, der vidste, at det var hans Mor. Han saa, at hun hade sit pæne Tøj paa. Hun saa alligevel fattig ud.

En Dreng fra hans Klasse sa: Du, Peter, er det ikke din Mor, der kommer der? Han sa: Nej. Drengen sa: Det trode jeg. Det er en, der ska op til Inspektøren.

Og det skulle hun jo. Op for at sie, at han skulle ud af Skolen til April. Han blev helt glad ved Tanken.

De hade Hr. Degener.

Han tænkte kun paa, at nu sad hans Mor og talte med Inspektøren. Til April skulle han ud. Den var fin. Han fløjtede og tog sig i det. ...

Hr. Degener sa: Aa, Peter, kan du fortsætte. ... Han rejste sig og var rød i Hodet. Han vidste ikke, hvor de var, han stod og saa ned i Bordet.

Hr. Degener sa venligt: Naa, du har vel hørt efter, fortsæt. ... Han stod bare. Hr. Degener sa: Kom herop. Hans Stemme var

streng. Da han kom derop sa Hr. Degener: Men sidde og fløjte det kan du, hvad? Han saa vred ud.

Han sa bare: Ja.

Hr. Degener sa: Hvad sier du?

Han sa: Men jeg skal da heldigvis snart ud af Skolen.

Hr. Degener blev hvid i Ansigtet og udbrød: Hvad, er du næsvis?

De saa paa hinanden. Hr. Degener sa haanligt: Aa, ta og ta de Øjne til dig, hvad. Han sa: Hører du ikke. Han stak ham en Lus-sing. Den ramte godt, det sang for hans Øre. Men han sa bare: Slaa bare – De kan jo ikke andet. ...

Hr. Degener saa paa ham og tav. Saa raabte han hidsigt: Ud med dig, ud med dig. Han pegede paa Døren. Han rystede af Vrede.

Og han gik ud i Gangen hvor Tøjet hang. Han gik hen ved Vin-duet og saa ned i den tomme Skolegaard.

Han stod og saa sin Mor komme fra Inspektøren. Hun gik lang-somt. I den store Gaard saa hun saa lille ud.

Da han kom hjem fra Skole sa hun ikke noget. Han kunne bare mærke, at der var noget i Vejen og at hun saa paa ham. Det var nok In-spektøren, der hade sagt en hel Bunke om ham. Hans Mor saa ked ud af det. Han glædede sig til at han skulle ud af Skolen, saa blev han da fri for det. Og hun med.

Hans Far kom hjem, de spiste; de fik Medisterpølse, det holdt han saa meget af. Hans Mor sa: Naa ja, jeg var saa henne paa Sko-len idag. ... Hun saa over paa hans Far, hans Far sa bare: Naa. Hans Mor tav, hun saa træt ud, og hun saa ud som om hun var for-nærmet, og det var nok fordi hans Far bare hade sagt Naa og ikke mer.

De spiste bare.

Der var stille i Stuen, han sad med Ryggen til Vinduet, overfor ham sad hans Far, hans Mor sad, saa hun hade let ved at komme ud i Køknet; saadan sad de hver Dag; sadan hade de siddet saa langt tilbage, han kunne huske. Men det var lissom han rigtig la Mærke til det nu. De spiste bare, der var ingen, der sa noget; saadan plejede det osse at være altid. Men hans Mor hade noget, hun skulle sie, og sa det ikke, fordi hans Far bare hade sagt Naa.

Han var osse vant til at Tavsheden altid var lidt trykkende, fordi hans Mor var lidt vred over at hans Far aldrig sa noget, og fordi hans Far godt vidste det, men ikke vidste, hvad han skulle sie. Saadan var det saa tit, næsten hver Dag.

Men han sad jo og ventede at Moren skulle sie, at nu var det ord-

net, og at han skulle ud af Skolen til April. Hun hade sagt: Men hvis du skal ud af Skolen til April, saa er det ikke sikkert at du kommer paa Landet. Han ville gerne paa Landet, men han ville allerhelst ud af Skolen. Han hade bare sagt: De sa selv, at jeg skulle komme derned igen.

De var færdige med at spise, hans Mor bar ud. Hos Herskaberne fik de Kaffe bagefter i en anden Stue; det fik de aldrig, de hade heller ikke en anden Stue; de var altid i den samme. Hos Herskaberne sad Herren i Herreværelset og Fruen i Dagligstuen, Børnene hade deres eget Værelse, og ude i Køknet var Pigen og vaskede op. Men her sad de alle tre i samme Stue, altid, og var lissom alt for meget sammen. Og han hade engang sagt noet om det til sin Mor, og hun hade bare set lidt paa ham, som om hun var forbavset over at han hade lagt Mærke til det; saa sa hun bare, som hun saa tit gjore: Ja, de rige kan sagtens. ...

Hans Far læste Avisen. Hans Mor kom ind, han saa paa hende og passede paa, at hun ikke opdagede det. Hun saa hen paa Faren, hendes Ansigt var surt og træt. Hun sa med bebrejdende Stemme: Kunne du ikke lægge den Avis lidt fra dig, mens jeg. ... Hun avbrød sig selv, hans Far saa op fra Avisen, han saa altid ud som han var lidt overrasket (skønt hans Mor næsten altid sa saadan), han la Avisen fra sig.

Hun sa: Ja, Inspektøren mente altsaa, at han hellere maatte gaa i Skole et Aar til, naar han først blir 14 til Efteraaret. ...

Han saa hele Tiden paa hende; hun saa ikke paa ham; han begyndte at mærke noet lissom trykkende, en Angst, der satte sig i hans Sind. Hun sa: Og det blev vi saa enige om. Og hun saa ikke paa ham, hun turde vel ikke; hun vidste godt at hun ikke hade holdt, hvad hun hade lovet ham.

Hans Far sa bare: Naa ja, det ... Og fortsatte ikke. Hans Mor sa: Det var jo det han mente, at før han var fjorten Aar fik vi vel næppe noget rigtigt til ham, saa skulle han altsaa bare gaa herhjemme. ... Og selvom han faar en Byplads, kan han jo godt passe Skolen ...

Hun saa stadig ikke paa ham.

Hun sa: Saa, det blev vi enige om, altsaa ...

Og han hadede ikke blot Inspektøren, han hadede hende. Han hade gjort den Erfaring saa tit: Man kan aldrig stole paa de Voksne, de lyver, de holder aldrig hvad de lover. De har saa travlt med at rette og skælde ud, men hvordan er de selv?

Men det hade han jo vidst længe.

Han græd ikke. Han ville ikke. Han kunne ikke beherske sin Mund, den bevægede sig; han saa ikke noen Steder hen og gemte

sine Øjne. Og da hun saa hen paa ham, tog han først sine Øjne til sig, fordi han ikke ville ha at hun skulle se, at han var ved at græde; saa tog han sig sammen og saa haardt paa hende, saa hun tog Blikket til sig.

Hun sa: Det var jo ikke meget rosende Inspektøren hade at sie om dig. ...

Han tænkte bare: At hun gider, det rør da ikke mig. Hun fortsatte alligevel: Men nu maa vi jo haabe, du tar dig sammen det sidste Aar. ... Ellers ved jeg virkelig ikke hvad du skal bli til. ...

De hade allesammen saa travlt med hvad han skulle bli til, skønt de jo altid sa, at han ikke blev til noet. Han hadede dem bare; han vidste ikke hvordan han skulle hævne sig paa dem, rigtig ramme dem, rigtig gengælde dem alt deres Ondskab. ...

Hun sa: Men han mente jo, at det var godt, hvis han fik en Byplads, og ikke drev for meget om paa Gaden.

Og han følte sig saa avmægtig, de sad og avgjøre det hele, hans Mor og Inspektøren, og hans Far sa ikke noet.

Hun sa: Grossereren har jo talt om, at han maaske kunne skaffe ham noet. ...

Og før ville han gerne være Bydreng, for at tjene Penge, for at faa Sykkel, men nu ... Saa skulle de osse gøre Nar af ham for det og sie: Du er jo Bydreng. ... Og Ingeborg skulle vigte sig og sie: Det var min Far, der skaffede dig det. ...

De legede næsten aldrig sammen mere, de andre bildte sig ind at de var voksne, men de skulle nok drille ham alligevel.

Hans Mor sa: Men han skulle jo ha en Sykkel, jeg ved ikke om vi kan faa Raad til at købe en brugt, de kan vel ikke være saa dyre igen.

Hans Far sa: Næe.

Hans Mor sa: Du vil vel osse gerne ha en Sykkel, ikke?

Hun spurgte endeligt ham, men han svarede ikke og var ligeglad med det hele. Hun sa: Høre du ikke? Han sa: Joe – med tvær Stemme.

Han rejste sig og gik, han anede, at hun saa efter ham. Bare hun ville la vær og sie noet. Men hun sa: Hvor skal du hen? Han sa bare: Ud. Og hun sa vredt: Man skulle ikke tro, det var dig vi talte om ... men du er vel ligeglad med det hele. ...

Han var lige ved, men han turde ikke, at sie Ja. ...

Han gik og hun sa da ikke, at han skulle blie. Han gik over i Krogen. Han skulle altsaa *ikke* ud af Skolen til April, han skulle gaa et Aar til. Han græd, han hulkede, han græd voldsomt; han kunne ikke længere beherske sig. Alt var jo ondt, alt og alle.

Det lykkes for grosseren at skaffe Peter en byplads. Peter bringer bøger ud for et bibliotek fra klokken tre til klokken seks. Bibliotekaren hedder Grønbov. Peter tjener fire kroner om ugen. Han giver sin mor lønnen, men beholder selv sine drikkepenge, selvom han konstant er bange for, at hans mor skal opdage det.

Men han skulle paa Landet i Sommerferien alligevel. Biblioteket var lukket og Frøken Krog og Hr. Grønbov hade osse Ferie. Hr. Grønbov ga ham to Kroner og sa: Dem ka du ha til Rejsen. Han blev rød i Hodet og sa Tak med lav Stemme. Han blev glad. Han bukkede. Hr. Grønbov nikkede venligt til ham.

Han var glad for Tokroneren, det var osse derfor han bukkede. Men Rejsen kostede ikke noget. Han vidste ikke om han skulle sie det til sin Mor eller ikke. Maaske hun beholdt den eller bare ga ham noget af den og sa: Det er altfor mange Penge til dig.

Det var da hans, det var ham, der hade faaet den! Men han hade osse Lyst til at sie det, fordi det var pænt af Hr. Grønbov. Han sa det. Hans Mor sa: Det var rigtignok pænt af ham. Hun saa paa ham og spurgte: Nu sa Du vel pænt Tak? Hun saa paa ham som om hun tvivlede. Han vidste jo, at hun ville sie saadan, og alligevel var det som om hun ødela hans Glæde over Pengene. Han svarede ikke.

Han hade Lyst til at lægge Tokronen paa Bordet og sie: Ta den bare. Hun saa paa ham og sa: Er du nu sær igen. Han svarede: Jeg er ikke sær. Han mærkede at det trykkede for Brystet, han var op-hidset og ved at græde. Hun sa: Det er godt du snart skal ta dig noget alvorligt for, saa faar du noget andet og tænke paa end at være sur altid. ...

Han forstod ikke hvad hun mente, det var da ikke bestemt hvad han skulle være endnu. Maaske sa hun det bare for at true ham.

Hun sa: Hvor har du Pengene?

Han tog Tokronen frem og beholdt den i Haanden. Det var da hans. Han ville ikke gi den fra sig. Hun sa: Hvordan er det du ser ud? Han hade Lyst til at svare hende rigtigt haardt. Hun skulle altid ødelægge alt for ham. Han tav.

Hun sa: Hvor er Pengene. ...

Han holdt fast om Tokronen.

Hun sa: Kom her med den.

Han sa: Det er da ikke din. ...

Hun saa vredt paa ham og sa: Vil du komme her med den!

Og hans Stemme svigtede ham, det var, lissom han raabte og ikke kunne, han sa: Det er da mig, der har faaet den. ... Til Rejsen. ...

Hun saa paa ham og sa: Vil du saa komme her med Pengene, Dreng, jeg tror, du er gal. ... Tror du, du skal ha to Kroner og smide væk til ingenting? ... Gi mig den. ...

Han ville ikke; han *ville* ikke! Han holdt fast om Pengestykket, det var varmt i Haanden paa ham. Hun maatte gerne slaa. ...

Men hun sa bare: Vil du saa avlevere Pengene! Hendes Stemme

dirrede. Han sa: Det er ikke dine, er det ikke. ...

Og hun sa bare og saa vred ud: Nu avleverer du de Penge, og det med det samme. ... Hvad gaar der af dig. ... Jeg ved ikke, hvordan det er, du ter dig. ... Hvad bilder du dig ind? ... Det er snart hver Dag. ... Du er en rigtig Gadedreng er du. ...

Hun var meget vred, hun var rød i Hodet. Hun gik hen og tog fat i ham og sa: Kom saa her med Pengene. Hun vristede hans Haand aaben, han gjorde Modstand; de brødes. Hun var ophidset og mumlede: Jeg har aldrig kendt Mage. ... Er du fuldkommen gal. ... Kom her med Pengene. ...

Hendes Stemme skingrede, men hun var ikke stærk nok til at faa hans Haand lukket op.

Saa slog hun ham. Hun slog ham i Hodet, og hvor hun kunne ramme. Og skældte ham ud. Han dækkede for sig og tabte Tokronen. Den rullede henover Gulvet. Hun hade slaaet haardt, det gjorde ondt.

Hun sa: Vil du ta den op.

Han tog den op og ga hende den.

Han sa: Du er en Tyv.

Hun sa ophidset og truende: Hvad sier du ... sier du, din egen Mor er en Tyv. ... Hun saa ud, som om hun ville slaa igen. Og hun tog bare Tokronen og sa (mens hun la den i sin Pung): Uv, jeg ville ønske, at jeg aldrig hade født dig. ... Jeg var osse saa ked af det, da jeg sku ha dig. ...

Det var, som om hun talte til sig selv; hun fortsatte: Det var heller ikke med min gode Vilje. ...

Hendes Ansigt var haardt, han syntes, at hun saa ond ud. Det var, som om hun la Mærke til ham, og som om hun fortrød, hvad hun hade sagt, hun sa mere dæmpet: Kalde sin egen Mor for Tyv. ... Jeg ved ikke, hvad det skal ende med. ...

Men hun hade sagt, at hun ville ønske, at hun aldrig hade født ham.

Pludselig huskede han, da de bode paa Nørrebro, og der bode en Kone ved Siden af dem, hvis Søn var Tyv og hade siddet i Fængsel. ...

Og maaske det gik ham lissaadan.

Maaske det var Meningen, naar der blev sagt: Du blir aldrig til noet.

DET FORKERTE BARN

af Bjarne Reuter

Det var en kold dag den dag i oktober, og Brians far havde som altid meget travlt. Måske var det derfor han ikke fik bremsen i tide, så hans nye vinrøde Alfetta nærmest kurede ind på børnehavens parkeringsplads, hvor den først stoppede, da den hamrede op i en gul Toyota.

Brians far bed i rattet af ærgrelse. Det var ikke noget han plejede at gøre. At bide i rattet. Men det med at bide i tingene var ligesom kommet over ham på det sidste.

Han sprang tænderskærende ud af vognen.

– Sese, jaja, mumlede han med et satanisk smil. Selv om der jo sådan set slet ikke var noget at grine af. Brians far gik tre gange rundt om Alfettaen.

Ind imellem sparkede han til den.

– Sådan en gammel møgspand, fnøs han hånligt, lortet har kun kørt ti tusind kilometer, og nu har den allerede en bule fortil. Det er bare skidedejligt.

På en lille gul seddel skrev han med blok-bogstaver: DET VAR MIG SKVADDERHOVE-DET I DEN BULEDE ALFETTA DER GJORDE DET. Sedlen fastgjorde han på viskeren.

Bagefter halsede han ind i børnehaven, hvor han et øjeblik stod i den lille korridor inden han tog i døren. Brians far trak vejret dybt. Satans til larm der var derinde. Men Brians far ville nødig gøre et forkert indtryk, så han knappede resolut skjorten lidt op og spærrede munden op i et stort smil. Et varmt smil, tænkte han. Jeg er afslappet, ustressed og skødesløs – kort sagt, en rigtig kærlig far, der henter sin lille Briandrenge.

Han tog en dyb indånding. Som de dog skreg. De fleste af børnene havde været i børnehaven i ti timer, og blev altid en smule utålmodige her sidst på eftermiddagen. Brians far rømmede sig og så sig om efter Brian. En firkantet klods med et stort Q ramte ham i nakken.

Et kort øjeblik var Brians far tæt på at miste selvbeherskelsen, men så tog han et rask tag i sig selv og smilede bagatelliserende til alle børnene og pædagogen. I larmen var der ingen der ku høre, at han også skar tænder.

Men efterhånden lykkedes det ham at bane sig vej ind på selve stuen – der hed Grøn Stue afd. Gulerod – hvor han straks fik øje på en lille lyshåret purk, der netop var ved at male en anden lille lyshåret purk sort i ansigtet med en filtpen.

– Brian, skreg Brians far og slog en klo i den lille dreng uden maling i ansigtet.

– Hvor hænger dit tøj? Brians far svedte voldsomt nu.

– Mit tøj? Jamen ...

– Ja dit tøj for ... for søren ... hvor hænger dit tøj ...

Brians far smilede til en anden forælder.

– Det hænger henne ved reolen for Grøn Stue afd. Gulerod lige under elefanten med solbrillerne. Jeg har nemlig skiftet fra Gule Stue afd. Selliger hvor jeg havde en kanin med slips på!

Her vendte Brians far ryggen til og fandt en bøjle han ku bide. Ikke uden lettelse så han mange andre tandmærker. Det er altid rart at vide, man ikke er alene.

De stormede ud af døren, for nu sku det virkelig gå stærkt. Hurtigt ind i bilen og så hjem.

Brians far tændte for bilradioen, vinduesviskerne og fjernlyset samt varmeruden bagi, for nu skulle der satme ske noget, som han sagde.

– Fem minutter til i den børnehaven og jeg var lige til at indlægge, mumlede han og undgik med nød & næppe at køre op i en bus.

For helvede hvor ville han gerne bide i en buschauffør lige nu.

Kort efter flåede han i håndbremsen i carporten ved det gule parcelhus på Agurkestien.

– Hvad faen sidder du og glør på Brian, snerrede han og trykkede på knappen til sikkerhedsselen, der sprang tilbage så hurtigt, at Brians far ikke nåede at flytte sig. Metalspændet ramte ham lige mellem øjnene, så det et øjeblik sortnede for hans blik.

Lidt efter sejlede han ind ad hoveddøren.

– Kom så med ind ... Brian, snøvlede han.

Ude i køkkenet stod Brians mor og flåede i cellofanen, som deres middagsmad var pakket ind i.

– De har ringet fra Olsens Møbler, sagde hun.

Brians far studerede sit spejlbillede. Bule i panden lignede mest af alt et horn.

– Gå ind på dit værelse og spil plader med høretelefoner, sagde han distraet til Brian.

– På mit værelse?

– Ja på dit værelse. Hvor mange gange skal jeg sige det.

– Er det derinde?

Brians far stirrede målløs på Brian. Så stirrede han ud på sin kone, der endnu kæmpede med cellofanen.

– Gurli, skreg han, nu ved Brian plusli ikke hvor hans værelse er ... det er kraftstøjeme dejligt.

– De har ringet fra Olsens Møbelforretning igen, sagde moren. Det er om det sidste afdrag på lædersofaen.

I det samme kimedede telefonen.

– Lædersofaen, snerrede Brians far og stangede med sin nye bule. Nu kan den slimede svindler til Olsen lige kalde den en lædersofa igen.

- Årh den er da af ægte bøffelskind.
- Hå, skreg faren inde i stuen. Med mindre de har nogle vanskabte firben fisende rundt i plastic nede i urskoven, så har det der skind sgu aldrig set Afrika.

Brians far tog telefonen ... Hallo, nu skal jeg sige Dem noget lille herr Olsen, hvis De ikke snart holder op med Deres fordømte kimeri på alle tider af døgnet, så kan De fanden hyleme komme og hente Deres skævbenede krambodsbenk igen ... er det sevet ind ... hvaffor noget (?) ... nåh dav svigermor ... nejnej, det var bare sådan du ved, for sjov ... nå kommer I i aften, jamen det var da hyggeligt, jaja ... vil du ikke hilse på Brian, han er kommet hjem ... Brian ... Brian ... det er mormor i telefonen ... nu kommer han, jaja vi ses.

Brians far gav Brian røret.

- Sig nu noget mand.

- Hallo.

- Hallo ... ta dig nu sammen ... sig dav svigermor.

- Dav svigermor!

- Nu skal du sgu ikke blive for fræk. Du ved jo godt hvad jeg mente, ikke.

- Er det dig Brian, sagde mormoren.

- Nej jeg hedder Benny, hvis jeg skal være helt ærlig, svarede den lille lyshårede dreng, som Brians far og mor gik ud fra hed Brian.

- Benny, måbede mormoren i den anden ende.

Men nu tog Brians far røret.

- Benny ... hvad fanden ligner det at stå og ta gas på din mormor på den måde ... hallo Brian, nå det er mig mormor ... sludder svigermor, det er ham Brian, haha han er fuld af fup, vent bare til jeg får bidt i ham ... nejnej ... vi pjatter bare ... ja selvfølgelig glæder han sig til I kommer. Ja farvel, farvel. Hils Olsen.

Brians far lagde røret på. Så stirrede han på Brian.

- Den var ikke morsom Brian. Den var ikke.

Og desuden så er jeg dødtræt efter en lang dag på kontoret. Nu kan du gå ud og gi din mor en hånd med madlavningen.

- Min mor?

- Ja din mor.

- Er det hende der står ude i køkkenet?

Normalt drak Brians far ikke ret meget vand. Men nu drak han mindst en liter. Direkte fra hanen på badeværelset.

Hans kone kom ud til ham.

- Er der noget galt, Ole? spurgte hun.

- Om der er noget galt, gurglede Brians far. Der er det galt, at den dreng er ved at ta livet af mig. Det er såmænd det hele.

Moren vendte sig mod Brian.

- Du ser også lidt bleg ud i dag, Brian, sagde hun.

- Hva så med mig, vrælede faren. Prøv at se det tårn jeg har i panden. Hvor er mine briller?

- Har du det godt Brian, spurgte moren. Du sku helst være helt frisk til mormor og morfar kommer.

- Min morfar er død, sagde Brian.

Brians far mosedede nu ud af badeværelset.

- Gør plads, skreg han og bed i låget til pilleglasset.

Telefonen ringede.

- Morfar er da ikke død lille Brian, sagde moren. Han kommer i aften.

- Min morfar?

- Ja din morfar.

- Hallo Olsen, skreg faren inde i stuen. Nå så det tror De ... næ nu skal jeg sige Dem noget ...

- Jamen hvordan kan morfar komme, når han er død?

- Brian, morfar er da ikke død. Han er frisk som en ... som en ...

Brians mor ku ikke lige komme på, hvad morfaren var frisk som, men det ku Brian.

- ... som en havørn, sagde han.

- Læder, skreg Brians far, det har aldrig

været læder, det er en eller anden gummihavørn, De har skudt ned. Jeg kender Dem, Olsen!

- Kom, så dækker vi bord, sagde moren. Jeg har lavet pølser til dig, du spiser jo ikke kalkun.

- Kalkun?

- Jaja, ta det nu roligt, jeg har jo kogt pølser til dig.

- Jeg tror da godt, jeg ka li kalkun.

- Nå!?

- I hvert fald spiser jeg ikke de der røde pølser, de er jo fulde af farvestof.

Faren kom ud til dem. Han havde noget papir, der viste sig at være en købekontrakt, i munden.

- Så fik jeg da ordnet ham Olsen, knurrede han.

- Brian vil ikke ha sine røde pølser, måbede moren. Han vil ha kalkun.

Brians far stirrede på dem.

- Og han siger, morfar er død!

Det ringede på døren. Brians far håbede, det var Olsen himself, det ville være rart at få lov til at sætte tænderne i hans ben eller hans arm, for slet ikke at tale om hans hals. Faren flædede døren op.

Det var mormoren og morfaren.

- Jamen hejsa hejsa ... nå der kan du se Brian, morfar lever da i bedste velgående. Hahaha ja Brian troede du var død morfar. Skøre unge.

- Sku jeg være død, smilede morfaren lidt ilde berørt. Han så indgående på Brian.

- Som den dreng dog forandrer sig, sagde han.

- Ja han er løbet i vejret, sagde moren.

- Snart er han en ung mand, sagde Brians far.

- Jamen ... har Brians øjne ikke altid været blå, blev morfaren ved.

- Blå? sagde moren.

- Ja blå, gentog morfaren. Nu er de da brune.

Moren og faren så på drengen.

- Hans øjne har altid været brune, sagde Brians far.

- Nej, Ole det passer ikke, sagde svigermoren.

Men nu gik moren ind efter et fotoalbum.

Imens smilede morfaren til Brian.

- Nå skal vi to så ha os et parti skak, hva Brian, sagde han venligt.

- Skak? Jeg kan da ikke spille skak ...

Morfaren stirrede på ham. Men nu blev det for meget for faren, der tog drengen og ruskede ham og ruskede ham, indtil moren kom med et album, der viste, at Brian havde skiftet øjenfarve.

- Som han dog har forandret sig det barn, sagde mormoren.

- Nej han har da ikke, mor, sagde moren. Det er bare fordi Ole rusker ham sådan. Hold ham lige stille, Ole.

- Den dreng, råbte Brians far, er en ... skuffelse. På alle måder. Det er lige meget, hvad man siger, så skal han være på tværs. Hvad ender det ikke med. Han vil ikke ha pølse, han vil ha kalkun ... han siger han ikke hedder Brian ... og at hans morfar er død. Ved du hvad Gurli, der er noget galt et eller andet sted.

Senere, da de sad og spiste, ringede telefonen.

- Hvis det er ham Olsen, så ved jeg ikke, hvad jeg gør, snerrede Brians far.

Moren tog telefonen. Lidt efter vendte hun sig mod resten af selskabet.

- Er det Olsen? spurgte faren.

- Nej, det er nede fra børnehaven.

- Fra børnehaven, spruttede faren og tænkte på den gule Toyota.

- Ja, de siger, de har Brian dernede.

Resten af familien så indgående på drengen, der sad og spiste kalkun.

– Jamen det er sguda umuligt, sagde faren. Brian sidder jo her.

– Hallo, sagde moren, er du sikker på, at det er Brian du har dernede?

– Ja *vi* sku vel nok ku kende forskel på børnene, svarede pædagogen, der i øvrigt ku oplyse, at det havde været en frygtelig dag. Ikke nok med at Brian ikke var blevet afhentet, hvad værre var ... en dreng ved navn Benny var forsvundet. Hans forældre havde først taget Brian – sådan i forbifarten – men derhjemme havde babysitteren opdaget fejlen ... og nu var det de tænkte, om Benny eventuelt ...

– Benny, mumlede moren. Øhh hør lige her, vi øhh taler lidt om det, så ka det være, vi ... æhh kommer ned i børnehaven.

Hun lagde røret på.

– Det var nede fra børnehaven, sagde hun tonløst. De sagde, de havde Brian dernede. Og så tænkte de, at vi måske havde en anden dreng. Een der hed Benny.

Brians far så strengt på den dreng, der måske hed Benny.

– Sig mig du der, hedder du Benny?

Benny nikkede, for ham var det naturligvis.

Faren smed kniv & gaffel fra sig.

– Nu har jeg kraftstejleme hørt det med, stønnede han. Hvad gi'r I? Op med dig ... sidder og mæsker sig med kalkun. Men sådan er de unger nutildags. Ud, ud siger jeg.

Faren vendte sig om mod moren.

– Og vores lille Brian ... sidder der alene i børnehaven. Hvordan ku du finde på sådan noget din lille møgunge. Kører du med Gurli!

– Øjeblik Ole, jeg kommer, råbte moren fra køkkenet. Jeg tager lige en rød pølse med til ham.

Brians far smilede til hende og gav hende et klem.

– Din hønemor, sagde han og gik ud til bilen.

FARS PIGGE

brød

af Vibeke Willumsen

Det var næsten værre end alt andet, faktisk det værste af det hele, og Lars måtte tænke på det hele vejen i bussen, kunne slet ikke lade være: Moderens utrolige nyfikenhed, hendes nærmest perverse interesse for alt, hvad der angik faderens private liv og tilværelse. Det var helt sygeligt, var det! Og så det, at hun aldrig var direkte og gik lige til sagen, hverken før eller bagefter. Det begyndte gerne dagen før, han skulle afsted til det månedlige

Familiebillede. Skilsmisse Maleri af Lars Ravn

weekendbesøg hos sin far, og altid gik hun frem efter det samme mønster; hun indledte med sådan helt tilfældigt og nærmest lidt henkastet ved middagsbordet at sige: »Nå, og så skal du altså ud til far i morgen, glæder du dig ikke? Det bliver spændende at se, hvordan ...« og så fulgte, i let indpakket form, de ting, hun netop nu var interesseret i at få at vide om faderen.

Lars følte sig næsten hver gang som en slags spion, der blev sendt ud i hemmelig mission. Og han hadede det. Hadede ustandseligt at skulle mærke sig nøje, hvad faderen sagde og gjorde, hvordan han så ud, hvilke forandringer, der var sket med ham selv, hans omgivelser, hans meninger, at skulle få ham drejet ind på de ting og emner, det var specielt vigtigt at få noget helt kontant at vide om. – Og moderens præcise, målrettede spørgsmål, når han kom tilbage søndag aften. Og denne gang ville det blive værre, end det havde været nogen sinde før, det ville dreje sig om faderens veninde, som var noget, der interesserede hans mor umådelig meget; der havde været andre piger før hende, temmelig mange endda, i de fem år, forældrene nu havde været skilt, men det var moderen nu ikke gået så højt op i, hun havde jo også selv for det meste haft en eller anden fyr i den forløbne tid – men lige for tiden var der ingen, måske var hun derfor også mere optaget af faderen.

Lars havde kun flygtigt kendt de fleste af faderens piger, truffet dem en enkelt gang eller to, hvis de lige tilfældigt var kommet på besøg, mens Lars holdt weekend hos sin far. Men denne gang så det ud til at være noget andet, noget varigt og mere alvorligt, for dette her var nemlig en pige, han boede sammen med, han var oven i købet på grund af hende flyttet fra den lille lejlighed inde i byen, hvor han ellers havde boet hele tiden siden skilsmissen, og havde lejet eller købt hus sammen med sin nye veninde ude i Gentofte. Det var første gang, Lars skulle besøge ham dér, og også første gang, han skulle træffe denne

pige – i hvert fald troede han ikke, han havde mødt hende nogen sinde før, men selvfølgelig havde hans far nok kendt hende temmelig længe, for ellers var han vel ikke flyttet sammen med hende – det gjorde man da ikke bare sådan een-to-tre! Lars vidste ikke, om han glædede sig lige så meget som ellers til denne weekend, han vidste i det hele taget ikke, hvordan han skulle forholde sig.

Hans far ventede ham som aftalt ved busstoppestedet. Det var bare en måned siden, Lars havde set ham sidst, men det var, som om der var sket en eller anden stor forandring med ham, og Lars kunne ikke rigtigt finde ud af helt nøjagtigt hvad det var – det var ikke bare det, at han havde fået håret klippet på en ny måde, og det havde heller ikke noget at gøre med den halvvoxne sorte Newfoundland-lænder-hvalp, han havde med i en rød line, og som på en komisk-pjanket måde underkastede Lars en grundig undersøgelse og endte med at give ham et stort, vådt slik i ansigtet.

»Dér er du i hvert fald hundrede procent accepteret,« sagde hans far smilende og lagde kærligt hånden omkring nakken på Lars, idet de begyndte at gå ned ad en lang, grøn villavej lige ud for busstoppestedet.

»Det må være dejligt at have sådan en hund,« sagde Lars, »må jeg ikke godt få lov at holde den?«

»Jo, men pas godt på, at den ikke lige med eet smutter fra dig, den er så fuld af tосsestreger!«

Den sorte hund luntede pænt afsted ved siden af Lars, der havde stukket sin frie hånd let ind under faderens arm; han følte sig pludselig fyldt af en underlig lykkefølelse og tænkte på, at netop sådan måtte det være at være en rigtig søn med en rigtig far og en rigtig mor, der nu sad og ventede på dem derhjemme. Men selv om Lars havde været en stor dreng på ti år, da hans far og mor blev skilt, kunne han slet ikke mindes spor om, at han før i tiden havde været et rigtigt barn med rigtige forældre, at han havde været lykkelig

sammen med sin far på den helt særlige måde, han lige netop nu følte sig lykkelig med sin far på, også selv om de ikke var på vej hjem til nogen mor, der sad og ventede på dem, men bare var på vej til et for Lars endnu ukendt hus med en fremmed pige, som Lars intet kendte til. De gik bare roligt afsted og småsludrede sådan hyggeligt og ganske almindeligt, og Lars måtte fortælle om, hvordan det gik i skolen og hjemme og hvordan hans mor havde det. Lars var så glad over, at hans far altid spurgte så pænt til moderen og var så oprigtigt interesseret i hendes ve og vel, i modsætning til *hende*, der aldrig så meget som bare bad ham tage en hilsen med. Det var også rart, syntes Lars, at faderen ikke gav sig til at underholde ham om sin nye pige, og selv ville han heller ikke begynde at spørge om noget, ville hellere vente og se; Karin hed hun, det havde hans far fortalt ham, og mere vidste han foreløbig ikke om hende, men med al sin femtenårige åbenhed var han rede til at give hende en plads i det rum i sit sind, der var forbeholdt hans far, og hvor hun vel for fremtiden skulle høre til sammen med hans far og være en del af ham.

»Så er vi her!« Faderen standsede ved et toetagers hus omtrent midt i en lang kæde rækkehuse af gule mursten med brune tegltage. Det så rart ud, huset, det var ikke helt nymoderne, og på begge sider af den korte flisegang igennem forhaven var der blomstrende staudebede i varme, glødende farver, og drengen mættede sine øjne med dem, mens han fulgte efter sin far op imod husets dør, der stod på vid gab. Hunden rev sig løs fra ham og sprang i kluntede hop og med linen slaskende efter sig ind i husets brede, firkanterede forstue og hen imod en dør, der stod lidt på klem, og som den puffede op med snuden. Køkkendøren tænkte Lars ved sig selv og ønskede ligesom i et lynagtigt glimt, at om et øjeblik ville hans mor træde ud gennem denne dør i dette hus og sige: Det var godt, I kom, maden er lige ved at være færdig! Men der

kom ingen ud af døren, også hunden var blevet i rummet bagved den og var ikke kommet ud igen.

Da Lars havde stillet sin weekendtaske fra sig på forstuens gulv, åbnede hans far en dør, der lå direkte over for indgangsdøren og sagde – »Kom, min dreng, sådan bor jeg altså nu. Karin har dækket bord ude på terrassen, kan jeg se, så skal vi vel nok have frokost nu om lidt – skal vi se lidt på huset imens, eller vil du hellere sidde udenfor i solen?« Men Lars var allerede begyndt at gå omkring i den store stue og kigge interesseret på alting. En del af møblerne genkendte han fra faderens tidligere lejlighed, andre var sikkert nogle, *hun* havde bragt med, og en del var helt nye, så vidt han kunne skønne. Hun selv viste sig først, da der skulle spises frokost, hun kom ind gennem stuen med en bakke, hvorpå hun havde de sidste ting til frokostbordet, og Lars, der havde siddet i en stol og kigget i nogle nye bøger, hans far havde fået, rejste sig straks og fulgte sammen med faderen efter hende ud til det dækkede bord.

Lars fik plads imellem hende og faderen ved det store runde stenbord, og hun gjorde det hele så let for ham, at han kunne have kysset hende af taknemmelighed. Hele den modbydelige fornemmelse af ansændt usikkerhed, hans mor det sidste par dage havde fået pisket op i ham, faldt til ro og blev til en slags harmonisk velværefornemmelse under Karins blide, ligefremme væremåde.

Hun var ikke ganske ung, kunne Lars se, selv om hun virkede åben og ungdommelig nok. Hun kunne af udseende være på alder med hans mor, men langt snarere var hun jævnaldrende med hans far, altså midt i fyrrerne, tænkte Lars og ville gerne have spurgt, men kunne ikke lide at gøre det sådan ved det første møde – hun sad jo heller ikke og spurgte ham ud, hun stillede i det hele taget ingen personlige spørgsmål til Lars, og det kunne jo også være så rivende ligegyldigt, hvor gammel Karin var, han følte sig tiltrukket af hende,

der var noget ved hende, som han ganske enkelt kunne lide, han vidste ikke præcis, hvad dette 'noget' var, men om han havde været lidt ældre, ville han have kaldt det for »udstråling« eller »personlighed« eller noget i den retning.

Da de havde spist og drukket kaffe bagefter, hjalp Lars hende med at bære ud af bordet og bagefter med at vaske op og stille på plads i det rummelige spisekøkken. Og lige med eet, og helt uden at han havde beskæftiget sig nærmere med tanken, *begreb* han i et øjeblik, der virkede som en slags over-vågenhed, hvad det var, der havde virket så påfaldende forandret ved hans far og hvorfor, det måtte jo have noget med denne fremmede kvinde at gøre. Lars følte jo selv i de små tre kvarter, han var alene med hende i køkkenet, hvordan trygheden ved hendes væsen og væremåde som en slags blødt velvære også strømmede over i ham selv og fyldte ham helt.

Det var, som om også hans far kunne mærke, at Lars følte sig godt tilpas i de ændrede omgivelser, for sent på eftermiddagen, da de et øjeblik var alene, tog han pludselig Lars om skuldrene og trykkede ham ind til sig, idet han sagde: »Du og Karin ser jo ud til at komme godt ud af det med hinanden, hvad!« og Lars bare nikkede tavst og ligesom anede, at et eller andet spindelvævsfint slør, der lå mellem ham og faderen og også hvilede over hele denne dag, alt for let kunne rives i stykker, hvis man gav sig til at bruge ord om noget, som ikke kunne forklares, og som man derfor ikke måtte tale om.

»Du —« sagde Karin til Lars, da han skulle til at bryde op søndag aften og stod sammen med dem begge to ude i den lille forhave, »vil du ikke have en buket blomster med hjem til din mor, vi har så frygtelig mange af dem?« og Lars så smilende til, mens hun med hastige fingre fik en lysende buket sat sammen, så sagde han farvel og begyndte at gå ned ad vejen til busstoppestedet. Uden for havelågen var hans far og Karin blevet stående, og han

vendte sig et par gange og vinkede tilbage til dem.

»Her« sagde han og lagde blomsterne fra sig på køkkenbordet, »der var så mange af dem derude«.

»Og så tænkte du straks på din mor — du er vel nok en god dreng!«, hun gav ham et hastigt strøg over kinden og gav sig til at lede efter en vase til blomsterbuketten. Måske burde han have fortalt hende, at ideen med blomsterne ikke stammede fra ham, men han havde en anelse om, at hvis han havde sagt hende sandheden, så ville hun have reageret helt anderledes. Men nu var hun i hvert fald blevet glad, kunne han mærke, og det vigtigste var, at hun blev glad og ikke kom til at tænke for meget over tingene.

Det meste af aftenen læste han lektier, og først lige inden sengetid, da de havde drukket aftenthe sammen inde i stuen, og Lars ærligt talt troede, at den hellige grav var velforvaret, kunne moderen alligevel ikke nære sig. Pludseligt og fuldstændig umotiveret sagde hun: »Nå, hvordan var hun så, fars nye pige?«

Og Lars satte langsomt koppen fra sig, han lagde hovedet lidt tilbage, og under de halvt lukkede øjenlåg kiggede han på hende tværs over det lave bord og mumlede: »... åh — Karin? ... Jo, hun er skam helt i orden ... fin pige, hele vejen igennem!«

Men den nat havde han en underlig drøm — noget sært forvirret pjat alt sammen, og da han vågnede næste morgen kunne han kun huske een lille detalje fra den, slutningen måske: På plænen foran hans fars nye rækkehus stod han sammen med sin far og sin mor, selv stod han midt imellem dem, og de havde alle tre armen om halsen på hinanden; med den frie hånd vinkede de efter Karin, der gik ned ad vejen imod busstoppestedet. I den ene hånd havde hun den sorte hund i en lang line i den anden en himmelblå kuffert, som hun med korte mellemrum stillede fra sig på vejen for at vinke tilbage til dem.

TIL MINE FORÆLDRE

af Gustav Munch-Petersen

jeg blev ikke det, I ventede –
jeg blev alt det, I havde frygtet –
I lod mig vokse op
næret ved jeres afsavn.
I opdrog mig med skjulte taarer –
opdrog mig
til at leve jeres liv – fortsætte det –
skal jeg sige:
saadan levede I; I gjorde ret –
altsaa er det godt at leve saadan.
skal jeg?
eller skal jeg dræbe haabet i jer?
fortælle jer, at jeg ikke blev som I –
at min verden er en anden end jeres,
min glæde,
min smerte en anden end jeres –
vil I tro paa min tak til jer?
paa min tak til livet?
eller vil I sige:
han fik alt,
han tog alt af os,
og giver os intel tilbage,
andet end sorg og skuffelse.
jeg ved, I har ret, naar I siger det,
jeg tror, jeg har ret, naar jeg gaar til mit eget.

men jeg gaar tøvende –
jeg gaar langsomt og tungt –
men jeg tror, jeg skal gaa.

ANGST

af Mogens Wenzel Andreassen

Jeg ved i grunden ikke, hvorfor jeg sagde nej til at tage med. Måske var det åndssvagt, men I kender det sikkert: Man gider ikke. Og éns forældre bliver sure, de skælder ud, griber sig i det, ser anstrengt venlige ud og begynder at prøve på at overtale én med sukkersøde stemmer og tusind gyldne løfter om ekstra lomme-penge og en pragtfuld tur.

Resultatet var bare, at jeg blev endnu mere stædig.

»Nej, jeg gider ikke,« sagde jeg, og så blev de sure igen, for al deres venlighed stikker nemlig ikke så dybt. Sådan er det altid, når de ikke får deres vilje.

Nå, men jeg må vel hellere begynde med begyndelsen, for ellers er der formodentlig ingen, der forstår et kvæk af det hele. Det var altså her før sommerferien. Jeg var oppe til 9. klasseprøven, og af en eller anden mærkværdig grund var vejret ad helvede til. Man plejer ellers at blive stegt, når man går til eksamen, fordi vejret normalt er sådan, at man overhovedet ikke kan tænke på at læse, men bare på at gå i vandet og æde is og sådan. Men nu hølvede det altså ned fra tidlig morgen til sen aften, og formodentlig væltede det også ned om natten, men det ved jeg altså ikke noget om, for når jeg først er kommet i seng, sover jeg som en sten, og det bliver jeg ved med. Prøv bare at spørge min mor, det er hende der har besværet med at få mig vækket om morgenen.

Det regnede altså, og koldt var det også, og der var ikke rigtig andet at lave end at læse. Så derfor læste jeg som bare fanden, og måske var dét grunden til, at jeg fik så gode karakterer til den åndssvage prøve. Jeg siger udtrykkeligt 'måske', for det kan jo også have været mit medfødte geni.

For resten, jeg har helt glemt at fortælle, at jeg hedder Niels. Mine kammerater kalder mig selvfølgelig Niller. Jeg har masser af kammerater, for jeg kan nemlig komme ud af det med alle mennesker. Undtagen mine forældre, naturligvis. De er nemlig ikke rigtig kloge.

Nu er ældre mennesker jo som regel fantastisk irriterende, og jeg *kan* lige garantere for, at mine forældre ikke holder sig tilbage, når det gælder om at være irriterende. De er faktisk verdensmestre på det punkt.

Uheldigvis har de belemret mig med to mindre søskende, Ole, som er elleve år, og Lene, som er tretten. Den ene er mere åndssvag end den anden, de skiftes faktisk til at være den værste. Så med to forældre, der er nøjagtig lige så uudholdelige som alle andre forældre, og to søskende, der er så øretæveindbydende, at man skulle tro det var løgn, har jeg det ærlig talt ikke særlig skægt derhjemme. Derfor er det jo også godt, at man har kammeraterne. De er virkelig fine. Allesammen.

Så er det en dag, vi sidder og spiser middagsmad – nogle dødssyge frikadeller med

stuvet blomkål – og jeg er bare ved at brække mig, hver gang jeg ser et blomkålshoved, især et stuvet. Min far havde lige taget to frikadel-ler til, for han æder nemlig som et svin, og en skønne dag æder han sig sgu nok ihjel. Han glori ud ad vinduet og siger: »Det vejr holder jeg altså ikke til ret længe. De siger det bliver ved hele sommeren.«

»Hvem siger det?« spørger så jeg, men jeg vidste det sgu godt: meteorologerne, selvfølgelig. Han tror på alt, hvad der står i avisen. Det er nok, fordi han vil have noget for sine penge. Han larmer altid op om, hvor dyr den skide avis er.

Og ganske rigtigt: »Meteorologerne,« siger han. »De har lovet os den værste sommer i hundrede år. Jeg holder ikke til at sidde i sommerhuset i tre uger og kigge ud på regnen.«

»Så lad os blive hjemme,« foreslår jeg, for der er nemlig ikke noget mere dødssygt end at sidde og krads sig på maven i det gamle, faldefærdige paphus, og andet er der ikke at lave. End at krads sig på maven, altså. Min far krads sig altid på maven om morgenen. Det er sådan en vane, gamle mænd har. Det ser dødulækkert ud. Forhåbentlig dør jeg, inden jeg bliver så gammel. Mærkeligt nok blev han ikke gal over, at jeg foreslog at vi skulle blive hjemme. »Jeg kan jo gemme mine to sidste ugers ferie til senere. Måske bliver vejret alligevel bedre,« sagde han. »Vi kunne så tage en uge til Rhodos nu.«

Da han havde sagt det, klappede han i og så rundt på os med det dér veltilfredse smil, han altid skruer på ansigtet, når han vil spille kong Gulerød og komme med store overraskelser til sin vidunderlige familie. Det er simpelthen ikke til at holde ud. Han osrer langt væk af selvglæde og tror, han er populær.

Ole og Lene galede selvfølgelig straks op: »Juhuh« og »Jubih« og »Søde farmand« og alt det bræk, og min mor smilede blidt – det dér

smil, som en dag får mig til at stange hende én.

»Jeg har været henne på rejsebureauet i dag, og hvis vi er hurtige, så er der fem pladser. De er reserveret til os til i morgen, for jeg ville selvfølgelig spørge jer først.«

Det er det rene gas. Han ville aldrig drømme om at rette sig efter os.

»Regn ikke med mig,« siger jeg så. For ærlig talt: Hvad skulle jeg på Rhodos? Og så i dét selskab! Så hellere dø en naturlig død.

»Hvad mener du med det?« siger han så.

»Ja, jeg mener det, jeg siger,« forklarede jeg. »Jeg gider ikke tage med.«

»Gider ikke?« Det lykkedes ham faktisk at se ægte forarget ud, men det var naturligvis kun teater. Hvis han havde været skuespiller, ville han have været verdensberømt som komiker. Ufrivilligt. Nå, men for at gøre en lang historie kort, så gik resten af aftenen med, at de to gamlinge var ved at sprænge sig selv af iver efter at få overtalt mig til at tage med på deres dødsyge tur til Rhodos, og jeg var ved at slå knuder på mig selv for at forklare dem, at jeg ikke var interesseret.

De gav den hele armen med Middelhavet, blæksprutterne, de indfødte, fortidens kultur – og til sidst kørte de gudhjælpemig frem med den billige spiritus! Jeg var målløs! Normalt er de ved at kvæles, bare jeg lugter til en cola. »Der er coffein i!« skriger min mor.

Til sidst blev de sure og forlangte, at så skulle jeg bo hos mormor og morfar i Kolding. Kolding! Jeg nægtede selvfølgelig under henvisning til, at jeg ikke kan klare lugtenovre hos oldingene – den dér indeklemte hørn af gammelt jeg-ved-ikke-hvad kan man ikke byde den opvoksende ungdom. Alt det forklarede jeg dem, og så blev de endnu mere tosede.

Jeg bad dem stoppe Rhodos skråt op, og så gik jeg i seng og nåede lige at høre dem smiske, at jeg kunne selvfølgelig også bo alene i

lejligheden, hvis bare jeg ville love – og jeg var jo stor og fornuftig og ansvarlig og alt dét, og bare jeg nu fik ordentlig mad.

Næste dag fik jeg 7 i dansk, og det kan kun skyldes alt det åndssvage lort, de gamle havde hældt ud af ørerne. Man får sgu dårlige nerver af sådan noget.

Om aftenen viste min far billetterne frem. Han var lige så stolt, som om han selv havde lavet dem. Meget barnligt, synes jeg. Der var også nogle brochurer med billeder af halvnøgne kællinger på en sandstrand. I farver. Jeg gad ikke glo på dem – man bliver træt af den slags med alderen.

Det endte selvfølgelig med, at det hele gik i orden. De holdt op med at være sure – de sparede jo også et par tusind kroner – og jeg fik stoppet ørerne fulde af formaninger.

»Ja, ja,« sagde jeg, »det skal jeg nok og tag det bare roligt.« De skal bare have lov til at snakke, så falder de til ro.

Den store dag kom. Jeg fulgte dem selvfølgelig til Kastrup og stod ude ved glasruden og vinkede, så jeg blev lam i armen, selv om jeg ikke kunne se en skid. Så fløj de – hvis ikke det var flyet til Anholt, der lettede, man kan sgu ikke se forskel – og jeg strøg ned ad trappen og ud af røret i en vis fart. Og så hjem – hjem til friheden, til otte dage uden verdens fire mest irriterende mennesker.

Som sagt havde jeg fået det ordnet, så jeg kunne blive boende hjemme, selv om min mor selvfølgelig regnede med, at hun ville finde mig som skelet, når hun kom hjem. Mødre tror af en eller anden grund, at børn ikke selv kan finde ud af at spise, når de bliver sultne. Hvis man da er barn, når man er femten.

Jeg havde bunker af planer. En hel del af mine kammerater var hjemme, fordi deres forældre ikke havde fået ferie endnu, og jeg havde sendt røgsignaler op, så alle vidste, at jeg

var der og var klar til at rykke ud ved det mindste tegn på skæg og ballade. Jeg forestillede mig noget i retning af ikke at stå alt for tidligt op, tage det roligt om formiddagen, varme op i løbet af eftermiddagen og så give den hele armen om aftenen.

Det dér med mad spekulerede jeg ikke så meget på. Der går et rygte i byen for øjeblikket om, at pølsevognen er opfundet. Så det hele begyndte altså mægtig godt. Jeg strømmede som sagt ud af lufthavnsbygningen og satte kursen mod de hjemlige strande, i højt humør og klar til at leve livet. Der var nogen, der havde ringet lige før vi tog hjemmefra, og vi havde en mere eller mindre fast aftale, så alt virkede lyst og lykkeligt, indtil jeg skred om hjørnet derhjemme og fik øje på Ekstrabladets løbeseddel sådan ud gennem den ene øjenkrog. Jeg satte hælene i cementen og pløjede en halv meter af fortovet op. Ved enhver anden lejlighed ville den løbeseddel have raget mig en papand, men lige netop i det øjeblik var den noget særligt. »Italiensk charterfly styrtet,« stod der, »62 omkommet.«

Lige til at begynde med forstod jeg ikke rigtig mig selv. Jeg mener, hvad rager det mig, at 62 italienere bliver smadret til sildesalat? Det er selvfølgelig trist, men strengt taget kun for italienerne. Men så dæmrede det. De gamle og Ole og Lene sad jo netop i dette selvsamme øjeblik og drønedede ned over Europa i otte tusind meters højde. I et charterfly!

– Det kunne lige så godt have været dem, forklarede jeg mig selv, og det kan nås endnu. Du kan se det i avisen i morgen: »Dansk charterfly forulykket« – eller ville de bare skrive: »Charterfly« – eller »fly fra Tjæreborg eller Spies«? Måske kan du høre det i radioen allerede i aften eller se det på flimmeren.

Da der var gået sådan noget som et par århundreder, opdagede jeg, at jeg stadig stod og gloede på den elendige løbeseddel og for-

modentlig lignede en åndssvag.

»- Tag dig sammen, gamle dreng,« sagde jeg til mig selv - jeg taler nemlig tit med mig selv, man trænger jo til at snakke med et fornuftigt menneske engang imellem, »de gamle er ikke italienere, og selv om de skulle være drysset ned over Alperne, så kan det ikke nå at være på løbesedlerne allerede.«

Men det hjalp ikke. Jeg havde sådan en underlig fornemmelse, som om jeg var helt kold indvendig. Ja, jeg frøs faktisk, selv om solen undtagelsesvis skinnede.

Ganske langsomt listede jeg hjemad. Der

var ikke noget ved det mere. Alt det jeg havde glædet mig til var ligesom blevet til noget barnagtigt pjat, som jeg overhovedet ikke gad.

Mærkeligt nok, egentlig. Hvis man havde sagt til mig dagen før: »Hvad nu, hvis hele familien bliver lavet til kød- og benmel i det fly, når det skvatter ned i Dolomitterne?« så havde jeg garanteret taget det iskoldt og roligt og sagt noget i retning af, at det ville da være fint. Min far har en fed livsforsikring, og jeg trænger til fred og ro, og jeg skal sgu nok finde ud af det alene. Jeg ville have trukket på skulderen og tænkt på noget andet. Hvis Arne

Jon Ranheimsæter

eller en af de andre skiderikker havde været i nærheden, ville jeg måske have sørget for at se lidt hård ud, men så ville jeg heller ikke have gjort mere ud af det.

Og nu stod jeg så dér som en anden idiot, og hvis ikke det var fordi det var så pinligt, så ville jeg da gerne have indrømmet, at jeg var lige ved at tude. Jeg kunne nemlig pludselig se det hele for mig – jeg mener hele familien dækket af et tykt lag ketchup, med fluerne kravlende rundt på øjeæblerne og helt stille. *Helt*, vel at mærke. Og hele tiden. Fordi de var døde, nemlig. Det gik op for mig, at selv om familien ikke ligefrem var min livret, så havde

jeg jo trods alt kendt dem i mange år – ja, faktisk er der vel ingen, man har kendt så længe som sine forældre – så alene af den grund. Jeg kunne ikke lide tanken, så jeg prøvede at tænke på noget andet. Pølsevognen, for eksempel, for jeg var ved at blive lidt småsulten. Men så fik jeg kvalme ved tanken om al den ketchup, der er i en pølsevogn, og jeg så det igen for mig: Flyet der drønedede ned med flammerne væltende ud fra halen og tyk, sort røg efter sig, og så braget, skrigene – hvis der da er tid til at skrigere – og stilheden, kun afbrudt af flammernes knitren. Redningsmandskabet, ligene, der bliver trukket ud af vraget,

sortsværtede og forvredne til ukendelighed.

Jeg rystede på hovedet, så det summede i kuplen, for at få tankerne og synerne væk. Som sagt, det *var* lige stærkt nok. Så gik jeg op til mig selv, forbi pølsevognen. Appetitten var ikke, hvad den havde været.

Da jeg kom op i de vante omgivelser, faldt jeg lidt til ro. »- Hold kæft,« sagde jeg til mig selv, »tag den nu med ro. Statistikken siger, at man skal flyve flere hundrede tusind gange jorden rundt, før man skvatter ned.«

Det virkede - i cirka to minutter, så var den der igen.

»- Statistik kan ikke vække de døde til live,« forklarede jeg mig selv, »og der er ingen garanti for, at man *skal* flyve jorden rundt hundrede tusind gange, før ulykken sker, det kan godt ske første gang, selv om man så bare skal til Bornholm.«

Nå, jeg rystede på hovedet en gang til og gik ud i køkkenet og fandt en af de dåser, min mor havde købt. Gullasch. Jeg brækkede dåsen op og skar mig i fingeren. Blod! Jeg blev svimmel og måtte sætte mig ned på gulvet, og det hele endte med, at jeg åd det halve af det brune klister, der var i dåsen - koldt. For jeg gad ikke varme det.

Heldigvis ringede telefonen, ligesom jeg var ved at skylle sovs og blod af fingrene. Det var Arne, og han er nok min bedste kammerat - men vær så venlig ikke at spørge mig, hvordan man bærer sig ad med at hedde noget så åndssvagt som Arne uden hele tiden at være lige ved at dø af grin. Arne ser alligevel ud til at klare det, og det lykkes ham oven i købet samtidig at være en flinker fyr, men han har selvfølgelig også femten års øvelse i at hedde Arne. Han ringede altså og sagde »Hej,« og jeg sagde »Hej,« og så sagde han »Kommer du ikke snart? Strømer og Vasser og Bente og Kisses er her allerede. Så laver vi noget larm.« Jeg smed selvfølgelig hvad jeg havde i hæn-

derne og strømmede til fra alle sider.

Det blev vistnok en meget fin aften. Jeg siger 'vistnok', for jeg glemte desværre at lægge mærke til, hvad der foregik. De andre kom nemlig af en eller anden grund hele tiden til at snakke om fly og flyrejser og flyulykker. Til sidst blev jeg sur. »Hvad med at finde et andet emne?« spurgte jeg.

»Et andet end hvad?« spurgte Vasser (jeg gider ikke forklare, hvorfor Vasser og Strømer bliver kaldt Vasser og Strømer - kan det ikke også være ligemeget?).

»I er dødkedelige at høre på,« forklarede jeg. »I er åbenbart udelukkende interesseret i den moderne tekniske civilisations vidundere og kan ikke snakke om andet end fly og jetmotorer og fanden og hans pumpestok. I er sgu ligesom små drenge.« Jeg strakte armene ud og spændede rundt i stuen og legede flyver, ligesom da man var lille, og sagde »Br-r-r-r.« Jeg gjorde det egentlig meget skægt, synes jeg, men Arne blev sur, måske fordi jeg kom til at rive en lampe på gulvet.

Braget mindede mig om den lyd, jeg kan forestille mig, der kommer, når for eksempel et fly falder ned. Et charterfly. Og så var mit humør røget på gulvet igen, ligesom lampen, og jeg kunne overhovedet ikke tænke på andet resten af aftenen.

Jeg gik tidligt hjem, for det var blevet en døds- syg aften, en af den slags der løber helt af sporet sådan cirka halv ti. Arne sagde bagefter, at det var min skyld. Måske er han alligevel ikke så flink en fyr, som jeg troede.

Det kneb med at falde i søvn, for jeg lå hele tiden og så det for mig - det brændende fly, de sortsvedne, forvredne lig og så videre. Morderlig hyggeligt! Men det blev meget værre næste dag, for af en eller anden grund kom jeg til at tænke på, at *hvis* nu flyet faldt ned (jeg måtte ligefrem gøre mig umage for at tænke

'hvis' og ikke 'når'), så ville jeg formodentlig blive slæbt ud til Kastrup for at identificere ligene, når flyet landede med kisterne. Og så havde jeg lige pludselig ikke lyst til morgenmad. Derfor blev jeg liggende, for – ja, jeg kan lige så godt indrømme det: Jeg turde ikke stå op, for jeg vidste jo, at ude i gangen lå avisen, og hvad nu hvis de havde ryddet forsiden og smækket en kæmpeoverskrift på: »Dansk charterfly styrtet«? Så gik det op for mig, at jeg jo heller ikke engang kunne tillade mig at høre radio eller se TV, for pludselig kunne musikken falde ud og billedet blegne bort og så: »Vi bringer en ekstraudsendelse –«.

Til sidst gik jeg ind og ringede til Arne. Han var selvfølgelig sur. »Dav,« sagde jeg, »nå, noget nyt?«

»Hvad mener du med nyt?« spurgte han og lød temmelig mistænksom. »Nå, ikke noget særligt,« sagde jeg, »jeg tænkte bare på, om du havde hørt noget nyt – i radioen eller sådan?«

»Er du sikker på, at du ikke er blevet sindssyg?« spurgte han så, og jeg var ærlig talt ikke sikker på, om han ikke var inde på noget af det rigtige. Jeg var faktisk ikke sikker på, at jeg ikke *var* blevet sindssyg. Så lagde jeg mærke til, at han snakkede endnu:

»– og B&W's aktier er gået ned, og andet var der sgu ikke i den skide radioavis. Du kan jo selv gå ind og høre den. Der er radioavis hver time.« Og så smækkede han røret på.

Jeg styrtede ud i gangen og fik fat i avisen. Ganske rigtigt. B&W's aktier var gået ned, ellers ingen store overskrifter. Og ikke så meget som ét eneste elendig svævefly var faldet ned. Så slog det mig, at det måske slet ikke kunne nå at være kommet i avisen allerede. Ind til radioen, klokken var næsten elleve. De samme gamle aktier igen – jeg besluttede på stedet, at jeg aldrig i livet ville være aktionær – og så nogle fuldstændig idiotiske nyheder om nogle politikere, der havde sagt et eller andet.

Da jeg gik i seng om aftenen, følte jeg mig nogenlunde sikker. De var ikke faldet ned, og jeg åndede lettet op – men kun et øjeblik, for så kom jeg i tanker om, at de jo også skulle hjem igen. Så hele den uge *var* ødelagt. For hver dag der gik, fik jeg hidset mig mere og mere op og fik det mere og mere elendigt. Jeg kunne ikke sove, jeg havde ondt i maven, og jeg kunne ikke æde noget, og der var ingen af mine kammerater, der gad være sammen med mig, og jeg forstod dem egentlig godt, for hvem gider tilbringe sine aftener sammen med et nervevrag?

Hele den sidste dag var ét gloende helvede. Jeg stillede i Kastrup flere timer før tiden, og så var det åndssvage fly selvfølgelig forsinket en halv time. Havde det været mere, ville min familie være blevet modtaget af en hvidhåret, lallende olding.

Det er pinligt at skulle fortælle det, men da de kom strømmende ned i forhallen og gloede efter deres kufferter, var jeg sgu lige ved at tude. Jeg plejer ellers ikke at synes, at min far er verdens yndigste syn – for slet ikke at tale om Ole og Lene. Og jeg plejer med garanti heller ikke at falde min mor om halsen og kysse hende.

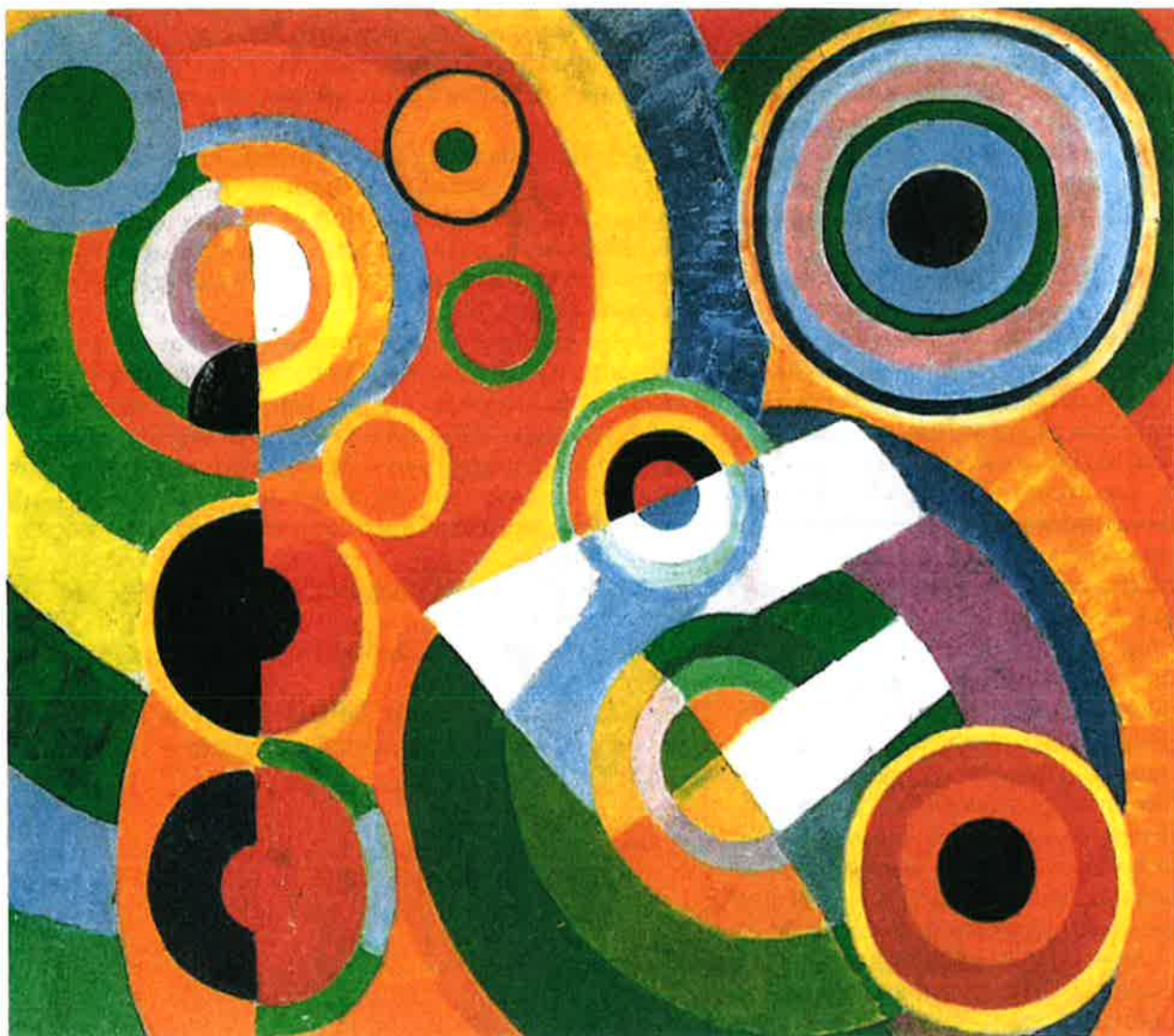
»Gud sikken en modtagelse,« sagde hun og så helt forvirret ud.

»Vi har købt noget chokolade med hjem til dig.«

»Nå,« sagde jeg, »det behøvede I ikke at have gjort, jeg er ligeglad med chokolade.«

Og det var jeg også.

Livsglæde Maleri af Robert Delaunay

U NGDOMMEN!

af Lone Resøe Hansen

Ungdommen har det godt i dag,
siger mor og smiler.
I kan få alt hvad I vil!
Jo, tak vi har alle materielle goder,
men hvor er familiekærligheden?
Alle stresser rundt for at nå og få.
Ingen tid til familiehygge,
mødet skal nåes!
De unge er mere kriminelle nu end før,
men forstår I ikke hvorfor?
Vi er revet op med rødder,
forladte uden tryghed.
Der er ingen tid til at diskutere
og låne erfaringer.
Nej, kun en hurtig moralprædiken
før I kører,
er alt hvad I har tid til.
Ungdommen har det godt i dag,
siger mor og smiler,
men først nu ser jeg rynkerne,
de nervøse træk ved munden.

TIL JORDEN

af Rolf Jacobsen

Hør her, Jorden, vi har noe å si til deg
– ikke fordi vi misliker oss her, det er et fint sted dette,
nok av vann og høyt og luftig under taket,
vi legger korn i jorden og snart suser det gyllent over markene,
for nesten alt har vi fått fra deg,
olje og friske hav og varm ull om vinteren
men vi har ingen ro her lenger.
Noe har slått oss ut av kurs
og vi går rundt og er redde hver dag
for alt som kan komme.

Derfor spør vi deg nå: Hva gjør du med fjellsidene
og med havet?
Hvordan greier du alltid å være i balanse med deg selv,
alltid i likevekt. Du går i din bane i rommet
uten en feil, ikke en tomme avvik,
lydløs, ensom bak alle lysår i evigheten,
bare med et sakte sus fra havet
og fra vinden gjennom skogene nå og da.
Du skifter sol og vind og våren kommer som bestemt.
Alle regnestykker går opp, dine mønstre og figurer
er klare som glasskrystaller.
Derfor er det vi kommer til deg og spør
hvordan får du det til.

(med vennlig hilsen)

For nå har vi bodd hos deg så lenge, i lyst og i nød,
og fra deg har vi fått hva vi hadde behov
unntatt dette ene – likevekten og bestandigheten,
din uforstyrrelige ro.

Ja, du ser selv hvordan det er fatt med oss,
hvordan vi gjør livet om til død overalt vi ferdes
– fabrikkene som arbeider dag og natt med utslettelsesvåpnene
mens millioner av oss lever som dyr, i sult og nød.
Slumstrøkene i øst og vest vokser som en sykdom
og har alt lagt seg som en skorpe rundt de store byene,
du ser det selv og vi kan jo ikke stanse det
uten gjennom strømmen av mord, helveter av blod.

Du som leder isfjellene ut i mildere hav
og lar sommer vekse lydløst med høst, hver til sin tid,
og som lar våren springe frem som grønne fontener etter sneen
– lån oss litt av din balanse, din ro,
som når natt går over i dag og uværet drar bort over åsene
må du hjelpe oss og rette opp igjen vårt hus
som snart vil styrte sammen og knuse alle.

Vi tror nok du vil savne os. Det ville bli stille her.
Underlig og tyst når markene gror til
og alle hav er øde.
– Og hva skal du si om natten, til alle stjernene
når de kommer og trenger seg omkring deg
med kjølige professorøyne glimtende
bak sine strenge brilleglass:
– nå, hvordan ble det så med vår kuvøse,
vårt prøverørsbarn?
Gikk det galt med eksperimentet?

E K H L E W A G A S T I R

af Bertil Gejrot

En gång om året ritar Dahlberg sitt träd.

– Hör ni, säger han, har ni någon gång tänkt på att våra språk hänger samman?

Vi skakar på våra huvuden. Och det är nog ganska riktigt. När jag ser mig omkring i rummet på Lasse och Petter och Bibban och Laila och Nick och Frippe och Suss med flera, ja, då gissar jag att det är för dem som för mig: vi tillbringar inte dagarna med att grubbla över om språk hänger ihop eller inte. Vi har annat som selsätter tankarna.

– Jo! säger Dahlberg. Så är det. Vi som tillhör den indo-europeiska språkstammen, vi är faktiskt släkt. Det föreligger ett klart sammanhang. Man skulle kunna åskådliggöra det hela i form av ett träd. Har jag någon gång visat språkträdet för er?

– Nej! svarar vi artigt, för vi förstår ju att han skulle bli ledsen om han inte fick fortsätta.

Och så ritar Dahlberg sitt träd.

Han gör det snyggt, har väl lärt sig genom åren. Vid mitten av svarta tavlan börjar han med stammen, bred och kraftig. Han berättar för oss att detta är den indoeuropeiska språkstammen och textar det dessutom. En gång för mycket länge sedan – nej, en gång för oerhört länge sedan – gick våra förfäder omkring och pratade samma språk. Men så skilde de på sig och vandrade härs och tvärs i Europa och Asien. De som tågade åt ett håll började prata på ett vis, de som gick åt motsatt håll började prata på ett annat vis.

Nu växer det ut grenar på stammen. Dahlberg tar ut svängarna åt höger och vänster och textar över varje gren vad den kallas. Det är den grekiska grenen och den albanesiska och den romanska och den keltiska och ...

Det här året hörde jag inte på så noga. Jag visste ju att han om några minuter skulle komma fram till den germanska grenen, och på den skulle han rita dit smågrenar och kvistar och säga: «Och inte nog med det!»

Jag hade två problem, och dem försökte jag lösa nu när jag hade fått tid till skänks. Det ena problemet var att jag ville gå på bio med Claire, men hur skulle jag tala om det för henne? På Röda Kvarn gick det en fransk komedi som jag hade hört var rolig. Det var bara det att någon stolle till översättare hade gett filmen en så löjlig svensk titel: «Kyss mig långsamt!» Jag tror inte jag är speciellt feg, eller är jag det kanske? Men jag vägrar att ställa mig framför Claire och föreslå:

– Du följer väl med på «Kyss mig långsamt!»

Det gör jag bara inte.

Nej, i stället fick det bli «Osäkra kort», en spionhistoria på Grand. Jag tänkte jag skulle visa henne korten som jag tog på lägerveckan, för hon syntes på flera; på ett var till och med skrattgroparna framme. Och medan vi höll på och tittade på korten, skulle jag plötsligt säga:

– Apropå kort, har du sett «Osäkra kort»?

Resten skulle vara enkel.

Mitt andra problem var att jag måste hitta på en skaplig månskensreplik. Det skulle bli fullmåne på kvällen. Jag tittade ut och vädret kunde inte vara vackrare, så det var bergsäkert att månen skulle dyka upp. Och då gällde det för mig att säga något roligt om Claude Debussy. Debussy har ju komponerat ett underbart pianostycke som heter «Clair de lune», och det betyder just månsken. «Clair» låter precis likadant som Claire. Därför vore det så lämpligt, tänkte jag, om jag kunde klämma ur mig något extrakvickt. När vi gick hem från bio, hon och jag, kunde jag till exempel peka på månen och utbrista:

– Undrar om Debussy tänkte på dig.

Hon skulle naturligtvis stirra på mig och inte fatta ett dugg. Och jag skulle, ledigt och obesvärat, slå ut med handen och förklara:

– Tja, du vet, «Clair de lune» ...

Och hon skulle visa skrattgroparna och häpna över att Sören Hallman, den där torrbollen som hon nätt och jämnt hade lagt märke till, inte alls var en torrboll utan tvärtom något av ett kvickhuvud.

Men jag måste ändra på repliken, det förstod jag. Den var för riskabel. Tänk om Claire inte kände till Debussy! Då vet jag att jag bara skulle trassla in mig i en kedja av tjugatiga förklaringar om att «Jo, förstår du, Debussy var en fransk kompositör och han dog 1918 och han skrev om månskenet på piano ...» Jag skulle låta som Dahlberg ungefär, och allt det kvicka och eleganta skulle fladdra bort.

Om jag skulle vissla en stump ur «Clair de lune»? Det fina vore om hon då visslade med i månskenet, för då vore jag säker på att hon förstod. Då kunde jag hojta till:

– Just nu fick jag en idé. Jag tycker du skall byta namn.

Hon: – Varför det?

Jag: – Jag har ett jättebra förslag. Ett adelsnamn.

Hon: – Vad då? Vad då? Säg det! Jag blir så nyfiken.

Jag: – Du skall kalla dig Claire de Lune.

Hon: – Nej, men ... O!

Och kanske, kanske skulle skrattgroparna titta fram.

Inde Pösch

Det var alltid de där groparna jag tänkte på när jag tänkte på henne. Man bör ofta göra anteckningar, små «stolpar», säger Dahlberg, och nu gjorde jag stolpar om Claire för att se vad jag kom ihåg. Det här var vad jag skrev ner:

Skrattgropar.

Islandströja.

Varm röst.

Brunt hår.

Prick till vänster om näsan.

Gåtfullhet.

Många stolpar var det inte. Jag skämdes. Jag ändrade mig om håret, strök över «brunt» och skrev «brunskimrande», och då såg det en aning bättre ut. Men ändå! Ögonen, till exempel. Varför kunde jag inte hitta på något om ögonen?

Jag blev tvungen att vända mig om och se. Visst, mina stolpar fanns med – utom groparna och rösten förstås. Men allt det andra som är Claire, det kommer jag aldrig att kunna beskriva. Hennes ögon såg jag inte nu, för hon satt där bakerst och tittade ut genom fönstret. Vad tittade hon på?

– Och inte nog med det! ropade Dahlberg.

Han har ett sätt att ropa den meningen så att man måste följa med. Det är triumf i ropet och en sorts glädje.

– Och inte nog med det! ropade han alltså. En gång i tiden talade norrmän, danskar och svenskar ungefärligen samma språk. Vi var kort sagt en enda gren.

På tavlan kryllade det nu av grenar och kvistar. Långt uppe i vänstra hörnet ritade Dahlberg en kvist till, och på den skrev han «URNORDISKA».

– Hur i all sin dar kan vi nu veta detta? frågade han. Jo, lyckligtvis har vi våra nordiska runinskrifter, varav de äldsta kan dateras så långt tillbaka i tiden som omkring 300 efter Kristus. Ända fram till 700-talet visar sig språket i dessa inskrifter vara tämligen likartat, runorna må härröra från Danmark, Norge eller Sverige. Nu skall jag ge er ett exempel på en urnordisk inskrift.

Och han gjorde något som jag aldrig hade sett honom göra tidigare. Han präntade en massa runor, och under varje runa textade han en modern bokstav. Till slut fick han en rad som såg ut så här:

EK HLEWAGASTIR HOLTIJAR HORNA TAWIDO

Nu lyssnade vi. Claire tittade inte ut genom fönstret längre.

Den inskriften hade inte hittats på en runsten utan på ett pam-pigt guldhorn från 400-talet. Ungefär sextonhundra år gammalt alltså! År 1734 gick en bonde och plöjde vid byn Gallehus i Danmark – och hux flux hittade han guldhornet. Och så kom det på museum, tills det stals och smältes ner av en skurk.

Vi ryckte till. Men Dahlberg lugnade oss:

– Till all lycka hade man i behåll två teckningar från fyndåret, och man har på så vis kunnat rekonstruera hornets utseende.

Han höll upp en tjock bok över sitt huvud. Under några sekunder såg vi något blänka till där framme. Så smällde han igen boken och sade:

– Den intresserade kan detaljstudera det hela här hos mig senare.

Han var mycket piggare på inskriften än på själva hornet. Lika störtbråttom som han hade haft att låta bilden försvinna, lika segt och långrandigt tolkade han den konstiga chifftertexten för oss:

EK HLEWAGASTIR HOLTIJAR HORNA TAWIDO

– EK är varken mer eller mindre än vårt svenska «jag». Ordet är för övrigt identiskt med nynorskans «eg» med samma innebörd. Det är givetvis fråga om ett kort vokalljud. För att underlätta förståelsen av uttalet kan vi lämpligen tänka oss ordet stavat på modernt svensk vis: ECK.

Och så vidare. Och så vidare. Jag tror jag var den ende som lyssnade nu. Omkring mig var det teckningar och luffarschack och brevskrivning. Claire tittade ut genom fönstret igen. Hon var gåtfullare än någonsin.

Dahlberg kom fram till att HLEWAGASTIR var namnet på konstnären, hornmakaren, att HOLTIJAR betydde att han hörde hemma i Holt, att TAWIDO var detsamma som att han gjorde någonting, och vad gjorde han? Jo, hornet förstås: HORNA.

– Och inte nog med det! sade Dahlberg. Denna skrift – som, enligt vad vi nu har fastslagit, bör få följande svenska lydelse:

JAG, LÄGÄST FRÅN HOLT, GJORDE HORNET. – denna danska skrift ger oss en god uppfattning om det samtida språket i Norge och Sverige. Då var det inte större skillnad mellan våra grannspråk än mellan Lars Eriksson och mig.

– Va? sade Lasse.

– Var härstammar du ifrån, Lars?

– Va? sade Lasse en gång till.

– Vilket samhälle kommer du ifrån?

– Samhälle?

– Var är du född?

– Grums.

– Och jag härstammar från Mellerud. Vi har naturligtvis våra små olikheter, du från Grums och jag från Mellerud, men ändå kan vi ju alla konstatera att vårt språk är tämligen likartat. Precis så var det under urnordiskans period. Vi talade någorlunda lika. Sedan förstoraades skillnaderna mer och mer, och vi klövs i tre språk.

På kvisten som det stod «URNORDISKA» på pillade han dit tre blad: svenska, danska och norska. Han fick svårigheter med isländskan och färöiskan, för de kommer från norskan, och hur ritar man blad som kommer från ett blad? Annars var trädet färdigt.

Men jag satt och funderade på den där Hlewagastir. Och jag blev tvungen att fråga:

– Han hette väl Hlewagastir?

– Vad menar du?

– Jag hörde nåt annat nyss.

– Ja. Lägäst. I modern språkform kallas han Lägäst. «... gastir» är varken mer eller mindre än vårt svenska «gäst».

Jag stod på mig.

– Han hette Hlewagastir. Man kan inte ändra på ett namn. Hlewagastir var namnet.

Jag uttalade Hlewagastir som jag hade hört Dahlberg göra det: först med en kraftig harkling för h-et och sedan resten av namnet.

Jag märkte allt att runt omkring mig var fnissningar på gång. Nu var det minsann ingen som spelade luffarschack. Alla lyssnade. Jag visste att jag höll på att göra bort mig. Det struntade jag i. Jag kände det som om jag måste försvara Hlewagastir.

Dahlberg var ovan vid att någon pratade med honom, så han visste inte riktigt hur han skulle göra. Men han höll på sitt:

– Även namnformer förändras givetvis under århundradenas lopp.

– I så fall är det fel, sade jag. Heter man något, så heter man det. Jag heter Sören Hallman, och jag vill inte efter sextonhundra år bli kallad Sörm eller nåt sånt. Hlewagastir är Hlewagastir.

Nu hördes det tydliga fnissningar. Antagligen var jag röd i ansiktet. Jag vågade inte se mig omkring. Vad gjorde Claire? Lyssnade, lyssnade, säkert lyssnade hon. Det kunde inte hjälpas. Jag måste försvara Hlewagastir.

Då ringde det. Ingen av oss behövde ge vika.

– Jaja. Det blir nog bra med den saken, sade Dahlberg.

Ja visst ja. Det var sista timmen. De andra gick ut. Inte jag. Dels hade jag ingen lust att bli utskrattad just nu: «Hej, Hlewagastir!» «Hur mår du, Hlewagastir?» Dels ville jag titta mer på den där bilden av guldhornet. De fick säga att jag fjäskade för Dahlberg hur mycket som helst. Jag ville se bilden.

Dahlberg slog upp boken och pekade, och jag såg att det till och med var två horn. Det var bara det ena som hade runor, men Hlewagastir hade gjort bägge. Snygga var de, prydda med de finaste figurer. Där fanns en bågskytt och en ryttare och ...

– Har du sett färdigt? undrade Dahlberg och såg på klockan.

Korridoren var tom nu. Så jag nickade och gick. Jag tog övre omvägen och kom ut vid kortsidan av skolan. För mig fick de gärna stå och vänta vid stora utgången. I morgon kunde de få driva med mig. Nu ville jag vara ensam. Om jag tog en halvtimmes promenad åt andra hållet, skulle de vara borta när jag vände tillbaka.

Det var så typiskt. Här hade jag nu bestämt mig för att fråga Claire, jag hade korten från lägerveckan i fickan, vi skulle se «Osä-

kra kort», månsken skulle det bli och jag skulle vara rolig med Debussy. Och så förstör jag alltihop genom att få denne Hlewagastir på hjärnan. Men nu var det hänt. Ingenting kunde ändras.

Jag knallade på. Ju längre jag knallade, desto mer upptäckte jag att jag gillade Hlewagastir. Han skämdes inte, han var stolt över vad han hade gjort, han talade om vad han hette, så att jag sextonhundra år senare kunde gå på en landsväg och upprepa hans namn: «Hlewagastir. Hlewagastir.» Jag vill att någon år 3600 skall vandra omkring och mumla: «Sören Hallman. Sören Hallman.»

Jag passerade David Olssons Skomakeri. Genom fönstret skymtade jag gamle skomakarn själv. Det fanns inte många som han i Sverige. Varför talade han inte om för sina kunder vad han hette? Naturligtvis borde han göra det. Inne i sulan borde han rista:

JAG, DAVID OLSSON FRÅN NÅGONSTANS, LAGADE SKORNA. Han var ju skicklig. Han hade rätt att vara stolt. Han borde bli ihågkommen. Han var värd det.

Ja, så där gick jag på. Och så vände jag. Och jag tänkte på värl-

den och hur mycket roligare den skulle bli, om människorna använde Hlewagastirs metod. Vi skulle upptäcka varandra! Damen på Domus som slår in paket flottare än någon annan, kunde ju låta folk få veta vem hon var. Elektriker, skräddare, rörläggare, fiolspelare, alla, alla borde få chansen att bli ihågkomna. Det skulle inte vara skryt. Men det skulle vara rättvist. Och jag tror det skulle vara bra för självförtroendet.

Plötsligt klack det till i mig. Jag hörde mig själv säga:

– Men Sören, du är ju som Dahlberg.

Jag förstod vad jag menade. Har Dahlberg fått en idé i huvudet, så fortsätter han. Han mal och mal, vevar på.

Jaha. Sådan var jag. Den store uppreparen. Jag fick väl bli lärare, det passade jag tydligen bra till. Kanske var det tur att jag redan hade dabbat mig hos Claire. Annars hade jag förstås börjat föreläsa om månens historia och berättat för henne att den första foten däruppe var Neil Armstrongs, 21 juli 1969.

JAG, NEIL ARMSTRONG FRÅN STATERNA, GJORDE FOTAVTRYCKET.

Just som jag hade gjort klart för mig vilken utmärkt lärare jag skulle bli, var jag tillbaka vid skolan. Där var det väl tomt.

Men det var det inte.

Claire stod där. Och Nick. Naturligtvis Nick av alla. Mellan dem var Claires cykel. Hon hade ena foten på trampen.

– Tjänare, Hlewagastir! sade Nick.

– Hej, Sören! sade Claire.

– Hej! sade jag.

– Du var ju riktig rolig, Hlewagastir, sade Nick. Du räddade sista timmen.

Claire såg på mig. Men hon skrattade inte. Nu lärde jag mig färgen på hennes ögon. De var bruna.

– Säg det en gång till! bad Nick.

– Vad då?

– Hlewagastir. Säg det! Ingen säger det som du.

Jag svarade inte. Jag ville gå men kunde inte. Något sade stopp.

Nick prövade en annan modell. Han låtsades att jag hade försvunnit, lade handen på Claires axel och bestämde:

– Som sagt. Grand halv sju. «Osäkra kort.» Du är väl ett säkert kort?

Jag började fingra på pakethållaren. Det verkade naturligt och obesvärat.

Nick var också naturlig och obesvärad. Han pratade på:

– På bio finns det nåt som passar dig, Claire.

Nu var hennes ögon vända mot honom. Jag tittade på pricken till vänster om näsan.

– Dunkel, halvmörker, förklarade Nick. Jag vet ett fint ord för dunkel: klärobskyr. Förstår du? Du klär i klärobskyr.

Skicklig var han, Nick. Han gjorde allt det som jag hade planerat: gick på bio och var rolig.

– Såg du guldhornet?

Det dröjde innan jag fattade att det var mig Claire frågade.

– Aha! sade Nick. Har du detaljstuderat din vän Hlewagastirs mästerverk?

Nu måste han låtsas om mig igen.

– Han hade gjort två horn, sade jag.

– Oj då! Så duktigt!

Han var spydig förstås, men jag kom på att den bästa metoden var att ta honom på allvar. Så jag svarade att han hade alldeles rätt, och vilken duktighet skulle han, Nick, bli ihågkommen för om sextonhundra år?

Då sade Claire:

– Jag undrar hur fru Hlewagastir hade det.

Hon frågade mer sig själv än oss. Nick var först med svaret. Han påstod att hon lagade mat och födde barn åt honom. Det är möjligt. Men det var något annat Claire ville åt. Jag gissade:

– Jag gissar att hon hade det så här ...

Och så försökte jag vara Hlewagastir som ropade:

– Ett ögonblick. Kommer strax. Jag skall bara rista en runa.

Plötsligt kom skrattpoparna. Med ens bestämde sig Nick för att

VORT MODERSMÅL

Vort modersmål er dejligt, det har så mild en klang;
hvormed skal jeg ligne og prise det i sang? –
En højbåren jomfru, en ædel kongebrud,
og hun er så ung, og så yndig ser hun ud.

Hun lægger os på læben hvert godt og kraftigt ord
til elskovs sagte bønner, til sejrens stolte kor;
er hjertet trangt af sorgen, og svulmer det af lyst,
hun skænker os tonen, som lette kan vort bryst.

Og om i øst og vest vi har sværmet og søgt
de svundne tiders visdom, de fjerne landes kløgt,
hun lokker, og hun drager, vi følger hendes bud;
for hun er så ung, og så yndig ser hun ud.

De fremmede, de tænkte at volde hende sorg,
de bød hende trældom i hendes egen borg;
men just, som de mente, hun var i bånd og bast,
da lo hun så hjertelig, at alle lænker brast.

Og alle de skjalde, hun skænkede ordets magt,
de blev om hendes sæde en stærk og trofast vagt;
hver sang, som folket kender og lytter til med lyst,
den blev en ring i brynjen, som dækker hendes bryst.

Hver kraftig skæmt, som lokker på læben frem et smil,
den blev i hendes kogger en hvas og vinget pil;
hvert ord, der kom fra hjertet, og som til hjertet når,
det blev en sten i muren, der hegner hendes gård.

Og årene, de rulle og skiftes om på jord,
og vore navne glemmes som sne, der faldt i fjor,
og slægt efter slægt segner hen på nornens bud;
men hun er så ung, og så yndig ser hun ud.

ER DEJLIGT

af Edvard Lembeke

Fugle-~~the~~

130

Uglen og fuglene

af Æsop

Uglen er en meget klog Fugl. Engang for mange, mange Aar siden, da det første vilde Æbletræ skød op i Skoven, kaldte den alle de andre Fugle sammen, og sagde til dem: »Ser I dette lille Træ? Hvis I vil følge mit Raad, ødelægger I det nu, mens det er lille; for naar det bliver stort, vil Misteltenen vokse paa det, og af den bliver der lavet Fuglelim til Skade for jer!« Senerne, da den første Hør var saaet, sagde Uglen: »Gaa hen og pil alle Frøene op og æd dem. Faar de Lov til at vokse, bliver de til Hør, og af Hørren vil Menneskene en Dag lave Garn til at fange jer i!« Og endelig, da Uglen saa den første Bueskytte, advarede den paa ny Fuglene og sagde: »Tab ikke jeres Fjer paa Jorden. Thi med dem vil Bueskytten betvinge sine Pile, saa han kan sigte sikkert og ramme jer!« Men Fuglene brød sig ikke om, hvad Uglen sagde; de ansaa den for tosset og lo kun ad den for alle dens Advarsler. Da alt imidlertid gik, som Uglen havde forudsagt, skiftede de Mening om den, og det endte med, at de fik stor Ærbødighed for den vise Fugl. Den Dag i Dag samles de ofte om den for at høre noget, der kan være dem til Gavn. Men Uglen er blevet tavs og bitter. Den skjuler sig i mørke Lader og hule Træer; der sidder den og grunder over Fugleslægtens Taabelighed, og endnu har ingen hørt, at den har delt sin Visdom med de Medskabninger, der i Tidernes Morgen saa tankeløst kastede Vrag paa dens gode Raad.

Ørneflugt

af Henrik Pontoppidan

Dette er historien om den unge ørn, der som gulnæbbet unge blev fundet af nogle drenge og bragt ind i den gamle præstegård, hvor nænsomme mennesker tog sig af den og fik den kær, så man ikke senere formåede at skille sig ved den. Ligesom eventyrets »grimme ælling« voksede den op her mellem skræppende ænder og kaglende høns og brægende får, og så vel befandt den sig efterhånden i disse omgivelser, at den blev både stor og bred, ja – som præsten sagde – »formelig lagde sig mave til«.

Den havde sit stade oppe på et gammelt plankeværk ved svinehuset, hvor den sad og passede på, når pigen kastede affald ud fra køkkenet. Så snart den fik øje på den store Dorthe, kastede den sig ned på stenbroen og vraltede det fyldte fad i møde i det burleske sækkeløb, hvori æterens kongebørn bevæger sig på jorden.

Det kunne vel en og anden gang hænde, især på stormfulde dage eller når et uvejr trak op, at der vågnede en ubestemt længsel, en tåget hjemvefølelse i den fangne himmelætlings bryst. Den kunne da sidde i halve døgn med næbbet trykket ned i brystets smudsige fjerklædning, uden at røre sig og uden at ville æde. Og pludselig kunne den da sprede vingerne ligesom favnende ud i luften og kækt svinge sig i vejret ... men det blev altid kun en stakket flugt, vingerne var forsvarligt stækkede; efter et øjeblik ubehjælpesom flagren faldt den ned på jorden, hvor den i sin fortumlelse først gjorde et par små sidelæns hop og derpå med fremstrakt hals løb hen og forputtede sig i en mørk krog ligesom for at skamme sig.

1 komiske

Ørn Maleri af Nina Sten-Knudsen

Fri i utide

af Poul-Erik Jeppesen

fri i utide

for den lykkelige
fri som fuglen
flyver tiden af sted –

for den ulykkelige
fugl i bur
snegler tiden sig af sted
som et hus på ryggen
tungere
tungere –

for den ulykkelige
fugl i bur
drømmer om friheden
at være fugl
uden bur omkring –

for den lykkelige
da drømmen bliver virkelighed
går tiden
med at folde vingerne ud
prøve dem mod vinden
for at mærke om luften kan bære

først da
vinden virker
lettere
lettere
mod himlen
er den fri –

og tiden flyver –

136

Edderfugle på Vesterrevet, Sprogø 1913 Maleri af Johannes Larsen

Fasanen af Knud Holst

Han sad i skovkanten og så, hvor roligt landet lå under ham i dalstrøget. Roligt og rent under aftenlyset. Et ligetil land.

Klart tegnede detaljer gik op for ham. Det var som at se på et billede, man havde haft hængende i årevis uden at skænke det en tanke. Der var linier og træk i det, der pludselig forekom ham forbløffende selvfølgelige. Det gjorde ham stille opstemt. Alt føjede sig så fornuftigt ind i hinanden, han selv var et glas, der klart genspejlede det hele.

Livet var en nem ting, indså han. Så simpelt. Så nemt.

Så glasklart.

Lyde nåede frem nedefra. Hundegalp mellem huslænger, spande over stenbroer, stemmer af folk. En enkel selvfølgeligheds lyde.

Kom der ikke en bil der på vejen? En lyseblå? Han kiggede lidt efter den. Nå, ja, en bil! Det behøvede vel ikke være *den* bil. Og *om* det så var den bil? Om det så var? Det hele kunne forklares i korthed. Ordnes med ord.

Et græsstrå kildede ham ved albuen, og han tog efter det. Hånden strøg flygtigt over noget, så den lukkede sig og stod stille. Geværet. Og så? Der var ikke noget unormalt ved det. Udover at det ikke var særlig gammelt. En solid kaliber 12, toløber. Hånden gik videre og fandt stålet. Det forekom ham et kort øjeblik, at geværet var et langstrakt sort insekt, der havde lagt sig der, så tæt ved ham, at han mærkede som en kulde af det. En sort kulde.

Det skyldes trætheden. Han blev altid nemt træt på denne årstid. Geværet var ellers udmærket og en saglig ting. Havde han før haft noget imod det? Nå. Nu lå det der og tog sig naturligt ud. Alt tog sig mere naturligt ud, end han havde tænkt sig. Mere enkelt.

Bilen var forsvundet dernede. Han ville sidde lidt endnu, så kunne han altid bagefter ... et eller andet ... det nødvendige ... Det var let. Nogle få skridt ind i skoven, bag den første vindfælde, vådeskud. Nemt. Ja.

En græshoppe skingrede lidt væk.

En skovdue kurrede.

Han tyggede et strå, og for en lille smule sammen, da fasanen fløjtede op af græsset bag ham. Han så ikke efter den. Han kunne den udenad. Kulden fra det sorte i stråene ved siden af blev et sekund helt håndgribelig. Han tyggede og var ovre det.

Fasan ... fasan ... ja.

Et jævnt fuglenavn. Et ingenting. Et nul og nix.

Men det var jo begyndt med dette nul og nix, alt det ... begyndt ja, og nu kom det igen. Han så det sagligt igennem, som noget overstået, men det ville ikke overståes, ikke endnu. Han frøs en anelse. Den hulens fasan. Til helvede!

Han flyttede sig. Nyttede ikke. Det kom. Men det var kun en overgang, kun en søsyge. Klarheden ville komme til sidst. Selvfølgeligheden, roen. Naturligvis ville den. Det kunne ikke være andet.

Der var kommet noget udflydende over landet foran ham.

Nåja.

Det var den træthed. Og alt det. Derinde. Tempoet. Så brat ... så ...

Ja ...

Klarheden slog ind, så han blev skarptseende. Gennemskuende og ør.

De første jagter stod med eet for ham. Han var ikke særlig gammel, da han kom med efter fasaner første gang – ikke af egen lyst, men

fordi faren tog ham med sig. Som en hund. Løvrigt som den eneste hund. Han måtte agere støver og finde de nedskudte brune klumper i græsmarkerne rundt om. Han blev god til det, men han kom aldrig til at synes om det. Han var stiv af skræk, men benene tog sig af det og bestemte sig til at gøre ham til en dygtig støver. De hjulede af med ham og lod ham i stikken med klumperne, der var liv og død på een gang, varme at ta på, men slappe. Faren skød ordentligt og havde ingen strejfer. Men det havde såmænd ikke betydet så meget. Det var klumperne i sig selv. Og dramaet, inden de blev til klumper, lyddramaet. Han vænnede sig aldrig til de fløjtende vinger, når fuglene lettede. Han brød sig stadig ikke om den. Dengang, da han endnu var barn, chokerede de ham. Så knaldet, der rykkede den hovedkulse flugt midt over. Og styrtet, stenstyrtet af det døde mod jorden. Hændte det, fuglen gik ned i ris eller træer, gik den som en hammer med kvasende gennemslag gennem grenene. Han stod fastgroet med lukket åndedræt og tumlede selv med den. Ned. Faren satte et nyt skud i, og benene bar ham til stedet, hvor klumpen ventede ham med sine blodstænk, sin bratte vanførhed, sine forskrækkede farver. Han tog den altid i benene. Som høns. Nåja, det var jo høns. På sin vis. Klumphøns. Klumpfugle.

En enkelt gang hørte han moren sige noget om jagterne. Om det var noget for drengen? »Han ska vel lære det!« svaredes der.

Han lærte det. Alt om det. Dets selvfølgeligheder. *Blev* det lært.

Søndag efter søndag gik de ud, mand og støverdrenge. Han legede sjældent og måtte vænne sig af med at tænke på det. Han måtte være opmærksom. Passe sit, lære sit. Uden et

ord vadede de gennem det høje, stive græs, der stak i øjnene på en, så snart man bukkede sig det mindste. Ind imellem stod store pletter af den røde fingerbøl. Der sad grønlakerede fluer og vippede på den. Han faldt i staver over dem en enkelt gang, men faren opdagede det skråt ud af øjnene. »Nå, du,« sagde han tørt, og de gik videre. På jagt.

JAGT, ja – selve ordet var fuldt af forskrækkelse. Dengang. Mindede ubehageligt om SLAGT. Mørke stavelser, der satte panik i een. Der var lejligheder nok. De slagtede nemlig meget hos dem, mere end strengt nødvendigt måske, som var det en sport. Faren var en dygtig slagter og brugt meget af naboer, når han var ledig. Han var i sit es ved en slagtebænk og effektiv. Hurtig. Rolig. Med kniv og bøsse var han sig selv og en mester. En virtuos i drab.

For drengen lå det ikke på samme måde, så han fra starten. Han var blød af sig, vigende, skulle hærdes. Metodisk. Led for led. Faren satte sig fast i den tanke, at drengen måtte laves om og læres til det, han ikke af sig selv kunne blive, og han var grundig i det som i andet. Han havde marker, han gennem år »lærte« det samme. Han havde held med det meste i sidste ende. Det hørte med til hans metode, at han kunne vente. Vente i uendeligheder. Lod sig nøje med små fremskridt ad gangen. Små bekræftelser, små indrømmelser til hans *magt*. Hans ret.

Han kunne også vente med drengen, og han var sikker på, det nok skulle betale sig. I det lange løb. Han gik med sin fåmælte tålmodighed og fandt på nyt til ham, nye stumper af drab, der måtte læres. Først som tilskuer ved slagtingerne. Han tvangsindlagde ham og

holdt øje med, at han var der. Hele tiden. Da han blev stor nok, gav han ham uden varsel en økse i hånden og bad ham sindigt gå over i hønsehuset efter »en smule kokkylling« til middagen. Nej, sagde drengen, nej, det duede han ikke til. Ku ikke ramme. Ku ikke ... Sådan lige ... så for dårligt. Det gik jo nok, mente faren. Han ku da prøve sig frem, hugge lidt fler gange, om det skulle være. Han fik vel nok livet af den.

Det gjorde han jo. Han huggede længe og græd ind imellem, men han kunne ikke komme ind uden kylling. Næste gang gik det lettere, og det endte med at gå i eet hug. Han opdagede, at man endda kunne komme over det også, og stå og hugge i en slags søvne. Men måske var der alligevel noget forkert ved måden. Han gjorde det godt nok, men uden at være med til det rigtigt. Han kunne abstrahere fra fjerkræet. Derfor. Passede han ikke på, var det der – det panikslagne. Det slog fra det hovedløse baskende kødbundt op mod ham. Smittede ham.

Siden kom svineslagtingen. Han var altid med, holdt et eller andet, løb med kar og spande eller hentede mel i store grå poser til at vælte i blodvællingen, som dampede fra vaskekarret. Dampede og røg og holdt sig varmt længe. Han rørte rundt. I en døs stod han og kørte med stokken i dette plevrende mørke, dette sortrøde, som løb af grisen i pumpestød. Sammen med det døvende hyl. Blodhylet. Rundt. Rundt. Han måtte gennem det. Læres op.

Da han var blevet konfirmeret, vidste han, det kunne blive hans tur til at føre kniven næste gang, og det blev, som han tænkte. Faren lod, som havde det hele tiden været be-

Foto: Erik Thomsen. Biofoto.

stemt, som var det en gammel aftale mellem dem. Han tog mod den tyndslebne kniv og så, hvor faren blev stående og så efter, viste ham med fingeren det bestemte sted. Svinet lå basted på tremmebænken. Trynen var surret. »Nå du,« sagde faren opmuntrende. »Så ka du vist godt ...«

Han kunne ikke, vidste han. Men skulle. Skulle overstå det. Lære det. Han huggede, mat i alle lemmer for det skrig, han ville lukke ud. Det vedholdende hyl, som kom det fra såret snarere end fra den bundne tryne. Det var hårdere end tænkt, og han måtte gøre det om flere gange, han holdt ikke rede på tallet, det gik i eet for ham. Blodet stod ud efter ham, mens han stod og filede. Omsider hørte han faren: »Så nu ...« og han gik slæbende ud bag laden og stod der og rystede længe, til nogen kom og tog ham med ind igen. Hylet hang og dirrede i alt derinde, hans hyl, hugget ud ved ham. Ja. »Rør nu her du!« sagde de og han passede røringen. Faren så lidt på ham. Det gik jo. Det gik jo fremad.

Han lærte virkelig også det at stikke. Han blev dygtig til det. Men noget bagvendt og tungt var kommet i gang i brystet, noget der løsnede sig uset, en jernsplint med spidsen pegende mod hjertet, forekom det ham. Det gik en anelse mere løs for hver gang, men han bestemte sig for at lade det passe sig selv og dø væk. Med tiden.

Den stivnede i det mindste. Men blev der.

Faren var blevet blidere på en egen uransagelig måde. Han havde aldrig været venlig mod ham, men havde haft det med at se på ham, når noget ikke var efter hans hode, eller han ville ha noget igennem. Hans blik var lille og helt lyst, som var der en let frost i det – eller

vind –, og det var et blik, der spaltede en som et leblad, om det var for længe over en. Et magtblik. Man klappede i, når man så det. Instinktmæssigt og uden ræsonnement.

Han var en mand af få ord, faren. Han havde sine øjne og sit slid. Han havde ikke meget at sige om det, de foretog sig, det skulle ikke være nødvendigt. De gik tavse ud på deres lange søndagsmord med bøssen og kom stumme hjem henad aften for at spise. Det samme hver søndag. Altid fasaner. Ikke alt det folk ellers løb rundt efter, men fasaner. Det var flugten og forskrækkelsen, ud i den tomme luft, der tiltalte faren. Det køligt anlagte sigte efter den baskende brune kugle, der havde al hønsefuglens fortabelse allerede i sin konfuse start og den lave frembusen over markerne. Fasanen var den mest forundrede fugl, han kendte, det mest chokerende vildt, han kunne få på kornet. Den ville ikke på en særlig uforstående facon. Forstod ikke, som andet vildt. Gik amok og døde panikslagen, som appellerede den til en højere nåde. Det morede ham at kæmpe søndagene for disse vrangvillige ofre og bevise med sit sagligt korte knald fra en god bøsse, hvem der rådede for nåde.

Og at se drengen støve dem op. Han vidste, han ikke kunne li det, men også på sin vis gik og rugede over et nådekrav. Han ville blive klogere med tiden, når han bare hele tiden var med. Hele tiden fik *bevist*.

En overgang lukkede drengen øjnene, når drabet lynede over ham, men faren mindede ham om, at det var upraktisk, når han bagefter skulle finde dyrene. Straks stod han åbenøjet og fulgte med, men holdt sig alligevel skjult inde bag sig selv. Så, men lod synet stå som en tynd glasskal uden på blikket, lukkede det

ikke ind. Han måtte anstrenge sig for at holde det der, den mindste smule upåagtethed, og små splinter af det trængte ind og borede. Jernspidsen rokkede en anelse derinde. Truslen.

Han øvede sig op i at holde synet på plads. Det blev automatisk og nemt nok. Livet var nemmere, end han havde tænkt sig. Reelt og nemt. Ugen havde sit arbejde og sin aftensøvning. Søndagene havde fasanjagterne og deres tidlige sengetid. Der var orden i det. Og alt det, der gjorde en syg, gik over. Alt gik over. Alt lod sig bære. Og glemme.

Nej – ikke *den* dag ... den lod sig ikke så nemt glemme. Den dag, der ikke burde være kommet bag på ham, men alligevel gjorde det, så han spekulerede på at gøre et eller andet for at slippe fra den, noget han aldrig før havde forsøgt over det, der var blevet stillet for ham. Men den dag var en anden verden, der pludselig lukkede sig op og sugede ham til sig, en verden – forstod han med eet – han havde troet, han allerede havde fundet sig til rette i, men som kun havde været noget fjernt for ham, når det kom til stykket. Farens verden. Han havde troet, han var kommet ind i den ved slagtingerne. At han havde lært sig dens love ved fasanjagterne som støver. Men nu stod den som en ny virkelighed og nævnede ham ved navn, som den aldrig før havde gjort det. Krævede det sidste af ham, det afgørende: hans vågne nærværelse.

Det var den dag, faren kom med geværet til ham: Splinternyt og kostbart. En tillidserklæring tydeligvis. En anerkendelse af ham i den verden, hvor drabet var loven. Nu skulle han selv udløse drabet. Han så tomt op og sagde tak. Faren stod der med sit lyse vagtsomme

blik, parat til at kløve ham i et svidende årvågent skarpsyn. Var han gaven voksen, døden voksen? Han så vedholdende og tomt op i blikket. Kold i huden under det. Men rolig. Faren nikkede. At han skulle passe godt på det, for det var et *pragtvåben*. Det dyreste ord nogen havde hørt fra den smalle mund.

Pragtvåben!

Ja, det var det unægteligt. Han stod fortabt med det og gloede ned i mekanismen for at ha noget at sætte sine øjne til. Kiggede i løbet. Var længe optaget af det, skønt han helst ville ha smidt det fra sig for altid. Det var koldt levende mellem hænderne på ham, en græshoppe af store dimensioner – eller noget andet – noget ventende, noget vogtende for at sige det rent ud. Det var af tysk fabrikat og udsøgt i alle enkeltheder. Uden tvivl kostbart. Jo, et pragtvåben. Et pragtvæsen.

Han hængte det omsider fra sig, da han syntes, det gik an. Straks han havde vendt det ryggen, begyndte han at sitre ganske svagt. Det spidse, tunge i brysthulen var gået lidt løs.

Kort efter gik de. På hans egen første jagt. Faren havde ikke gevær med. Eet var nok foreløbig. Faren holdt lidt fri, men passede på, var med for at oplære. Drabets finere discipliner skulle tilegnes. Fasandrabet. Klumpmordet.

Sønnen bar våbnet, som han skulle, bemærkede han. Det var heller ikke første gang, han havde haft en bøsse i hånden, han havde ladet ham skyde på en blikbøtte et par gange, skønt han egentlig havde fortrudt det. Det var dumt med døde ting til at øve sig på. Han skulle ha holdt sig til fugle eller brugt en kat måske. Nå. Han fik lejlighed til at se levende nu. Det kunne lige så godt komme på den måde, læres

Foto: Erik Thomsen. Biofoto.

skulle det alligevel.

»Gå mere stille, du,« brummede han til ryggen foran ham. »Vi sku jo helst ... se noget ...«

»Jo,« sagde drengen.

Han havde lavet støj med vilje. Han gik og stampede med støvlerne, som sad de ikke rigtig. Han ville for alt i verden undgå de fugle, vidste han med sig selv. Ikke stå der i skrå stilling og lure med løbet under deres flugt. Ikke høre fløjtefyden. Ikke høre nogeting. Men det lyse blik havde han i nakken. Den lyse kulde. De lod ham ikke undgå noget.

De kom forbi græsknoldene, hvor der havde været skov, som faren ryddede.

Så jog de op, tæt ved, tre eller fire.

Han stod stille, så ned i et askegråt hul i jorden, hvor en trærod rakte op som en kællingearm fra fortabelsens huler. Den var rød og ru. Han stod og så til, til lyden af vingerne var døet ud. Rørte så lidt på sig, men flyttede sig ikke. Faren var lige bag ham. Så lige gennem ham. Så den gamle altid indemurede panik, drengeskærken for klumperne og det rå skuespil forinden ... det bortgemte, der nu lyste klarere end en sol. Blodet blev tungt i lemmerne, han ventede.

»Du så dem nok ikke,« sagde det bag ham.

De fortsatte.

Et stykke tid efter lød det roligt:

»Men de næste ser du nok, tænker jeg.«

De næste. Ja, han kunne ikke la de næste flyve. Det begyndte at hamre som et ekko i øregangene: De næste!! De næste!!

De gik længe om og så sig grundigt til siderne, lyttede. Han var blevet sig selv igen, gik i søvne.

Hele eftermiddagen gik de. Det småregned, og de blev sultne. Geværret tyngede, og de

så ikke flere fasaner.

Ikke flere.

De gik hjem mellem skinnende regnstammer. De kom til græsknoldene fra før, der hvor fasanerne var gået op. Han gik ludende med det tunge våben i skulderremmen og så ud i det grå, han var træt og lod stå til, gik og var sluppet uden om, uden at det glædede ham. Faren var kommet nærmere, nåede han lige at bemærke, før han stejlede forover med stift fægtende arme og borede hodet ned mellem græs og stød. Faren havde spændt ben for ham og var over ham med det samme med en fyrrekæp, han havde taget til sig. Slagene var lammende og få. Han blev liggende i det våde, mens faren tog geværet og gik lidt væk hørte han ham sige med dagligdags ro:

»Imorgen ser du nok nogen så.«

Ja, imorgen så han nok nogen. Han lå og undrede sig over, så sikker han følte sig på det. Og at han ikke følte noget, ikke hadede nogen. Han rummede kun denne intense viden, at han imorgen nok ville se nogen.

Det løse i brystet var begyndt at flyde rundt som et sprængstykke, der ikke kan finde sin retning. En takket, lidt nagende uro. Men det ville ændre sig. Imorgen.

Han rejste sig og samlede sig forslået sammen. Det værkede overalt, og han kastede straks op. Måtte ned på knæ og ravede lidt rundt, før han blev færdig med det. Mat så han på jorden og totterne, som havde de noget at meddele ham. En rød, ru kællingearm var det eneste der hilste ham op af undergrunden. Han gik hjem.

Han kom til at hade faren. Han gav ham ret. Næste dag havde de held med sig. Eftermiddagen tog de til jagt og lod arbejdet ligge. Han

var stiv, som var han dækket med sår, men han stødte gummistøvlerne på benene og gik med faren. De så straks fasaner og han tog tom i hodet sigte og var grundig med alt. De fik tre med hjem, alle ramt i gode dræbende skud. De hang og daskede varmt bagpå livremmen. Det løse stykke flød ikke nu, men havde sat sig fast et sted, og han var rolig og allerede en koldsindig jæger. Han havde lært drabets sidste fase, morskabsmordet med egen hånd. Faren sagde ikke noget, men var tilfreds med ham.

Der kom mange jagter. De havde nu begge geværer og delte vildtet. Der var ikke et ord mellem dem, når de var ude, ord var unødvendige til jagt. De skød og kom hjem med hver sit. Faren gik og tænkte, at han havde vundet. Fået ret, som han plejede. Magtens ret. Han var vant til at få ret og fandt det ikke underligt. Kun i sin orden.

De gik oftere og oftere ud på dage, hvor de ellers skulle ha arbejdet. Gik på jagt. De tog efterhånden ikke engang hensyn til jagtsæson og den slags. De havde deres lov, drabets.

En eftermiddag gik de længe forgæves. Solen stod lavt, men var vedholdende og mættet af lys. Han gik og sakkede bagud efter faren, gik og blev langsommere i det tætte lys, som holdt det på ham. Det var roligt, men rørte ham på en urolig måde. Han havde en uvis fornemmelse af noget smukt, noget sinds- svagt smukt. Han så mod træerne på den anden side af lysningen, som de var kommet ind på. Det flimrede rødt af det lave lys. Ja, sådan var det – rødt flimrende lys. Han fik øje på farens ryg foran ham, sort og sammentrykt i lysflomme. Et fjeld i havet. Det faldt ham straks ind, hvor fremmed han var den mand foran, den mand, der havde lært ham op til alt.

Fremmed som magten altid er fremmed, når man anskuer den. Ja, her gik han for denne fremmedes skyld og var fremmed sammen med ham. På eftermiddagsmord, som ikke kom ham ved, fordi det var blevet vane. Fordi de ikke skulle komme ham ved. Ikke måtte.

Han mindedes et eller andet – meget – der engang var gået løs i brysthulen – han havde glemte det til nu. Var det ikke, som det rørte sig en ubetydelighed?

Pludselig var den mørke fremmede foran standset. De så begge fremad med åndedrættet holdt inde. Spejdede. To jægere, to uvedkommende mænd med geværer af gode mærker.

Han fik øje på den.

En fasanhun på reden. Et syn, der var sjældent for jægere. Den havde ikke hørt dem og så tilsyneladende lige stift ud i sit korte luft- rum, brungrå og uden pragt midt i den vide grenrede. Den så ud som var den udstoppet. Faderen vendte sig forsigtigt og gjorde en spørgende bevægelse. Ville *han* ha hende? – Han tøvede med at svare. En evighed tøvede han. Det var forbudt med redeskud. Men det var ikke derfor han tøvede, han vidste ikke hvorfor. Det lovlige så de stort på som sædvanlig. Sæsonen var ikke engang inde endnu. Han så til fuglen. Nikkede. Han ville ha den. Faren drejede lydløst igen og var indforstået, fæstnede sit lysblik på den som for at holde den.

Langsomt hævede han bøsseløbet, mens farens skygge lå i det ene hjørne af synsfeltet som skyggen af noget isnende. Han dækkede fasanen ind, og i det samme så den ham. Den plirrede forvirret, men blev som surret til reden. Han tog sig tid, skønt han ikke kunne

vente, den ville blive ret længe. Hvert sekund ventede han den hylende flugt, som han aldrig helt vænnede sig til. Nu så den lige på ham. Urørlig. Fastfrosset af noget, der udgik fra ham selv. Som havde han været faren. Han så den tydeligt nu, fjer for fjer. Som en penne-tegning. Han sigtede.

Noget bevægede sig iskoldt gennem ham, gik til bunds i hjertet. En kirurgisk kulde strålede derinde. Langsomt, støt så han geværet dreje som på en nøje indstillet skive, så hele tiden langs løbet, var grundig til det vanvittige, sigtede, sigtede, mere klar og fri end nogensinde før. Udlært.

Så trykkede han af, kort, med saglig nydelse af det seje fortræk og smældet af anslaget. Begge løb efter hinanden.

Idet fuglen kom skråt forbi mellem vindfælderne, som de ikke havde haft tid til at rydde for jagterne, så han den tætbyggede ryg foran sigtekornet forstenes i et ryk og så brat forsvinde. Han sænkede løbet og så ikke derover. Han ventede lidt, men der var ikke noget at høre. Det var som altid gode skud, der kom fra ham. Faren ville ha påskønnet det, og måske gjorde han det virkelig, hvis han ellers nåede det.

Han ladede ikke igen. Han var træt. Men ellers let tilpas. Han hørte sig selv sige til folkene, der om lidt ville komme styrtende til med deres spørgen og spekuleren: Vådeskud. Ikke andet end et dumt vådeskud.

Så huskede han, hvor han var. Ingen ville komme herop. Det var afsides og privat jord. Folk vidste desuden, de gik og skød, og der havde været snakket om det, vidste han, om at få det standset. Der kom ingen. Han måtte selv råde for tiden og resten, der skulle ordnes. Det

skulle ikke forkastes. Han ville være sikker.

Han satte sig ud i skovkanten og gav sig til at se på landskabet under sig, han havde ikke haft tid før. Eller øje for det.

Den uendelige ro kom over ham med en ny svævende hvile, kun en enkelt gang afbrudt af lidt kvalme, lidt tilbagefald af det gamle, der før havde været i ham. Ellers kun glasklarheden, isfreden i hjertet. Han havde tænkt ordene ud til ordning af det hele. Det var simpelt nok.

Og dernede standsede en lyseblå vogn. Den havde bare været skjult bag en af bakkerne. Om det var *dem* allerede, tilfældigt? Det ville ikke gøre noget, endda være lettere for ham, bekvemmere. En lille bøde for ulovlig jagt, lidt forhør, vådeskud. Let var det hele. Livet var enkelt og nemt at håndtere, nu han var lært færdig.

Den store familie *Maleri af René Magritte*

digt med ikke

af Vagn Steen

den der fanger fuglen fanger ikke fuglens flugt
den der maler rosen maler ikke rosens duft

den der skriver digtet maler ikke rosens duft
den der skriver digtet fanger ikke fuglens flugt
den der læser digtet læser ikke rosens duft
den der læser digtet fanger ikke fuglens flugt

den der ikke kender rosens duft kan ikke
den der ikke fanger fuglens flugt kan ikke

den der kender fuglens flugt kan male
den der kender fuglens flugt kan skrive
den der kender fuglens flugt kan læse

den der kender fuglens flugt forstår
at fuglens flugt kan fanges i et digt

den der kender fuglens flugt forstår
at digtet lyder:

den der fanger fuglen fanger ikke fuglens flugt

Den udstoppede fugl af Eske K. Mathiesen

De ynker mig, men de ved ikke, hvad de taler om.

Hvor er det synd for den udstoppede fugl, siger de. Hvem der var fri som fuglen, svang sig under skyerne, steg og sank under den blå himmel. Hvem der svævede dér oppe, borte fra alle problemer. Hvem, der kunne se det hele fra oven, se alle de store problemer skrumpe ind.

Fri som fuglen: Vrøvl! De aner ikke, hvor meget der skal arbejdes for at holde sig i luften. De aner ikke, hvor forræderisk vinden kan være og hvor meget føde, der skal skaffes, for at man ikke falder sammen som en klud. Der skal ædes hele tiden. Og det er svært om vinteren at finde føde. Larverne kryber længe ind i træerne. Frøerne ligger under det hårde frostlag. Fuglens frihed har sin pris.

Og så rovfuglene. Jeg er ikke nogen stor fugl. En lille fugl har mange fjender: Høge, musvåger, falke, ugler. Enten er man jaget af deres sult, eller også af sin egen sult. Det er ikke morsomt at være forfulgt af en sulten høg. Den flyvefærdighed, man nede fra jorden bedømmer som yndefuld frihedsudøvelse, er måske kamp for livet.

Er der noget så smukt, som fuglenes sang, siger de.

– Men de forstår os ikke. De ved ikke, hvor ofte det er frygt og selvopholdelsesdrift, som får os til at synge. De tror, vi synger af lyst, men vi skriger.

Og lusene, lopperne, miderne! Næsten alle fugle har utøj. Det kribler og krabler overalt. Det klør, de gnaver hul, sårene vil ikke læges, de lægger æg på én, borer sig ind i ens kød. Ligemeget, hvor grundigt man prøver at holde sig ren, man slipper aldrig af med dem. Man er levende død, de myldrer over det hele, nærmer sig øjnene, når man sover.

Nu bliver jeg støvet af og får lidt insektpulver. En gang om ugen kommer støvsugeren, og skulle en fjer lægge sig forkert, bliver den nænsomt glattet på plads. Jeg er lykkelig for at være udstoppet. Det er lykken for en fugl at have det som jeg. Friheden er et helvede. Na-

turen, som nogen kalder idyllisk, er et helvede. Det er jagt på jagt, pinsel og plage.

Hvor mange fugle dræbes ikke, eller lemlæstes ikke af ledninger, glasruder, biler, rovdyr, giftig mad, af olie, af sygdomme, af sult, af kulde? Alt det, de kalder frihed. – Jeg har min pind. Med mine glasøjne kan jeg følge fuglene dernede på isen. Ænderne klumper sig sammen i den lille våge under broen og venter på én, der tømmer en pose muggent og skimlet brød ned i hovedet på dem. Det når de ikke engang at få fat i, for mågerne er der straks, de rå stoddere. De æder alt, allerhelst hinandens unger, hvis de kan komme til det. Spurvene sidder derude i kastanjen og fryser. Det er snart aften, frosten tager til. Herinde er lunt. Det stille liv passer mig.

Her er ingen af de forbandede katte. Tre gange et år rev de min rede med æg ned. Bare for sjov, lystmordere er de. Nogle af ungerne var næsten færdige. Det var med nød og næppe, jeg selv slap væk. Den stærkeres ret? Nej, den ondes ret. Det gule, hæsle glimt i en kats øjne. Var der nogen, der kom mig til hjælp? Ikke én.

Jeg har ingen fjender her i vindueskarmen. Potteplanterne drejer stille deres blade efter solen. Isblomsterne vokser hen over ruden. Jeg har det godt. Jeg skal ikke pukle af sted for at finde føde. Min mave er stoppet ud med avispapir og savsmuld, og i hjernen har jeg bomuldsvat. Mine vinger holdes ude med ståltråd, så man kan se de smukke farver.

Den stakkels fugl, siger de. Hvor er det synd at være stoppet ud. De ved ikke, hvad de taler om. De kender ikke friheden. Jeg priser den dag, jeg hørte knaldet og mærkede alle de små hagl trænge ind i min krop.

FASAN

af Klaus Rifbjerg

pludselig finder man sig selv
overhældt med sovs og stuvet sammen
med kartofler og gele underlig
jamsk i kødet efter al den tranchering
og rusken i indvoldene til de kom
løs og ud tro ikke jeg ikke ved det
denne sataniske omhu i gaffel og knivs
anbringelse glasklirren og tændstikraslen
for sletikke at tale om den måde
lever og hjerte omhyggeligt separeres på
og lægges i en ganske lille medicinsk
udseende beholder og ved gud i himlen
om de ikke finder på at camouflere mig
som mig selv med fjer og det hele
efter det utålelige halvkrematorium
den svimle tur med hovedet nedad
blysting i siden og så tanken om den
smaskebjørn servietindbundne
betalende middelmådighed som man
om lidt skal dele spyt med jeg brækker mig

Lidt om foråret

af *Lean Nielsen*

Lad mig
skrive lidt om foråret
for jeg så det komme

Først
hvide, gule, blå blomster
lavt over jordbunden

Flere
fuglearter satte ind
med store fløjteserier
næsten inden lyset kom

Mindre insekter og den
første flue kredsede
rundt over græsset

På få dage
var buskene ude med
friske sarte blade

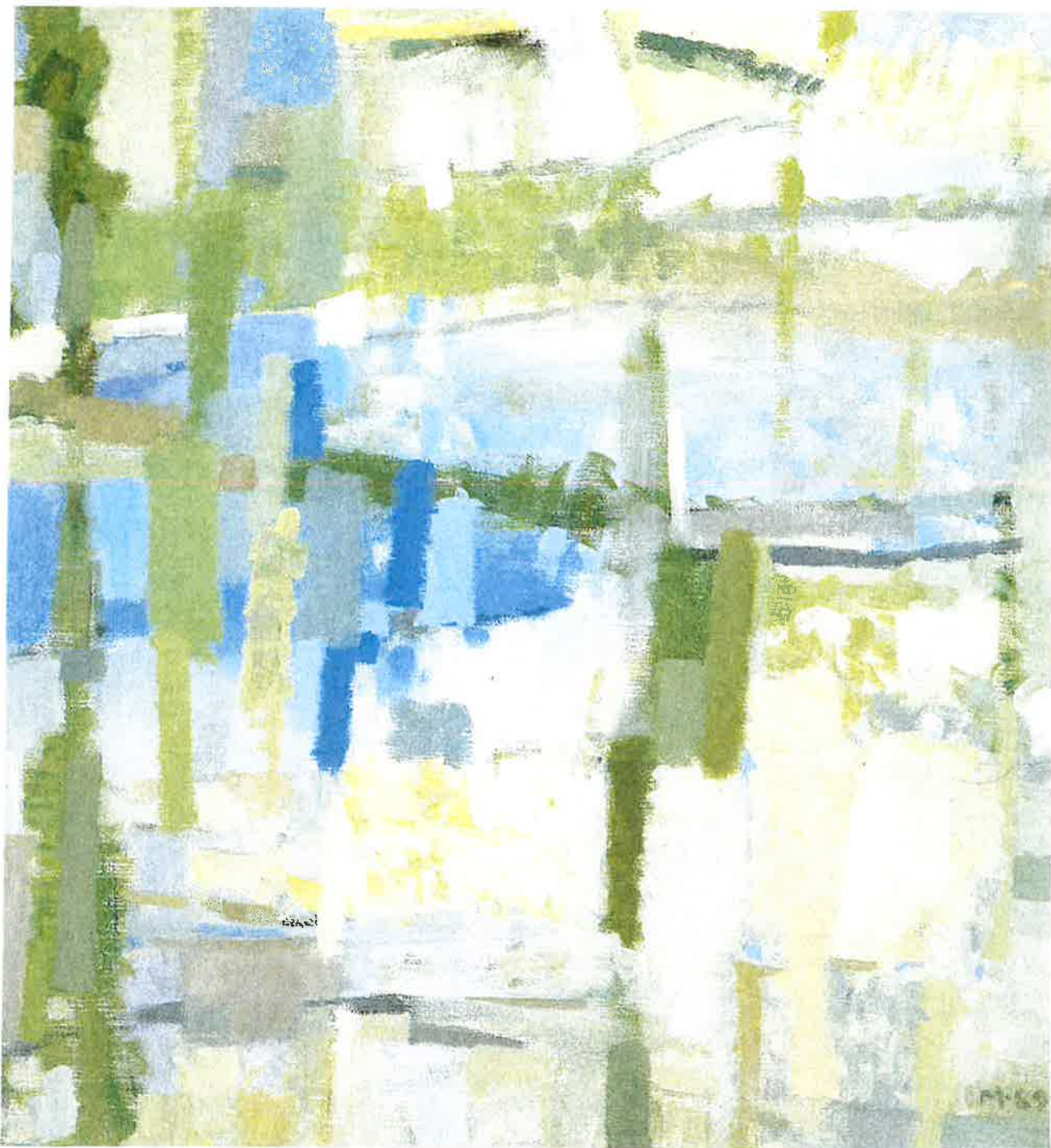
Kastanjetræerne
smed bladene ud
på kort tid og de hang
ned som slappe hænder
lige til en natteregn
løftede dem helt ud i
den lune duftende luft

Med et svalerne der
strøg ned langs vejene
og ud over markerne
hvor spirene var
et stykke oppe

Det hele gror
med stor kraft
og det er herligt
at alt dette
får sin tid.

Forårslandskab Maleri af Dronning Margrethe II

I TIDENS LØB

Hvem er Anders Bodelsen?

Han løber meget og dyrker andre former for motion. Han holder af at køre på motorcykel - betragter det som afslappende. Og så skriver han bøger.

Skriveriet og det at fortælle historier har altid ligget til Anders Bodelsen. I barndomshjemmet blev der fortalt historier - især af faderen, der havde en fin fornemmelse for at afbryde dagens fortælling på et spændende sted, så Anders og hans bror var ivrige efter at høre fortsættelsen næste dag.

Fortælletraditionen fortsatte de to brødre, når de var kommet i seng. De skiftedes til at begynde på en historie, og når den havde nået et dramatisk højdepunkt, skulle den anden fortsætte.

Anders Bodelsen er født i 1937, og efter folkeskolen og gymnasiet stod det ham klart, at det, han helst ville, var at skrive, og at han ville leve af det.

Drømmen blev realiseret. I tidens løb er det blevet til adskillige romaner og noveller for både voksne og børn - flere af dem filmatiseret. Samtidig har Bodelsen arbejdet som journalist og anmelder (film) ved bl.a. Politiken og Information.

Bodelsen har fortalt, at ideerne til historierne ofte ligger lagret i hans hoved i årevis, inden han begynder at skrive. Men så går det for alvor løs, og skrivearbejdet begynder tidligt hver dag. Efter et par måneder er manuskriptet færdigt. Det er et typisk træk ved

mange af Anders Bodelsens fortællinger, at læseren får en tydelig og klar beskrivelse af de steder og det miljø, hvor handlingen foregår. Det giver indholdet et autentisk præg, men det er også en nødvendighed for Bodelsen, at han til bunds kender de omgivel-

ser, hvor hans hovedpersoner færdes. Ofte lader han derfor begivenhederne udspille sig i det københavnske forstadsmiljø, hvor han selv bor. Fx dukker Nærum op adskillige gange i hans romaner og noveller, bl.a. i »Alt hvad du ønsker dig«.

Tre tekster af Anders Bodelsen

I »Et løb før døden« viser Bodelsen sine erfaringer som motionsløber. Novellens ramme er det årlige Eremitageløb nord for København med adskillige tusinde deltagere. I »Et løb før døden« spiller skæbnens ironi den ene af hovedpersonerne et alvorligt puds.

»Alt hvad du ønsker dig« er en kriminovelle, hvor en julemand spiller hovedrollen.

Novellen var en slags øvestykke for den senere kriminalroman »Tænk på et tal«. Romanen blev en kæmpesucces. Indtil nu er den udgivet i over 160.000 eksemplarer i Danmark alene. Desuden er den oversat og udgivet i 16 lande og filmatiseret tre gange (af henholdsvis et tysk, et canadisk og et dansk filmhold).

»Drivhuset« er fra novellesamlingen af samme navn, 1965. Den handler bl.a. om solnedgang, halvstore børns leg og det første kys.

Foto: Kurt Petersen. Nordisk Pressefoto.

ET LØB FØR DØDEN

Hon ~~v~~orker

af Anders Bodelsen

Civilingeniør Holger Munk kiggede anspændt på sit digitalur. Klokken var et par minutter i elleve. Inden for de næste femoghalvfjerds minutter skulle han gennemføre to ting, som han aldrig havde prøvet før: Han skulle løbe et Eremitageløb. Og han skulle begå et mord.

Det ville have været lettere, tænkte han med et lille smil, om han havde kunnet påtage sig disse to opgaver hver for sig. Men deres løsning var uheldigvis uløseligt knyttet til hinanden. Eller heldigvis – i betragtning af at planen var hans egen, at han havde brugt mere end et år på at perfektionere den, og at den slet ikke kunne bringes til udførelse uden et Eremitageløb.

En idrætslæge var ved at tælle ned for eliteløberne, der skulle starte et par minutter før resten. Så lød startskuddet og idrætslægen fortsatte med at tale over højtaleranlægget til de mange tusinde motionister, som han bad om at tage den med ro de første kilometer. Munk så sig om: Løbedillen forekom ham totalt idiotisk. At mase sig sammen her i startfeltet som sild i en tønde. At lytte frivilligt til denne peptalk og før den al denne hæslelige popmusik. At stå og indånde hinandens lugt af sved og nerver og fodcreme.

Munk var selv tennisspiller. Han havde kun løbet et år. Fra han havde indset, at det var nødvendigt. Sidste år havde han stået her ved starten til Eremitageløbet som tilskuer og mærket sin plan spire frem, tage form:

Planen om at myrde sin kompagnon om nøjagtig et år. Planen om at blive løbepartner med Henning Sidenius, sådan som han allerede var forretningspartner med h~~am~~. At gøre ham selskab på hans idiotiske løbeture rundt på Eremitageruten et helt år. Lytte til hans tunge vejtrækning, hans tykke næse, hans kronisk angrebne bronchier. Og værst af alt – hans begejstrede monolog om løberiets velsignelser!

Nu startedes motionisterne. Munk stod i bageste hold, og det var et af hans problemer. Med et startnummer på over 15.000 ville det tage ham et godt stykke tid at løbe op til Sidenius, som på maven af *sin* trøje med fire sikkerhedsnåle havde fastgjort nummeret: 9088. Det var en hel del numre og dermed en hel del minutter at løbe op. Tilmed i denne trængsel, hvor en overhaler blev tvunget helt ud i skovbunden.

Men Munk stolede på sin fysik. Og det var han også forbandet nødt til, hvis planen skulle holde.

Nedtælling, start. Man måtte spadsere over startlinien, så tæt var trængslen, først et godt stykke henne kunne Munk slå over i lunten, og lidt efter i løb. Nu gjaldt det. Han trak helt ud til venstre og råbte og puffede til de langsomme, der ikke havde fattet at venstre yderbane var for overhalerne.

Men pas på, sagde han til sig selv. Nok er det ikke nogen hemmelighed at du er med. Men derfor kan du da godt holde en nogenlunde lav profil.

Han satte farten op, men holdt op med at råbe og skubbe.

At løbe til hjælp i øvrigt på nerverne. Og hvad var der også at være nervøs over?

Planen var *ikke* fejlfri. Men det værste der kunne ske var, at han ikke fik gjort en ende på Sidenius' liv i denne omgang. Lykkedes planen, så lykkedes den, punktum. Så var det ikke noget mord, og han var ikke nogen morder. Men derimod en fri mand, som endelig kunne disponere som han ville over Munk & Sidenius.

Det ville sige: Han kunne sælge til belgierne. Det ville betyde at fabrikken blev lukket og femoghalvtreds gode danske mænd og kvinder blev arbejdsløse, og det var selvfølgelig synd og skam. Men vi kan ikke leve af at barbere hinanden. Og kun Sidenius' misforståede, patriarkalske loyalitet med firmaets medarbejdere stod mellem en fornuftig afvikling og en tabsgivende fortsættelse til konkursen.

Havde de kunnet blive enige om at dreje nøglen om for et par år siden, havde de begge to været et par millioner rigere – eller mindre forgældede. Og der var vel også blevet fundet nye jobs til medarbejderne. *Det* havde i hvert fald været lettere for et par år siden.

Munk begyndte at svede, det føltes som en befrielse. Et eller andet sted foran ham, på den myldrende, masende skovsti, løb Sidenius. Et par hundrede meter, et par tusinde mennesker. Munk måtte forbi ham. Men det kom han også, når han fik sin »anden vind«. Og fra då af ville det være *ham*, der dirigerede.

Han huskede tydeligt, hvor forundret Sidenius havde været, da han selv foreslog ham, at de kunne løbe sammen. »Jeg troede du foragtede det der joggeri,« havde Sidenius sagt. Munk havde svaret, at nu havde han altså været ude i skoven og set på Eremitageløb, og næste år ville han sørme selv med! Og Sidenius var sporenstregs gået med på at træne Munk. Træne sin egen morder.

Overvægtig og hjertesvag som Sidenius var havde han alligevel været den hurtigste de første mange måneder. Ikke hurtigere i en sprint, men hurtigere efterhånden som kilometrene hobede sig op.

Sidenius havde løbet foran Munk og han havde hensynsfuldt sat farten ned og opmuntret Munk til at holde ud. Sådan var hele efteråret gået, joggerens sejr over tennisspilleren. Men endelig en dag før jul var Munk kommet først til halvvejsmærket ved Mølleåen, og en måneds tid efter lykkedes det ham også i en skånselsløs slutspurt at komme først over selve målstregen.

– Okay, havde Sidenius sagt, jeg vidste du ville få mig, før eller senere. Selvfølgelig er du den hurtigste af os to.

Men han var blevet ved med at give Munk modstand.

Når de løb sammen om onsdagen, efter arbejdstid, i de mørke frostnætter, havde Munk af og til tænkt den tanke, at han kunne gøre det lige her og nu. Men han havde hurtigt tænkt om igen. Det hastede med belgierne. Men ikke så meget, at han skulle begynde at tage chancer.

Det hele ville se anderledes ud den ene dag, hvor der var tusinder af løbere i skoven. Munk ville for eksempel ikke længere være den, som skulle melde dødsfaldet. Og det var unægtelig en fordel: At være et helt andet sted. At få det fortalt, i stedet for selv at fortælle det.

Munk havde fået sin »anden vind« nu, og straks efter fik han øje på Eremitageslottet. Men ikke på Sidenius. Og det var heller ikke nødvendigt. Alt hvad der var nødvendigt var, at han var kommet omkring et minut foran Sidenius, før de nåede op til Slottet *anden* gang.

Munk havde selvfølgelig overvejet at snyde og skyde genvej et sted. Men *det* ville der blive lagt mærke til. *Det* ville der være mange, der så og ikke glemte. Det ville være en kæmpe dumhed, og heldigvis var den heller ikke nødvendig.

Slottet. Munk standsede ikke for at få vejret, han havde det. Sletten var smuk, eller ville have været det uden alle disse idiotiske mennesker.

Der var et fint, sølvgråt skær i luften. Det var overskyet. Godt løbevejr, måske lidt for fugtigt? Men Munk havde det godt. Og på

vej ned fra Slottet til den røde låge ved Rådvad lagde han mærke til, at han løb mellem flere og flere, hvis numre lå omkring de nitusinde. Faktisk også nogen med lavere startnumre nu.

Man kunne sige meget om Sidenius. Men det var ganske flot at han med sine 85 kilo, sine dårlige bronchier og sit endnu dårligere hjerte holdt det tempo.

Havde Munk overset ham i mylderet?

I stedet for at se sig om, så han et øjeblik på sit stopur og prøvede at gøre et lille regnestykke. Da han så op fra stopuret, så han netop det, han mest af alt ønskede at se: Sidenius!

Munk holdt sig et stykke tid bag ham. Han følte med fingrene ned over trøjens brystlomme, den lille flaske med pipetten lå der selvfølgelig: Han havde sikret lommen med en nål. Så løb han op på siden af Sidenius og vinkede til ham.

Sidenius fik øje på ham og vinkede tilbage. De fulgtes ad et par hundrede meter.

– Det var jo bare et spørgsmål om tid, stønnede Sidenius. Før du tog mig.

Præcis som han havde sagt første gang, Munk løb fra ham. Bare et spørgsmål om tid.

Men præcis som den gang havde han ikke givet sig af den grund. Han satte tempoet op. Munk måtte gøre det samme. Og han måtte jo mere end det: Han måtte *fra* sin gamle kompagnon og nye løbekammerat. Hvis planen skulle holde. Men det kunne han også – så sandt Sidenius ikke kunne holde det tempo, han skød lige nu.

Mølleåen, halvvejs. Der var bedre plads omkring dem nu, Munk rykkede. Når alt kom til alt var han et par år yngre end Sidenius. Han havde det meste af et livs tennistræning at falde tilbage på, og der var hverken noget i vejen med hans bronchier eller hans hjerte.

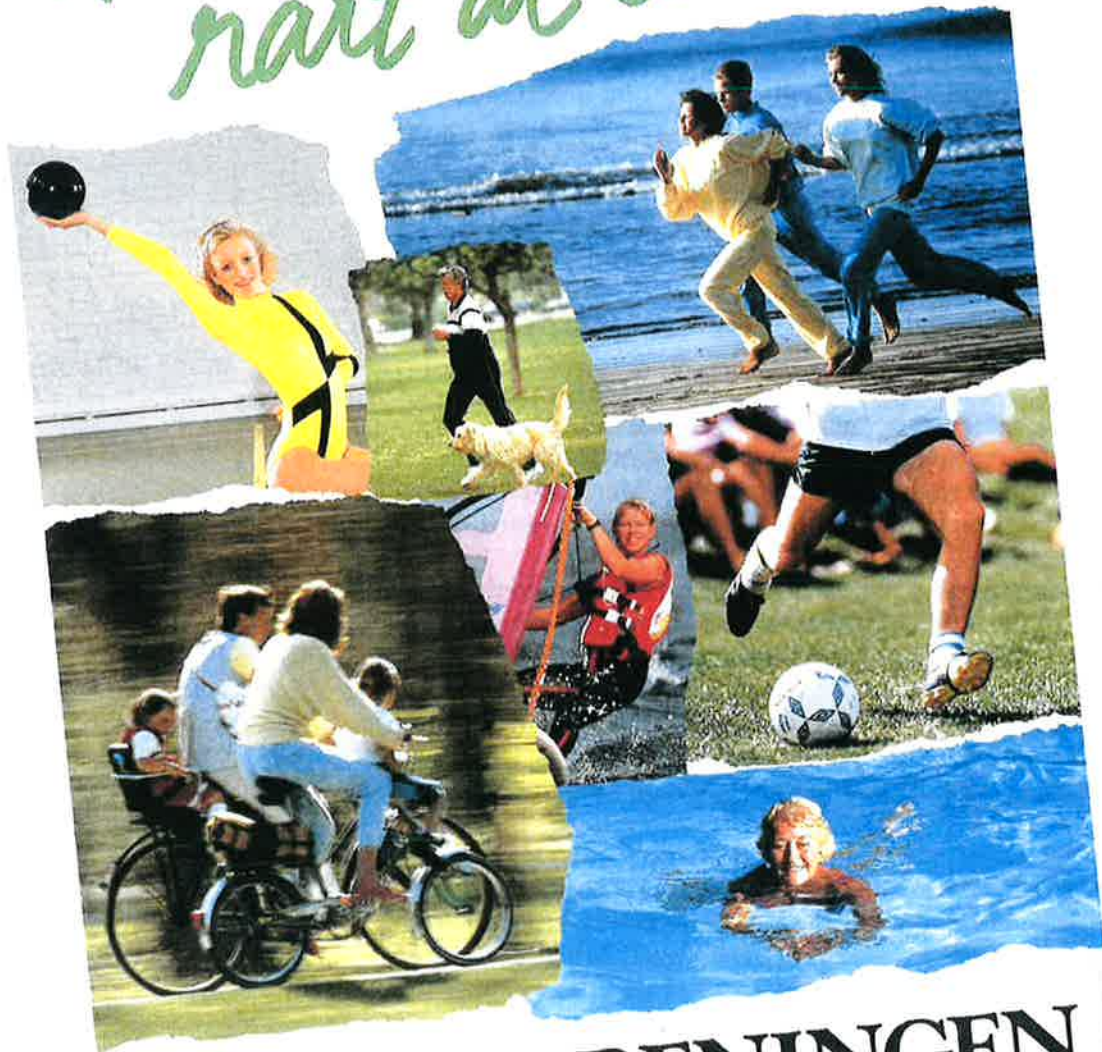
Men han måtte respektere Sidenius for den måde, han lagde sig i hælene af ham på. Bed sig fast. Som om hele Eremitageløbet bare gjaldt disse to midaldrende herrers kamp om at komme først over en målstreg.

På vej ned mod den røde låge ved Hjortekær lykkedes det Munk at skabe lidt afstand mellem dem. Men ikke meget mere end fem-ti meter, ikke nok. Han måtte altså sætte alle kræfterne ind på den lange, udmarvende bakke op til Slottet igen. Og stole på at Sidenius' kræfter endelig var udtømte. Det var på de næste to kilometer, Munk måtte vinde det nødvendige forspring.

Den første tid de havde trænet sammen, mens Sidenius havde spillet rollen som løbelærer og Munk som opmærksom elev, havde

MOTION OG DIT HJERTE

*Motion gør livet
nært at leve!*

HJERTEFORENINGEN

Sidenius selv givet planen dens endelige form: Han havde forklaret, at man aldrig skulle drikke den æblesaft, man blev tilbudt ved slottet *første* gang man passerede det. Man skulle ikke fylde op i utide. Det var Sidenius' erfaring, at man først havde brug for at drikke anden gang, når der kun var de sidste fire kilometers spurt igen. Sådan havde Sidenius gjort hvert år i Eremitageløbet. Og Munk – den lærenemme elev – havde taget det gode råd til efterretning. Man drikker først anden gang!

Det var måske godt Sidenius sådan anstrengte sig en ti-femten meter bagude, tænkte Munk. Det var godt han blev tørstig. Men nu gjaldt det ikke desto mindre om at gøre Munks eget forsprog større.

Ikke fordi risikoen egentlig var så stor. Løbere ser ikke meget op. Tilskuere ser ikke meget på en mand, der et øjeblik er trådt til side med et papbæger i hver hånd. Og som står og fumler med noget ved sin trøje.

Men det var ikke godt nok at risikoen var så og så lille, når den *helt* kunne undgås. Og det kunne den, bare Munk fik tid nok. Så nu *måtte* han faktisk ryste Sidenius af sig – bare for en kort bemærkning. Han pressede sig til det yderste, og så sig lidt efter tilbage og konstaterede til sin lettelse, at Sidenius endelig var ved at tabe tempoet.

– Vi ses ved Slottet, råbte Munk. Jeg venter på dig!

Et kort øjeblik så Sidenius op og deres blikke mødtes. Munk nåede lige netop at opfatte den forbandede stædighed i den andens øjne: Han havde taget det som et svaghedstegn, at Munk havde råbt tilbage. Han prøvede at løbe ham op igen. Og nu måtte Munk løbe af en reserve, som han egentlig ikke havde. På efterbevilling med matte knæ, udpumpet mellemgulv, smertende lungespidseser og blodet dundrende i halsen og i tindingerne.

Medicinen i glasset var Sidenius' egen. Hentet i skabet i deres fælles toilet i firmaet. Skulle nogen finde på at konstatere en overdosis, ville de i det mindste ikke undre sig over dens tilstedeværelse i den hjertelammedes krop. Men de ville i det hele taget slet ikke undre sig: Hvad skal et menneske med sådan et hjerte overhovedet i et motionsløb? Og i den fart? Som en tyveårig?

Munk så tilbage igen og kunne et øjeblik ikke få øje på Sidenius. Men så dukkede hans røde ansigt op mellem to langt yngre og mere langbenede løberes. Han lignede allerede det han meget gerne skulle ligne: Et menneske, der totalt har overvundet sin egen ydeevne.

Men det kunne ikke nytte noget at Munk selv satte farten ned.

Han måtte øge sit forspring. Og hvad lignede han efterhånden selv?

Det lille slot for enden af bakken blev kun uendeligt langsomt større. Munk fæstnede sit blik på vejen for ikke at tabe modet, ikke indrømme for sig selv at nu løb han mod naturen selv. Og begyndte at forstå hvad det var for et fænomen marathondløbere med rædsel beskrev: Dette at løbe ind i en MUR, når man har tømt sine depoter af energi, kulhydrat, og kun har den skrøbelige viljestyrke tilbage at løbe på.

Hvor mange gange havde han løbet sammen med Sidenius her? Vel de første halvfjerds, i det forløbne år. Og under træningen altid med en flaske, en lømmelærke fyldt med æblesaft, som de skiftedes til at have i en lomme, og som de delte deroppe: Oppe ved slottet, anden gang.

I dag løb ingen af dem med flasker. I dag var der gratis æblesaft til alle i små krus. Og der skulle et par dråber i det ene af dem.

Munk vidste, at virkningen indtraf hurtigt. Efter et minut eller to. Men så var han allerede langt væk. Langt ned ad den bløde bakke, som førte mod Ulvedalene. På vej mod mål. Hvor han ville stille sig og vente på den løbekammerat, som aldrig ville komme til at krydse mållinien.

Han så op. Slottet var ikke blevet spor større, var ikke kommet spor nærmere. Han turde ikke se tilbage. Han bøjede sig frem, som kunne han hente en sidste kraft ved at dukke nakken og strække ansigtet frem. Befalede sine ben langt bagude: *Løb så gennem den mur!* Og mærkede at de gjorde det, mens hele resten af kroppen protesterede kaotisk. Og nu kom Slottet nærmere. Nu blev det stort. Men hans øjne var fulde af sved, for hvad kunne forklaringen ellers være på, at han så både slot og tilskuere og bordene med æblesaft i små papbægre som gennem bølger af glinsende tåge, der sugede al farve ud af omgivelserne, og i ryk fik hans synsfelt til at kørne som en fejleksponeret film?

Hvor langt var han kommet foran Sidenius? Nok. Højest tredive sekunder, men lige netop nok. Han standsede og rakte ud efter to bægre. Skvulpede indholdet af dem begge to ud på asfalten foran sig og måtte stå et øjeblik og støtte mod en bordkant før han tog to nye. Denne gang holdt han dem lige netop roligt nok. Han gik et par skridt i en eller anden retning og fik to fingre ned over brystlommen. Fik nålen revet løs, flasken frem. Var ved at gå forover i græsset, men klarede det og fik hættten hevet af pipetten. Fik dryppet de ti dråber ned i det ene glas og mærkede sig hvilket: Højre hånd. Og fik både flasken og pipetten ned i brystlommen igen.

Han havde haft et år til at planlægge det. Men han havde ikke regnet med at han ville være så udmattet selv, når det endelig skulle gøres.

Han trak vejret dybt og gik med et bæger i hver hånd frem mod løberne, der i en endeløs strøm masede sig op mod slottet.

Hvor længe havde han været om det? I badeværelset hjemme, når han øvede sig, havde det taget ham mindre end ti sekunder, alt i alt. Her havde det taget meget mere. Men var han ikke også kommet tyve-tredive sekunder foran Sidenius? Måske endda mere, da han først havde rystet ham af og berøvet ham den sidste tilskyn-delse til en spurt?

Han mente det. Men han kunne ikke få øje på Sidenius. Og, hvad værre var, han kunne ikke stå på benene længere. Hvad han end befalede lår og knæ gav de signal om, at de ikke ville bære et sekund længere.

Han mærkede hvordan han viljeløst sank ned og til sidst dumpe-de på enden. Mærkelig nok uden at spilde en eneste dråbe ud af de to bægre.

Så fik han gennem en ny og tættere tågebølge øje på Sidenius, som kom op mod slottet, så sig om, gik tre skridt, greb ud efter et bæger, og derpå løb videre, løb ned mod Ulvedalene, mens han tømte sit bæger og kastede det fra sig.

Nogen bøjede sig over Munk. Nogen tog bægeret ud af hans høj-re hånd. Fangede ham netop som han ville være drattet bagud i græsset.

Nogen bøjede sig over ham som han lå og stirrede op i den grå himmel. Talte til ham. Tilkaldte andre, satte sig på knæ hos ham. Løsnede hans trøje fra den svedige overkrop og knappede den øverste knap op.

Munk lå og rystede på hovedet, men han var værgeløs over for den hjælpsomme.

Den hjælpsomme førte et papbæger ned mod Munks mund. Tvang munden åben med sine fingre og begyndte systematisk at hælde bægerets indhold ind mellem Munks læber.

Munks sidste modværge endte i en lang, magtesløs synkebevæ-gelse. Så lå han og stirrede med vidtåbne øjne op i den grå him-mel, mens hans tid randt ud.

af Anders Bodelsen

Julemanden stod med ryggen til Butikstorvets Supermarked, og de tre piger ved kasseapparaterne og den fjerde som passede tombolaen og skænkede et lille plasticbæger med gløgg til hver kunde kunne ikke se hans ansigt. Julemanden havde en rød hue på med en kvast og en kant af hvidt kunststof, som skulle ligne pels. Han havde langt hvidt hår og et hvidt skæg der stak ud på begge sider af kinderne så det kunne ses bagfra. Overkroppen var dækket af et kort slag med imiteret pelskant. Under slaget havde julemanden en rød kofte med pelskanter ved ærmerne, og på benene havde han røde plusfours der var stukket ned i et par langskaftede brune støvler. Julemanden slog af og til knæene mod hinanden for at holde varmen.

Plantet foran sig havde julemanden et skilt pigerne ikke kunne læse. Han holdt om skiltets stav med den ene hånd, i den anden holdt han en klokke som han af og til ringede med. Folk på vej ind i supermarkedet kiggede efter ham og smilede automatisk. Et par mødre prøvede at få deres børn til at sige noget til ham, og han bøjede sig, stak klokken over i den anden hånd og rakte højre hånd frem. Når han bukkede sig kunne pigerne inde i butikken se, at han måtte være en smidig, ganske ung mand.

– Det eneste jeg ikke kan forstå, sagde den ældste af dem, er at ledelsen ikke har fortalt os spor i forvejen. Jeg mener, det er all right med en julemand, men kunne de ikke lige ringe i forvejen og fortælle, at de sender ham? Det er som om vi slet ikke har forbindelse med dem længere.

– Hvad står der på skiltet? spurgte pigen som skænkede gløgg op og passede tombolaen.

– Der står sikkert noget om din tombola. Det er en fin idé, jeg mener, det strømmer jo ind, jeg kan bare ikke forstå hvorfor vi ab-

solut skal være de *sidste*, som får det at vide.

De andre piger var ikke så optaget af julemanden. – Hvad er klokken? spurgte den yngste af dem.

– Næsten fem.

– Tre timer igen. *Mama mia* som de rager til sig. Se hende der kommer rullende med tre vogne!

På julemandens skilt stod der ganske rigtigt: *Besøg Butikstorvets Supermarked. Juletilbud. Tombola. Gløgg til de voksne, tyggegummi til børnene.* Julemandens blik gled langsomt og opmærksomt over butikstorvet. Torvet var bygget som et trelænget anlæg, lave butikker til to sider, biograf til den tredje (Bing Crosby og Danny Kaye i 'White Christmas'), til den fjerde var der åbent så man havde udsigt over sletten ind mod byen, med motorvejen og af og til en oplyst skinnebus. Da butikstorvet blev bygget for ti år siden havde oppositionen i kommunalrådet ment det var overdimensioneret. Nu var der kamp mellem bilerne om en parkeringsplads. Indkørslen til torvet var for smal og slap kun én bil ind og én ud ad gangen, og først efter at hver havde ventet lidt på sin tur. Det var mest biler fra oplandet, mente julemanden, fra de små landsbyer længere nordpå, som nu var blevet mondæne, men som endnu ikke havde store praktiske butikker til juleindkøbene. Julemanden sluttede sig til det ved at se på bilerne, mange amerikanske *compacts* eller *cabriolet'er* med kalechen oppe, og smukke unge fruer ved rattene. Fruerne forsvandt i butikkerne og dukkede meget senere op fulgt af butikssvende, som bagoverbøjet og med røde hænder bar papkasser topfulde af varer, som skulle om i bagagerummene. Fruerne kendte hinanden og talte sammen mens de fik deres bagagerum fyldt. De kørte deres nyvaskede biler, lydløst og i skridtgang, forbi julemanden, med parkeringslysene tændt og blanke tage.

Det var, en times tid før, hurtigt blevet mørkt, og med mørket var det blevet en grads frost eller to. Julemanden bankede regelmæssigt sine knæ mod hinanden for at holde varmen. Under dragen havde han undertøj med lange ærmer, som han havde købt til lejligheden, desuden en skjorte og en sweater – det var egentlig kun omkring benene han frøs. Han var en opmærksom iagttager af livet på pladsen omkring sig. Strømmen af biler optog ham, og det interesserede ham at de hele tiden var på nippet til at lave prop oppe ved indkørslen. Taxaholdepladsen var tom, det interesserede ham også. Telefonboxen var optaget, der stod en kø på tre og ventede på at komme til. Julemanden registrerede det hele med vågne øjne, øjnene var ikke fraværende et øjeblik, selv når han rin-

gede med klokken eller skulle bukke sig og tale med børn.
Han studerede folk og butikkerne og neonuret uden på banken. Han havde løs mave, det knurrede fra tarmene og han bankede sine knæ sammen for at få lidt følelse i kroppen under mellemgulvet.

Banken, Handelsbankens lokalafdeling, lå i den korte længe af butiksbyggeriet der var en pendant til biografen. Lige foran banken stod juletræet, rigeligt pyntet med elektriske lys, og ved siden af juletræet lå den tomme taxaholdeplads. Foran alle butikkerne i begge længer lå en loggia, der fra begyndelsen af december havde været pyntet med granguirlander og lys. I bankens vindue sad en nisse med en pengesæk mellem benene, ud af sækken trillede forgyldte papdukater, nissen nikkede tilfreds med hovedet. Hvad julemanden fra sin plads skråt over for banken allermest omhyggeligt noterede sig, var trafikken mellem banken og de andre forret-

ninger. Mange af fruene som kom i deres vogne havde også ærinde i banken, de fleste lod børnene sidde bag i vognen så længe. Men nu tyndede besøgene i banken ud, banken lukkede to timer før de øvrige forretninger. Af og til kom en mand eller en pige i kittel ud fra en af forretningerne og løb for at holde varmen ned gennem loggiaen, forbi indkørslen til butikstorvet med trafikpropen og ind i banken. Nogen løb med mapper under armene, nogen kom tilbage med byttepenge-poserne svingende i hænderne. Julemanden så det hele.

Han så de blanke biler, de smukke fruer, de velklædte børn, de fyldte butiksvinduer. Han så mændene der udstyret med lånte studenterhuer prøvede at sælge de sidste skæve juletræer henne ved telefonkiosken. Han noterede alt hvad der skete omkring ham, fordi hver eneste detalje kunne blive af betydning for ham, men samtidig ilede tankerne forud, og han sad allerede ved rattet i en lav sportsvogn med albuen oppe i karmen, kalechen slået tilbage, styrede med små dovne bevægelser gennem en middelhavsvejs hårnålesving i middagsheden, bilradioen var tændt, øjnene beskyttede og skjult af et par solbriller, og en solbrændt pige i badedragt sad med lukkede øjne og bare tæer tæt ved hans side ...

Pigen der passede tombolaen skænkede glögg op i et plasticbæger og gik ud til julemanden med det. Bag skægget og det lange hvide hår var han endnu yngre end hun havde forestillet sig. – Hvor er De dog ung, sagde hun, skønt hun selv kun var atten. Julemanden havde to store røde pletter på kinderne, som hun først troede var sminke. Så tænkte hun det måske var frosten, men det lignede heller ikke kulderødme. På halsen havde han en fremstående pulsåre der bankede synligt, i tindingen stod en anden åre på samme måde frem. Han havde smukke vandblå øjne, der virkede unaturligt store.

Først så det ud som om han slet ikke ville tage imod det bæger glögg hun rakte ham. Så tog han det alligevel, men øjnene var langt borte og hun kunne næsten ikke fange dem. – Er det ledelsen som har sendt Dem? spurgte hun. Julemanden så usikkert på hende før han nikkede. Han tømte plasticbægeret og rakte det tilbage til hende uden et ord. – Eller er De måske en rigtig julemand? Han nikkede, helt uden at smile tilbage. – Julemanden kan måske ikke tale? Han rystede på hovedet, men prøvede nu at smile. – Mere glögg? spurgte hun. Julemanden sank med en stor bevægelse af adamsæblet og svarede med en fordrejet, dyb stemme: – Nej tak, ellers mange tak.

– Julemanden *kan* altså tale, fastslog pigen og gjorde et par hop for at holde varmen. Der havde været en parkeringsplads ledig lige foran dem, en sort Citroën med gule franske lygter gled ind og sank i knæ på sin hydrauliske affjedring, en kvinde i sort pels steg ud af vognen, til den anden side en lille dreng. I vognens bagagerum var et juletræ klemmt ind, klappen stod på højkant og træets top vippede endnu efter kørslen. Den lille dreng, som var i blå fløjlsfrakke og havde et stort strikket halstørklæde bundet om halsen, fik øje på julemanden. I stedet for at følge moderen gik han lige hen foran ham.

– Jeg ønsker mig en rumstation og en Beatleskasket og en Ken-dukke, sagde han, og en Barbiedukke og et matadorspil. Må jeg prøve din klokke?

Julemanden holdt et øjeblik fast om klokken og drengen ruskede i hans arm. Så gav julemanden slip og drengen svingede klokken så folk så efter dem. – Giv mig så den klokke, sagde julemanden ganske lavt med sin egen tynde stemme; så gentog han det med den dybe julemandsstemme han havde brugt over for pigen fra supermarkedet.

Drengens mor havde vendt sig og kom hen mod dem.

– Får jeg det alt sammen? råbte drengen.

– Du får det hele, svarede julemanden.

– Alt hvad jeg ønsker mig?

– Alt hvad du ønsker dig. Julemandens dybe stemme var lige ved at slå over.

– Også rumstationen? spurgte drengen og svingede med klokken.

– Percy, giv straks julemanden hans klokke igen, sagde moderen og smilede overbærende. Hun rakte en pelsklædt arm ud efter ham. Hendes hud var varm og sund, det røde hår var redt stramt op under en skildpaddekam, hun lignede en af Botticellis madonnaer, tænkte julemanden, måske bortset fra den sorte pels. – Han er helt overkørt af spænding, forklarede hun. Kom Percy, giv julemanden hans klokke, vi skal købe gave til far, ikke?

Drengen rakte klokken tilbage. – En rumstation, en rumstation, råbte han over skulderen. – En rumstation, gentog julemanden med sin dybeste stemme. Pigen fra supermarkedet smilede. – De er hæslige, sagde hun, i dyb solidaritet med julemanden.

Men julemanden smilede ikke tilbage. Hans blik var igen opmærksomt rettet mod uret uden på banken. – Har De slet ikke travlt? spurgte han med sin dybe stemme, da pigen ikke gjorde tegn til at gå ind igen.

– Jo, jeg har travlt, svarede hun efter en lille pause, hvor smilet nåede at forsvinde fra hendes ansigt. – Undskyld, hvis jeg har forstyrret julemanden. Med små hårde skridt gik hun fra ham, tilbage til sin plads ved tombolaen.

Straks efter pigen var gået, stillede julemanden skiltet op ad en af pergolaens piller og stak den ledige hånd ned i den lomme, han selv havde syet i koftens foer. I lommen lå en revolver og et stykke papir, hvorpå han med blokbogstaver havde skrevet: Udlever venligst alle kontanter uden at vække opsigt. Det er en revolver jeg har i lommen.

Uret på banken viste fem minutter i halv seks. Han skræede over butikstorvet og skævede til en scooter som holdt nær ved juletræet med en tilsølet nummerplade og tændnøglen på plads. Han gik ind i banken og stillede sig i køen ved kassen. Indbetaling af skatter og afgifter, stod der over lugen. Folk i banken vendte sig om og smilede til ham, der var lidt flere end han havde regnet med. Han kendte lokalet ud og ind, langs væggene skrev folk ved lave borde checks ud til sig selv, eller de skrev indbetalingssedler. Bag skranken sad fire funktionærer ved skriveborde, én af dem var pigen som lignede en lidt forkølet Yvonne Ingdahl. Kassereren var som sædvanlig den svære mand med de røde øjne. Der var tre i køen foran julemanden, én af dem, en ekspedient i blå kittel, skubbede seddelbundter over disken og fik poser med tokroner og femkroner igen. Julemanden løftede sin revolver lidt over hoftehøjde nede i lommen, afsikrede den, lod den igen falde, trak sedlen frem og fik den med højre hånd stukket over i venstre, som allerede holdt om klokken. Klokken, tænkte han, klokken, burde han have stillet fra sig sammen med skiltet. Han greb igen om sin revolver mens han så sig om efter et sted at stille klokken. Tarmene knurrede højt, og nu drev enkelte sveddråber ned over hans ansigt og gennem det hvide nylonskæg.

Køen rykkede frem, der var kun én foran ham, en mand som købte spansk valuta og skulle have kursen forklaret. Julemanden så sig bagud, han var endnu den sidste i køen, men nu gik døren ud til butikstorvet, det var kvinden i den sorte pels og drengen i fløjlsfrakken. Julemanden vendte sig hurtigt som i håb om ikke at blive genkendt, kunden foran var færdig, det var hans tur. Billedet gentog sig for hans indre blik: Den åbne vogn på serpentinevejen i lodret middagssol, cikaderne, bølgeslaget, bilradioen, pigen ved hans side. Med sveden løbende ned ad læggene rakte han sin seddel frem til kassereren og pressede samtidig revolveren frem så

der kom en synlig bule i hans røde kofte. Kassereren læste sedlen og så op på ham. Bag ham råbte drengen: – Mor, se, julemanden er også gået i banken.

Julemanden havde stadig klokken i venstre hånd, som havde afleveret sedlen. Drengen kom op på venstre side af ham og rakte pludselig ud efter klokken. Julemanden trak den til sig, den ringede og de tre andre bag skranken så smilende op. Julemandens blik var rettet mod kassererens hænder. Hænderne trak en metalskuffe åben og løftede flere seddelbundter op på skranken. Samtidig så det ud som om kassereren løftede begge knæ op mod undersiden af skranken. Pigen som lignede Yvonne Ingdahl lidt gjorde et hurtigt kast med hovedet og blev stående med blikket på julemanden.

Drengen rakte ud efter klokken igen, ruskede i julemandens venstre arm og fik klokken til at ringe. Julemanden gav ham et lille hårdt skub med hoften, drengen løb bag om ham og stod på hans højre side. – Hvad har du i lommen? råbte drengen og kiggede på bulen i koften. – Har du julegaver? Hvor har du min rumstation og min Beatleskasket? Mor, han har mine julegaver i lommen, har han ikke?

Moderen skrev en check ud ved et af de lave borde. Der var kommet flere mennesker ind i banken igen, og der blev leet bag julemanden. Kun kassereren og pigen der havde rejst sig lo ikke længere. Pigen var på vej hen mod den lille låge i skranken ud til selve banklokalet. Kassereren havde drejet sig for at åbne en ny metalskuffe og tømme den for dens indhold. – Nu må du ikke plage den rare julemand, sagde kvinden i pelsen med en smuk stemme.

Julemandens højre arm var synligt sammenbøjet under koften. – Du sagde jeg måtte få alt hvad jeg ønskede mig, råbte drengen opmuntret af latteren og hev i skødet af julemandens kofte. Julemandens revolver gik af og gennemborede kassererens hals. Der kom et mærke på en tøres størrelse, uden fast overflade, foran på halsen, kassereren lagde sit hoved på de sedler han havde stablet foran sig. Pigen som lige havde åbnet lågen i skranken faldt på knæ. Drengen slap koften samtidig med at endnu et skud gik af og rikoletterede bagest i lokalet. Drengen kastede sig i sin mors arme, den ene af de to mænd ved skrivebordene bag skranken smed sig på gulvet, den anden rejste sig roligt og gik ud i banklokalet gennem den lave låge, forbi pigen der havde smidt sig og hen mod julemanden.

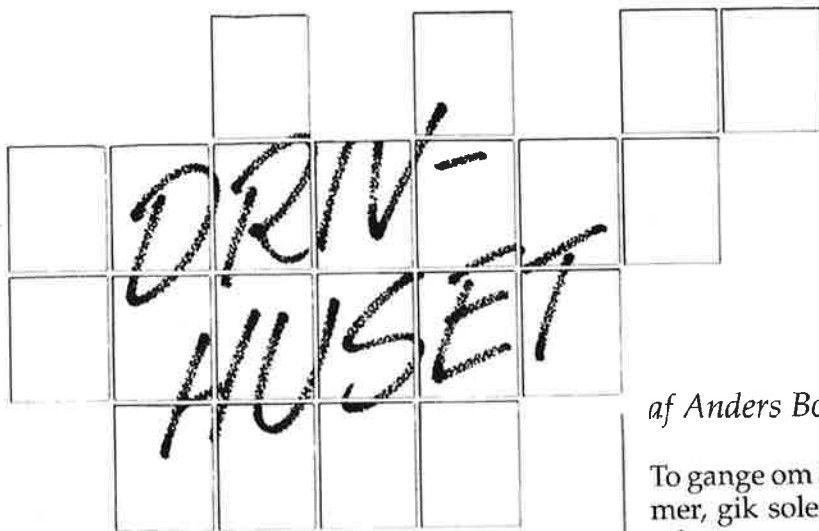
Julemanden så ned på sin kofte og så de to små skudhuller over lommen. Han sigtede på manden foran sig og vidste han ikke ville kunne skyde mere. Hånden han holdt klokken i rystede, og klok-

kens dæmpede kimen var den eneste lyd i lokalet.

Udenfor, på butikstorvet, havde man slet ikke hørt skuddene. Bilerne gled ud og ind mellem hinanden, butiksdørene gik, kasseapparaterne snurrede. Langt borte fra, gennem den frostklare luft, hørte man lidt senere udrykningshorn komme nærmere. Men selv da den første ambulance kører ind foran banken har kun ganske få på butikstorvet en anelse om, hvad der er sket midt imellem dem på dette sted.

Lars-Ole Nejtgaard

af Anders Bodelsen

To gange om året, lidt før og lidt efter midsommer, gik solen ned lige bag drivhuset. Det så ud som om nogen havde tændt ild derovre. Drivhuset lå i et forsømt gartneri et par haver væk, jeg så det fra mit vindue når jeg skulle i seng, og af og til krøb jeg ud af sengen igen når der var sagt godnat for at se hvordan ilden derovre efterhånden døde hen og drivhuset blev mørkt som resten af gartneriet.

Det var det længste man kunne se fra mit vindue, og jeg vidste ikke hvad der lå længere væk. Selv efter det var blevet mørkt kunne man godt få øje på drivhuset, fordi glasset spejlede og man så noget af skyerne mens de var lyse endnu.

Gartneriet var det eneste sted vi ikke måtte lege. Vi havde slået haverne på vejen sammen, til området var så stort at det næsten var umuligt at få en leg færdig. Den som stod kunne have det meste af en aftens arbejde for sig, og det var ensomt og lidt uhyggeligt at begynde at tælle med lukkede øjne og høre de andre forsvinde i alle retninger. Ved hundrede var der ikke en lyd eller bevægelse der røbede, at disse haver var fulde af børn, og man kunne komme til at tænke på fixerbilleder i gamle børneblade, hvor der var nogen eller noget der kiggede på én, skønt man ikke kunne få øje på det.

Hvis vi også havde måttet lege i det forladte gartneri, var vi nok blevet nødt til at lave hele legen helt om. Men det var forbudt, endda strengt forbudt, desuden var der en høj mur om det. Og gennem alle de år hvor vi brugte tiden før vi skulle i seng til at lege, og hvor vores område til alle sider var begrænset af noget, vi kun kendte den ene side af, huse, hegn, skure, garager, var gartneriet blot dette syn fra vinduet efter sengetid med det gløden- de drivhus mellem solen og mig selv, mens jeg hørte de ældre kammeraters stemmer, som endnu havde lov at være oppe og lege en tid efter jeg var lagt i seng.

Men der kom en tid hvor jeg selv var én af de udvalgte, som stadig måtte lege når de andre var kaldt ind. Og der kom en sommer, hvor det allerede ikke var helt naturligt at lege med længere. Det blev en underlig sommer, legen var god nok endnu, og det var kun bag- efter man ikke rigtig syntes der var kommet noget ud af den. Jeg kendte nu kvarteret, vejen til skolen, vejen til dans, vejen til badeanstal- ten. Men mellem vejene var der uudforskede felter, og gartneriet var ét af dem. Fra mit vin- due skete det stadig jeg så solen stå lige bag drivhuset, og jeg blev grebet af en mærkelig tristhed når den forsvandt og alle de lange skygger i gartneriet voksede sammen til tus- mørke. Og for første gang blev jeg klar over, at før eller senere måtte jeg derover, jeg måtte prøve at stå i drivhuset når solen ramte det netop på den måde, helt fladt et øjeblik før den forsvandt.

Jeg var den sommer 12, og jeg havde lov at være oppe til klokken 9. Vi var en 10-15 som legede sammen, og jeg var den ældste. Men Inger fra huset overfor var også næsten 12. Vi

var de bedste til at gemme os fordi vi havde været med så mange år og kendte alle de gode steder. En aften løb vi, hver sin vej, til det samme skjul, en trillebør som stod støttet til havemuren på toppen af kompostbunken. Det var en af de små som stod, han talte højt og var lige ved 100. Der var ikke et øjeblik at spille, derfor gjorde jeg noget jeg aldrig havde gjort før: Jeg trådte op på trillebøren.

Den begyndte at skride, og Inger holdt den under mig mens jeg svang mig op på muren til gartneriet. *Nu kommer jeg*, råbte den lille fyr oppe ved helle. Jeg rakte en hånd ned til Inger. Kom med, hviskede jeg. Hvorhen? spurgte hun som om hun ikke forstod det. Herop! sva- rede jeg, fik fat i hendes arme og halede hende op mens trillebøren skred bag os.

Vi sad dårligt skjult, vi sad faktisk overho- vedet ikke skjult. Den lille fyr var allerede i gang med de dårlige steder lige ved helle, og jeg kan huske jeg pludselig havde ondt af ham, hvorfor ved jeg ikke. Han var den eneste man kunne se i haven, han gik helt for sig selv og ville ikke for langt væk fra helle. Han hav- de ikke set ordentlig op endnu, men hvert øjeblik kunne han gøre det og få øje på os. Der var ikke andet at stille op end at hoppe ned i gartneriet. Det var selvfølgelig snyd, men så- dan set var vi allerede ude af legen fordi vi sad på muren. Jeg tog Ingers hånd og vi hoppede samtidig.

Der duftede straks lidt anderledes nede i gartneriet. Sødt og lidt koldere, trods solen. Sidste års og forrige års æbler var blevet lig- gende under de små krogede træer. Mellem træerne var der mistbænke med underlige hvide stængler i, som nogen steder havde sprængt glasset. Lyset faldt så lavt at vi kaste-

de skygger som kæmper da vi gik op mod drivhuset, forsigtigt for ikke at træde på snegle og æbler. Der var lidt kortere op til drivhuset end jeg havde tænkt mig, og det var lidt mindre. Nær på så vi at det var rustent med mange knuste ruder, det havde jeg ikke kunnet se fra mit vindue. Op ad drivhuset stod der rustne haveredskaber, og omkring drivhuset løb en smal sti kantet af lavendler. Vi gik rundt om og fandt en dør i gavlen.

– Skulle vi gemme os her? spurgte Inger.

– Gemme os for hvem?

– Bare gemme os.

Døren var ikke til at rokke, men vi kunne lige klemme os gennem. Der var trykkende varmt derinde, som jeg havde tænkt mig der ville være, drivhuset holdt på dagens varme med dens duft af jord, tomater, kalk. Sødt og lidt bedøvende.

Jeg tror slet ikke der havde været mennesker i drivhuset den sommer, måske heller ikke sommeren før, for tomaterne havde fået lov at vokse vildt, sidste års tomater var endnu hvidgrønne her ved Sct. Hans og ville sikkert aldrig blive rigtig store. Planterne havde revet de pinde omkuld de skulle støtte sig til, flere var kommet til at vokse tæt langs jorden og bladene var ikke grågrønne og ligesom pudrede som de skulle være, men helt hvide og slaskede i det. Jorden var fuld af biller, og der var spist af bladene og stænglerne og de tomater som var tæt ved jorden. Vi så os om og holdt vejret lidt tilbage fordi luften var så tung.

– Her finder de os aldrig, sagde jeg.

Inger måtte godt have svaret på det, men hun kiggede bare på mig. Jeg gik lidt væk fra hende og så mig om. Hun kom langsomt efter

mig, lige i nakken på mig sagde hun: De finder os slet ikke, hvis vi lægger os.

– Lægger os?

– Bare et øjeblik.

Hun lagde sig på maven mellem to rækker tomater. Jeg kiggede lidt mere på drivhuset, så lagde jeg mig ved siden af hende. Det er verdens bedste gemmested, sagde hun og tog min hånd. Vores hænder var snavsede af at klatre over muren og prøve at rokke drivhusdøren, og de var varme. Netop da hun tog min hånd og jeg tænkte hvad så, hvad så, begyndte hele drivhuset at lyse. Det var det jeg havde set fra mit vindue, solen ramte det, fladt fra breddesiden, lige før den forsvandt. Det røde lys lå i hver eneste rude som var tilbage, og at se op var som at se med lukkede øjenlåg lige mod solen, se sit eget blod.

Vi rullede os ind mod hinanden og et øjeblik efter kyssede vi hinanden med lukkede munde. Inger havde lukket øjnene, jeg kiggede på hendes ansigt, så lukkede jeg også mine. Lidt efter hørte vi dem langt borte kalde vores navne, legen var slut, de skulle op og kaldte *Kom frit frem*. Ingers krop var som min, og da min hånd endelig søgte hen hvor jeg vidste vi skulle være forskellige, strejfede den hendes på vej mod mig.

Længe endnu hørte vi dem kalde efter os i de andre haver. Sådan endte legen tit fordi der var for mange der skulle ind, men det var aldrig før sket at nogen ikke kom når der blev kaldt. Til sidst var der kun én tilbage der kaldte, han blev længe ved og jeg prøvede at forestille mig hvordan han nu gik rundt til de bedste gemmesteder, som han mente han kun selv kendte. Så gav også han op, og der blev helt stille.

Lidt efter rykkede vi fra hinanden og rejste os. Lyset var forsvundet i ruderne. Vi børstede støv af tøjet og Inger fjernede en stor bille fra sit knæ.

– Vi kan tit gemme os her, sagde hun.

Ude i gartneriet var det hurtigt blevet tussmørke med en lidt for sød, våd luft. Der var mur til alle sider og ingen trillebør, og vi følte os fortabte til vi fandt et æbletræ tæt ved muren. På toppen af muren vendte vi os samtidig og så tilbage. Så hoppede vi ned i haven vi kendte og så ikke på hinanden igen.

Drivhuset blev liggende i mange år, og i mange år havde jeg det samme værelse hvor jeg to gange om året kunne se solen gå ned lige bag det. Men der kom en tid hvor jeg måtte sidde længe oppe og holde vinduet lukket for at samle mig, og en sommer var drivhuset væk og der blev bygget rækkehuse, men forinden var drivhuset blevet ganske lille og alle ruderne var blevet knust. Nu er gartneriet flyttet længere ud fra byen og man ser mest drivhuse når man rejser med toget. De får mig til at tænke på den ene aften jeg faktisk var derinde. Vi kan tit gemme os her, sagde Inger, og ofte tænker jeg på, at jeg kunne have taget hende på ordet.

Ringen

af Karen Blixen

En sommermorgen for halvandet hundrede år siden gik en ung godsejer og hans kone ud at spadsere på deres jord.

De havde været mand og kone en uge. Det havde ikke været let for dem at få hinanden; for hendes familie var højere i rang, og rigere, end hans. Men de to unge – som nu var treogtyve og nitten år gamle – havde elsket hinanden fra barndommen og havde været standhaftige i deres kærlighed, – tilsidst havde hendes adels- og pengestolte forældre måttet give efter.

De nygifte var over al beskrivelse lykkelige. Nu var det slut med de korte, stjalne møder og de små tårevædede ind- og udsuglede billetter. Nu var de ét for Gud og mennesker, åbenlyst for hele verden kunne de spadsere arm i arm, og køre ud i samme vogn, og de skulle spadsere og køre således til deres dages ende. Deres fjerne, uopnåelige paradis var nedsteget til jorden og havde – sælsomt og henrykkende – vist sig at være fyldt med alle hverdagens små fore-

teelser: med leg og gækkeri, med morgenkaffe og aftente, med heste og hunde, med svingende hølæs og tordenbyger og regnbuer.

Konrad, den unge ægtemand, havde højtideligt lovet sig selv, at fra nu af ingen sten skulle findes, og ingen skygge falde, på hans elskedes vej. Lovise, den unge kone – som hendes venner kaldte Lise – følte med sig selv at hun for første gang i sit liv var fri som fuglen i luften, fordi hun fra nu af aldrig kunne tænkes at have nogen hemmelighed for sin mand.

De landlige, enkle forhold i Lises nye liv på gården fortryllede og henrykte hende fra dag til dag. Hun måtte mange gange om dagen standse på sin gang i huset og le ved tanken på sin mands bekymring for, at den tilværelse han kunne byde hende ikke ret skulle være hende værdig. Det var ikke længe siden, at hun havde leget med dukker –, når hun nu selv børstede sit smukke hår, ordnede sit linnedskab og satte sine blomster i vand, var hun med ét kommet tilbage til sin barndoms lykkelige verden: man udførte alting med dyb, gravitetisk alvor og højtidelig omhu, – og hele tiden var man ganske klar over, at man legede.

Det var en dejlig junimorgen. Lette hvide lammeskyer svævede

højt på himlen, og luften var fyldt med frisk, sød duft. Lise havde en hvid, klar kjole på, og en stor italiensk stråhat med lyseblå bånd. Hun og hendes mand fulgte en romantisk slynget vej gennem haven og parken, den blev til en sti der førte over engen, mellem grupper af store træer, over en bæk og langs en lille skov, ud til fårefoldene. Konrad havde sat sig for idag at vise Lise sine får. Derfor havde hun også for én gangs skyld ladet sin lille hvide hund, Bijou, blive hjemme, for den ville bjæffe ad lammene og måske komme i klammeri med hyrdehundene. Fårene på gården var Konrads særlige stolthed, han havde studeret fåreavl i Mecklenburg og England, og havde indført Cotswoldvæddere og tyske væddere for at forbedre sin bestand. Medens de spadserede, udviklede han sagens store muligheder og mange vanskeligheder for sin kone.

Hun gik ved siden af ham og hørte opmærksomt efter. Hun tænkte: »Hvor forstandig og lærd han dog er! Hvor han dog ved besked med mange ting.« Og på samme tid: »Hvor er han dog en dreng, en lillebitte dreng – han med sine får! Jeg er hundrede år ældre end han.«

Men da de nåede fårefolden, kom den gamle tyske schæfer¹ Matthias dem i møde med bedrøvelige nyheder. To af de tyske lam var døde, og tre andre var syge. Lise forstod, at begivenhederne gik hendes mand nær til hjerte, mens han hørte på og udspurgte den gamle mand stod hun tavs, og trykkede kun blidt hans arm. To drenge blev sendt afsted for at hente de syge lam i fårehuset. Mens herren og hyrden på gården ventede på dem, gennemgik de sammen alle sagens enkeltheder.

Det tog lang tid. Lise begyndte at se sig om og at tænke på andre ting. To gange fik hendes egne tanker hende til at rødme, langsomt og lykkeligt, som en rose, så sank det fine, dybe skær igen tilbage fra hendes ansigt, – og de to mænd talte stadig om får.

Lidt efter fangede noget i deres samtale hendes opmærksomhed. De var kommet ind på at tale om en fåretyv.

Den tyv, som de nævnede, var mange gange i de sidste måneder som en ulv brudt ind i egnens fårefolde, havde dræbt og røvet som en ulv og havde sneget sig bort som en ulv uden at efterlade sig noget spor. Nu for tre nætter siden havde en nabogårds hyrde og hans søn grebet ham på fersk gerning, da havde røveren dræbt manden, havde slået drengen bevidstløs og var selv sluppet bort. Der blev sendt folk ud til alle sider for at tage ham, men ingen havde set ham.

Lise ville nu gerne høre mere af den uhyggelige historie, og for

¹ fåreopdrætter

at glæde hende fortalte gamle Matthias den en gang til.

Der måtte have stået et voldsomt slagsmål i fårehuset, på flere steder var lergulvet derinde gennemtrukket af blod. I håndgemængget havde fåretyven fået den ene arm brækket, alligevel var han entret over en høj indhegning, med et lam på ryggen. Matthias sluttede sin beretning, spyttede, og svor på, at han, hvis han kunne komme til det, gladelig ville klynge morderen op med disse sine egne hænder. Lise nikkede alvorligt og anerkendende til ham. Hun havde hele tiden måttet tænke på ulven i historien om den lille Rødhætte, og hun havde følt små velbehagelige kuldegysninger løbe sig ned ad ryggen derved.

Konrad tænkte på sine egne lam, og på den fare som kunne true også dem. Men han var idag så lykkelig, at han ikke ret kunne ønske ondt over noget menneske i verden. Midt i den højtidelige tavshed, som fulgte på Matthias' fortælling, udbrød han uvilkårligt: »Stakkels Djævel!«

Lise vendte sig imod ham med store øjne. »Hvad er det dog, du siger?« sagde hun harmfuld. »Hvor kan du have medlidenhed med det frygtelige menneske? Ja, så havde grandmama da virkelig ret, når hun sagde, at du var fritænker eller frimurer, hvad det nu var, og en fare for samfundet!« Erindringen om grandmama – og om svundne trængsler i det hele taget – tog igen hendes tanke fangen, så at hun glemte det blodige drama hun havde hørt om.

Drengene kom tilbage med lammene, og de to mænd gav sig til omhyggeligt at undersøge dem. De løftede dem op og prøvede at få dem til at stå på benene, de befølte dem allevegne og fik de små dyr til at bræge ynkeligt. Lise blev ilde tilmode derved, og hendes mand bemærkede det.

»Gå du hellere hjemefter, min pige,« sagde han. »Dette her kommer til at vare lidt endnu. Gå bare ganske langsomt ad stien, så indhenter jeg dig.«

Nå – sådan blev hun altså sendt hjem af en utålmodig ægtemand, for hvem hans får betød mere end hans kone. Hvis noget i verden kunne være mere overraskende, og dejligere, end at blive slæbt ud af den samme ægtemand for at se på hans får, så var det dette. Hun tog sin store hat af, lod den dale ned på græsset, og gav ham besked på at bære den hjem for hende, for hun ville mærke luften på sit ansigt og i sit hår. Så gav hun sig på vej hjemad, ganske langsomt, som han havde befalet hende det, for hun ville være ham lydig i alting.

Mens hun gik, blev hun mere og mere fyldt af den store lykke at være alene, ganske alene, endogså uden Bijou. Hun kunne ikke hu-

ske at hun nogensinde før havde gået en tur ganske alene. Landskabet omkring hende var lysende stille, ligesom fuldt af forjættelse, og det var hendes. Selv svalerne, som krydsede højt oppe i luften, var hendes. For de var hans, og han var hendes.

Hun gik ad den bugtede sti langs krattet, og efter en stunds forløb var hun skjult for mændene ved fårehuset. Hvad kunne vel nu, tænkte hun, være dejligere end at gå ad den grønne sti, langsomt, langsomt, og lade ham indhente hende der? Jo, tænkte hun straks efter, det ville være dejligere endnu at vige af fra stien ind i skoven og blive borte der – være forsvundet fra jordens overflade, når han om et øjeblik, endelig engang træt af at tale om får, med hjertet fuldt af længsel efter hende, kom ilende ad stien.

En tanke slog ned i hende, hun stod stille for at overveje den. For et par dage siden var hendes mand redet ud for at se til høhøsten, men hun selv havde været træt, og havde ikke brudt sig om at være med ham. Hun var da i Bijou's selskab gået ud på må og få for at tage sit nye rige i øjesyn. Bijou var sprunget foran hende og havde snuset alle vegne, den havde bjæffet og vendt sig mod hende og fået hende med sig ind i netop denne samme skov. Idet hun forsigtigt havde banet sig vej gennem krattet, var hun med ét kommet til en lysning midt inde i det, en ganske lille åben plads, som en alkove med gyldengrønne omhæng. Hun havde pludselig følt, at hun her var lige i hjertet af sit kongerige, hun var blevet så lykkeligt bevæget derved. Ak, mon hun kunne finde det hellige, hemmelighedsfulde sted igen? Hvis hun fandt det, ville hun stå ganske stille derinde, skjult for hele verden. Konrad ville se sig om til alle sider efter hende, han ville ikke kunne få i sit hoved, hvor hun vel var blevet af. I et eneste kort øjeblik, inden hun råbte hans navn til ham, ville han klart forstå, hvilket øde, hvilket frygteligt, forladt sted hele verdensrummet ville være, når hun ikke var i det. Hun så eftertænksomt hen langs skovbrynet for at genfinde indgangen til helligdommen, så gik hun ind i skoven.

Hun passede nøje på ikke at gøre den ringeste støj, og gik uendelig forsigtigt frem, skridt for skridt. En kvist hang fast i garneringen på hendes hvide kjole, hun gjorde sig langsomt fri og tog sig i agt for ikke at knække den. En gren greb i hendes lange, gyldne lokker, hun stod stille, løftede armene og løste den varsomt ud.

Lidt længere ind i skoven blev jordbunden blød og fugtig, hendes lette fodtrin blev her ganske lydløse. Med den ene hånd pressede hun sit lille lommetørklæde til sine læber, ligesom for at betone sin vandrings hemmelighedsfuldhed.

Hun fandt frem til det sted, hun søgte, og bøjede sig for at skille

det tætte løv ad og åbne døren til sit grønne skovkammer. Ved denne bevægelse kom hun til at træde i sømmen på sin kjole, og bukkede sig for at få den løs. Da hun igen så op, så hun lige ind i ansigtet på en mand, som allerede var inde i skjulestedet.

Han stod ret op og ned, to skridt fra hende. Han måtte have holdt øje med hende idet hun, gennem krattet, var kommet lige imod ham.

Hun omfattede ham fra isse til fod, i et eneste blik. Han var frygtelig at se på. Hans ansigt var sønder slået og flænget, hans hænder var mørke af jord og blod. Han var klædt i pjalter, barfodet, og med klude vundet opad de bare ben. Hans venstre arm hang slapt ned langs hans side, den højre lige foran ham, og dens hånd var knyttet omkring skaffet på en lang, bar kniv. Han var på hendes egen alder. Drengen og den unge kvinde stirrede på hinanden.

Dette møde i skoven forløb, fra først til sidst, fuldkommen stumt, uden et ord. Hvad der foregik under det kunne kun gengives pantomimisk. For de to optrædende i pantomimen var det tidløst, efter klokkeslet tog det 4 minutter.

Hun havde aldrig i sit liv været i fare. Hun forsøgte ikke at samle eller veje sin stilling i øjeblikket, eller at forestille sig hvor lang tid det ville tage hende at tilkalde sin mand eller Matthias, som hun i det samme hørte kalde på hundene. Hun tog manden foran sig i øjesyn, sådan som hun ville have taget en pludselig opdukende skovdæmon i øjesyn: ikke den fare og gru som han kan tænkes at bringe, men selve synet af ham, forvandler verden for det menneske, der møder ham.

Endskønt ingen af de to tog øjnene fra den andens ansigt, opfattede hun, som med en anden sans, at den grønne alkove siden sidst var blevet omdannet til et vildt dyrs hule. Skovbunden var trampet til, her lå sække til et natteleje og afgnavede ben fra et måltid, og her måtte være blevet gjort ild op om natten, for jordbunden var strøet med aske og udbrændt trækul.

Efter en stunds forløb gik det op for hende at den hun stirrede på søgte at opfatte hende ligesom hun ham. Han var i disse øjeblikke ikke længer udelukkende det jagede vilde dyr, én imod alle, endelig indhentet og på spring, – han iagttog. Idet hun forstod dette, så hun sig selv med hans øjne, den hvidklædte skikkelse, der langsomt og lydløst nærmede sig, og som kunne være døden.

Tilsidst rørte han sig. Uden at løfte armen drejede han langsomt sit højre håndled, og kniven i sin højre hånd, opefter indtil knivbladets spids pegede lige imod hendes strube. Bevægelsen var forrykt, ufattelig. Han smilede ikke, idet han foretog den, men hans

næsebor og mundvige dirrede. Lidt efter førte han ligeså langsomt hånden tilbage, og pressede kniven ned i skeden ved sit bælte.

Hun havde ikke noget smykke eller nogen kostbarhed på sig udover den vielsesring som hendes mand havde sat på hendes finger, foran altret, for en uge siden. Hun trak den af fingeren og tabte der ved sit lommeværklæde på jorden. Hun rakte hånden med ringen imod ham.

Hun bad ikke for, eller tingede om sit liv. Hun var af naturen frygtløs, og den rædsel som hun følte for ham var ikke forbundet med nogen tanke om hvad han kunne gøre hende. Hun befalede ham, besvor ham, ved ringen i sin hånd, om at forsvinde som han var kommet tilsyne, – om at slette en gru ud af hendes liv, så at den aldrig, aldrig havde fandtes deri. I denne stumme gestus havde hendes hvidklædte unge skikkelse samme høje, alvorsfulde myndighed som præstens, der med et helligt symbol bortmaner en ond ånd og nedstøder den fra menneskenes verden, til mørket.

∫ Han rakte langsomt sin hånd imod hendes, hans fingerspidser rørte hendes fingerspidser, og hendes fingre skælvede ikke under berøringen. Men han tog ikke ringen. Idet han slap den, faldt den til jorden, som hendes lommeværklæde havde gjort.

Et sekund fulgte begges blikke den. Den rullede et par tommer henimod ham, og blev liggende lige foran hans bare fod. I en næsten umærkelig bevægelse sparkede han den fra sig. Så løftede han øjnene og så hende igen i ansigtet. Således blev de stående, hun vidste ikke hvor længe. Hun følte at i denne stund skete der noget, alt blev forandret.

Han rakte armen ned og tog hendes lommeværklæde op. Uden at tage øjnene fra hendes ansigt trak han igen kniven ud af skeden, og svøbte det lille lette stykke kammerdug omkring det lange knivsblad. Det var vanskeligt for ham at få det gjort, fordi hans ene arm var brækket. Mens han stræbte med det, blev hans ansigt, under snavset og blodet, hvidere og hvidere, indtil det næsten lyste som fosfor. Idet han famlede ved kniven med begge hænder tvang han den igen ned i skeden. Enten var skeden for stor, og havde aldrig passet til kniven, eller også var bladet tyndslidt, – kniven, med lommeværklædet om sig, gled ind. Endnu i to eller tre sekunder hvilede hans blik på hende, – så løftede han sit ansigt, endnu gennemlyst af den forunderlige fosforglans, og lukkede øjnene.

Det var en afgørelse og en afslutning. I denne ene bevægelse gjorde han, hvad hun havde besvoret ham om; han udslettede sig og forsvandt. Hun var fri.

Hun trådte et skridt tilbage, med det blinde, fuldkommen ubevægelige ansigt foran sig. Så bøjede hun sig, som hun havde gjort for at komme ind i skovgrotten, og gled bort ligeså lydløst som hun var kommet.

I skovbrynet stod hun stille, og så sig om efter stien over engen. Hun fik øje på den, og begyndte at gå ad den, hjemefter.

Hendes mand var endnu ikke drejet forbi skovpynten. Nu svingede han rask ad stien, så hende og råbte et muntert hallo til hende. Han indhentede hende hurtigt.

Stien var her så smal, at han måtte holde sig halvt bagved hende, uden at tage hendes arm. Han gav sig til at forklare hende hvad der havde været i vejen med lammene. Hun fortsatte sin gang, et skridt foran ham, og tænkte: »Alt er forbi.«

Efter en tid slog det ham, at hun var så tavs. Han kom op på siden af hende, så på hende og spurgte: »Hvad er der i vejen?«

Hun søgte efter et svar, og sagde: »Jeg har tabt min ring.«

»Hvilken ring,« spurgte han.

Hun svarede: »Min vielsesring.«

Idet hun hørte sin egen stemme udtale ordene, forstod hun hvad de betød.

Hendes vielsesring. – »Med denne ring tager jeg dig til ægte.« Med denne ring – sluppet af den ene part og sparket tilside af den anden – havde hun viet sig selv til noget. Til hvad? Til fattigdommen, fredløsheden, den fuldkomne forladthed. Til hele verdens synd og sorg.

Og hvad Gud har sammenføjet skal mennesker ikke adskille.

»Jeg skal skrive efter en anden ring til dig,« sagde hendes mand, »du og jeg er jo de samme som på vor bryllupsdag. Den kan nok gøre det ud for den ring, som du har tabt, vi er vel ligefuldt mand og kone for det.«

Hendes ansigt var så stille at han ikke vidste om hun havde hørt ham eller ikke. Det bevægede ham at hun tog tabet af hans ring så nær. Han løftede hendes hånd til sin mund og kyssede den. Den var så kold, det var ikke ganske den hånd, han sidst havde kysset. Han standsede for at få hende til at standse med ham, så han kunne kysse hendes ansigt.

»Kan du huske, hvor du sidst havde ringen på?« spurgte han, da han havde kysset hende.

»Nej,« svarede hun.

»Kan du tænke dig,« spurgte han igen, for at vise hende sin deltagelse, »hvor du kan have tabt den?«

»Nej,« svarede hun, »det kan jeg sletikke tænke mig.«

En yndig og

Folkemelodi

*En yndig og frydefuld sommertid
i al sin herlighed,
den glæder og trøster så mangan en
alt ved Guds kærlighed.
Den fører blomsterskaren frem,
og rosen rød, så dejlig og sød,
den ser du da igen.*

*Blandt alle disse blommer véd jeg en,
en rose for dem alle,
udsprungen af en dejlig gren,
udaf en yndig stamme.
Vel er der mange smukke til,
men jeg for sandhed sige vil:
Han overgår dem alle.*

frydefuld sommertid

*Ja, var jeg nu så lykkelig,
jeg kunne rosen få!
Mit hjerte brænder ret inderlig
med længsels stor attrå.
Mit hjerte ler, hver gang jeg ham ser,
og det udaf stor kærlighed
la'r ikke ro mig få.*

*Går jeg om dagen ud eller ind,
ihvor det være må,
da er du stedse i mit sind,
om natten ligeså.
Og når jeg sover sødelig,
om dig jeg drømmer lykkelig,
ret som du hos mig lå.*

Bogens tekster

Benny Andersen »Smil« fra »Den indre bowlerhat«, Borgen 1964.

Mogens Wenzel Andreassen »Angst« fra »...virkelig et enormt fantastisk spring..!« v/Lise Ettrup/m.fl. Dansk lærerforening 1981.

Karen Blixen »Ringene« fra »Skæbne-Anekdoter«, Gyldendal 1958.

Anders Bodelsen »Drivhuset« fra »Drivhuset«, Gyldendal 1965 og »Et løb før døden« fra »den blå time«, Aktieselskabet Schweitzers Bogtrykkeri Vejle 1987.

Martha Christensen »Lille skat« fra »Bænken«, Fremad 1970.

Tove Ditlevsen »Appelsiner« fra »Dommeren«, Athenæum 1948.

Will Eisner »Brug hovedet!« fra tegneserien »Den fjerne torden«, bd. 1. oversat af Ole Steen Hansen, Bogfabrikken 1990.

Nikolaus von Falkenhorst »Til tyske soldater i København«. En tysk general om danskerne i 1940 – fra »De så det ske«, bd. 1 af Per Eilstrup og Lars Lindeberg, Forlaget Union 1969.

Fulkevisen »En yndig og frydefuld sommertid«.

Bertil Gejrot »Ek Hlewagastir« fra »Revesommer og andre nordiske noveller«, Foreningen Norden i Danmark 1982. Copyright: J.W. Cappelens Forlag a/s.

Otto Gelsted »De mørke fugle« del I af digtet »Den niende april« fra »De danske strande«, Arthur Jensen 1940.

Bent haller »Så er det nu Holger« fra »Krybskytten«, Høst & Søn, 1985

Hans Hansen »Den der tier ... « fra »Nybyggerne i Danmark og andre historier om indvandrere«, Forum 1981.

Lone Resøe Hansen »Ungdommen!« »Fra en anden verden end de voksnes«, Mjølner 1979.

Harald Herdal »Du bliver aldrig til noget« fra »Den første verden«, Fremad 1936.

Knud Holst »Fasanen« fra »Dyret«, Borgen 1963 og »Nazistens dreng« fra »Min bedstefars nat og andre almanakhistorier«, Borgen 1978.

Rolf Jacobsen »Til Jorden (med venlig hilsen)« fra »Pusteøvelse«, Gyldendal Norsk Forlag 1975.

Sten Kaalø »Den første gang« fra »Nedskrevet«, Gyldendal 1979.

Edvard Lembecke »Vort modersmål er dejligt«, 1859.

Eske K. Mathiesen »Den udstoppede fugl« fra »Almanakhistorier«, Brøndum 1981.

Robert Molesworth »En englænder om danskerne 1692« fra »An Account of Denmark as it was in the year 1692«, Wormianum 1978.

Morten Nielsen »Skæbne« fra »Digte«, Gyldendal 1965.

Poul-Erik Jeppesen »Fri i utide« fra »Fri i utide og andre digte«, redigeret af Torben Weinrich, Borgen 1983.

Gustav Munch-Petersen »Til mine forældre« fra »Det nøgne menneske«, Nyt Nordisk Forlag 1932.

Lean Nielsen »Lidt om foråret« fra »Stå lige stille lidt«, Gyldendal 1987.

A. Oehlschläger »Der er et yndigt land«, 1819.

Henrik Pontoppidan »Ørneflugt« fra »Fortællinger 1«, Gyldendal 1901.

Halfdan Rasmussen »Bare en regnvejsaften« fra »Digte under besættelsen«, Carit Andersen 1945.

Gyldendal Undervisning

Skúlabókasavnið
Kommunuskúlin

000003862399